



INDEX 339202

NOTATKI

KWARTALNIK TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO

PŁOCKIE

Płock

4/273

2022

ISSN 0029-389X

INFORMACJA DLA AUTORÓW

- Materiały do „Notatek Płockich” prosimy przysyłać pocztą mailową na adres: notatkiplockie@wp.pl lub na płycie CD na adres Towarzystwa Naukowego Płockiego (pl. Narutowicza 8, 09-402 Płock).
- Czcionka – Times New Roman, wielkość – 12, interlinia – 1,15. Maksymalna objętość tekstu około 20 stron z przypisami i zdjęciami, jedna szpalta. Marginesy – 2,5 cm. W przypadku tekstów dłuższych niż 20 stron – po konsultacji z Autorem – artykuł może być opublikowany w kilku częściach.
- Zdjęcia z podpisami oraz podaniem autora i źródła pochodzenia wstawione do tekstu w odpowiednie miejsca. Nie jest wymagane oddzielne przysyłanie zdjęć.
- Artykuł powinien być zaopatrzony w krótki abstrakt w języku polskim (do 10 wersów) oraz słowa kluczowe (do 5). Na końcu artykułu należy dołączyć bibliografię oraz jego tytuł, „Summary” i słowa kluczowe w języku angielskim (do 10 wersów).
- Bibliografię prosimy zrobić z podziałem na źródła archiwalne, źródła drukowane, prasę, pamiętniki i wspomnienia, opracowania, artykuły, netografię, ewentualnie inne rodzaje, np. akty prawne.
- W przypadku recenzji należy dołączyć imię i nazwisko autora i tytuł recenzowanej publikacji, wydawcę, miejsce i datę wydania, liczbę stron. Poza tym osobno to samo z tytułem w języku angielskim oraz skan/zdjęcie okładki recenzowanej książki.
- Opuszczenia w cytowanym tekście sygnalizujemy trzema kropkami w nawiasie kwadratowym: [...].
- Przypisy w języku łacińskim: ibidem, idem, eadem, op. cit., w języku polskim: zob., por. Czcionka – Times New Roman, wielkość – 10, interlinia – 1,0.
- W przypisach odwołujących się do źródeł archiwalnych podajemy nazwę archiwum, nazwę zespołu archiwalnego, sygnaturę teczki, nazwę dokumentu, numer karty. W przypadku ponownego powoływania się na to samo archiwum, stosujemy skrót jego nazwy. Podobnie można stosować skrót nazwy zespołu, np.: Archiwum Państwowe w Płocku (dalej: APP), Akta miasta Płocka (dalej: AmP), sygn. 22 083, protokół LVIII posiedzenia Rady Miejskiej z 7 kwietnia 1921 r., k. 28.
- W przypisach odwołujących się do artykułów z gazet podajemy inicjał imienia i nazwisko autora, tytuł pisany kursywą, tytuł gazety lub czasopisma w cudzysłowie, rok, numer z datą dzienną i miesięczną, strony, np. S. Kostanecki, *Marszałek w Płocku. Szkic literacki*, „Głos Mazowiecki” 1938, nr 124 z 1 czerwca, s. 2; A. Ciechomska, *Wspomnienia Bolesława Jędrzejewskiego dotyczące obrony Płocka 18–19 sierpnia 1920 r.*, „Notatki Płockie” 2020, nr 3, s. 34–44.
- Podobnie podajemy opis bibliograficzny książek: inicjał imienia i nazwisko autora, tytuł pisany kursywą, miejsce i rok wydania, np. T. Chrostowski, *4 pułk strzelców konnych Ziemi łęczyckiej*, Płock 1992. W przypadku prac zbiorowych: *Dzieje Płocka*, t. 2, *Dzieje miasta w latach 1793–1945*, red. M. Krajewski, Płock 2006
- Przed przysłaniem ostatecznej wersji tekstu bardzo prosimy o jego sprawdzenie, ze zwróceniem uwagi na literówkę, interpunkcję i poprawność przypisów.
- Prosimy również o krótką informację Autora o sobie do notki o Autorach: tytuł lub stopień naukowy, miejsce pracy, pełnione funkcje oraz adres (w celu przesłania egzemplarza autorskiego), numer telefonu i adres mailowy do wiadomości redakcji.
- Przesłanie artykułu do Redakcji „Notatek Płockich” oznacza zgodę Autora na jego publikację.
- Warunkiem zakwalifikowania artykułu do druku jest pozytywna recenzja wydawnicza.

Redakcja „Notatek Płockich”

Na okładce: pomnik Ignacego Łukasiewicza w Płocku
Rys. Anna Michalak

Skład i druk:
Wydawnictwo i Poligrafia „IWANOWSKI”
ul. Dziewiarska 7, 09-407 Płock
e-mail: wydawnictwo@iwanowski.com.pl

PŁOCK NOTICES

QUARTERLY OF THE SCIENTIFIC
SOCIETY OF PŁOCK
(published since July 1956)

4/273
OCTOBER – DECEMBER
2022

EDITORIAL BOARD

DR GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI
(EDITOR-IN-CHIEF)

MGR AGNIESZKA CIECHOMSKA
(EDITORIAL SECRETARY)

MGR MAŁGORZATA DUCH
(LANGUAGE EDITOR)

DR AGNIESZKA KRZĘTOWSKA
(STATISTICAL EDITOR)

DR ANDRZEJ DWOJNYCH

DR TOMASZ PIEKARSKI

DR WALDEMAR PODEL

PROF. UCZ. DR HAB. INŻ. RENATA WALCZAK

SCIENTIFIC COUNCIL

PROF. UCZ. DR HAB. SC. ZBIGNIEW KRUSZEWSKI
(CHAIRMAN)

REV. PROF. DR HAB. AMANTIUS AKIMJAK (Slovakia)

PROF. DR HAB. ROMUALD BRAZIS (Lithuania)

DR MARIAN CHUDZYŃSKI

REV. PROF. DR HAB. MICHAŁ M. GRZYBOWSKI

DR HAB. HENRYKA ILGIEWICZ (Lithuania)

PROF. DR HAB. HENRYK MALEWSKI (Lithuania)

DOC. DR OLEKSII SYSOIEV (Ukraine)

PROF. DR HAB. SC. JANUSZ ZIELIŃSKI

PROF. DR HAB. LUBOW ŻWANKO (Ukraine)

EDITORIAL ADDRESS:

pl. Narutowicza 8
09-402 Płock

tel. (0-24) 366 99 53, (0-24) 262 26 04

e-mail: notatkiplockie@wp.pl
www.tnp.org.pl

NOTATKI PŁOCKIE

KWARTALNIK TOWARZYSTWA
NAUKOWEGO PŁOCKIEGO
(ukazuje się od lipca 1956 r.)

4/273
PAŹDZIERNIK – GRUDZIEŃ
2022

KOLEGIUM REDAKCYJNE

DR GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI
(REDAKTOR NACZELNY)

MGR AGNIESZKA CIECHOMSKA
(SEKRETARZ REDAKCJI)

MGR MAŁGORZATA DUCH
(REDAKTOR JĘZYKOWY)

DR AGNIESZKA KRZĘTOWSKA
(REDAKTOR STATYSTYCZNY)

DR ANDRZEJ DWOJNYCH

DR TOMASZ PIEKARSKI

DR WALDEMAR PODEL

PROF. UCZ. DR HAB. INŻ. RENATA WALCZAK

RADA NAUKOWA

PROF. UCZ. DR HAB. INŻ. ZBIGNIEW KRUSZEWSKI
(PRZEWODNICZĄCY)

KS. PROF. DR HAB. AMANTIUS AKIMJAK (Słowacja)

PROF. DR HAB. ROMUALD BRAZIS (Litwa)

DR MARIAN CHUDZYŃSKI

KS. PROF. DR HAB. MICHAŁ M. GRZYBOWSKI

DR HAB. HENRYKA ILGIEWICZ (Litwa)

PROF. DR HAB. HENRYK MALEWSKI (Litwa)

DOC. DR OLEKSII SYSOIEV (Ukraina)

PROF. DR HAB. INŻ. JANUSZ ZIELIŃSKI

PROF. DR HAB. LUBOW ŻWANKO (Ukraina)

ADRES REDAKCJI:

pl. Narutowicza 8
09-402 Płock

tel. (0-24) 366 99 53, (0-24) 262 26 04

e-mail: notatkiplockie@wp.pl
www.tnp.org.pl

LIST OF CONTENTS

SPIS TREŚCI

MICHAŁ SOKOLNICKI INHABITANTS OF PŁOCK TOWARDS THE CONSTRUCTION OF THE MONUMENT ADAM MICKIEWICZ IN WARSAW IN 1897 AND 25 TH ANNIVERSARY OF HENRYK SIENKIEWICZ WORK IN 1900. <i>INHABITANTS OF PŁOCK ABOUT BARDS</i> ONCE AGAIN	3	MICHAŁ SOKOLNICKI PŁOCCZANIE WOBEC BUDOWY POMNIKA ADAMA MICKIEWICZA W WARSZAWIE W 1897 R. ORAZ 25-LECIA PRACY HENRYKA SIENKIEWICZA W 1900 R. <i>(PŁOCCZANIE O WIESZCZACH</i> RAZ JESZCZE)	3
KRZYSZTOF BUCZKOWSKI MUNICIPAL COMPANY „WODOCIĄGI PŁOCKIE” – 130 YEARS IN THE SERVICE OF THE CITY	11	KRZYSZTOF BUCZKOWSKI WODOCIĄGI PŁOCKIE – 130 LAT W SŁUŻBIE MIASTA	11
STANISŁAW PAWLAK 45 YEARS OF THE PŁOCK SCIENTIFIC SOCIETY ŁĘCZYCA DEPARTMENT (1977–2022)	18	STANISŁAW PAWLAK 45 LAT TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO ODDZIAŁ W ŁĘCZICY (1977–2022)	18
REVIEWS MICHAŁ KACPRZAK <i>II POLISH GYMNASIUM IN PŁOCK 1915–1921,</i> <i>SO HOW MAŁACHOWIANKA WAS CREATED</i> (Rev. Grzegorz Gołębiewski)	32	RECENZJE MICHAŁ KACPRZAK <i>II GIMNAZJUM POLSKIE W PŁOCKU 1915–1921,</i> <i>CZYLI JAK POWSTAŁA MAŁACHOWIANKA</i> (Rec. Grzegorz Gołębiewski)	32
ANNA ADAMSKA MAŁGORZATA OSIĄK <i>ŁUBKI - WE WILL SAVE THE REMNANTS</i> <i>OF A HISTORY THAT HAS PASSED FOREVER</i> (Rev. Grzegorz Gołębiewski)	35	ANNA ADAMSKA MAŁGORZATA OSIĄK <i>ŁUBKI – OCALIMY RESZTKI HISTORII,</i> <i>KTÓRA MINĘŁA BEZPOWROTNIIE</i> (Rec. Grzegorz Gołębiewski)	35
CHRONICLE DOUBLE JUBILEE OF PROFESSOR JANUSZ SZCZEPANSKI – 75 YEARS OF BIRTHDAY AND 50 YEARS OF SCIENTIFIC WORK (Grzegorz Gołębiewski)	38	KRONIKA PODWÓJNY JUBILEUSZ PROFESORA JANUSZA SZCZEPAŃSKIEGO – 75-LECIA URODZIN I 50-LECIA PRACY NAUKOWEJ (Grzegorz Gołębiewski)	38
BIBLIOGRAPHY OF MAZOVIAN PŁOCK FOR THE PERIOD 1 X – 31 XII 2021	51	BIBLIOGRAFIA MAZOWSZA PŁOCKIEGO ZA OKRES 1 X – 31 XII 2021 R.	51
OUR AUTHORS	72	NASI AUTORZY	72

Wersja cyfrowa „Notatek Płockich” dostępna jest w internetowych bazach:
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities (CEJSH),
Biblioteka Nauki, BazHum oraz na stronie Towarzystwa Naukowego Płockiego

PŁOCCZANIE WOBEC BUDOWY POMNIKA ADAMA MICKIEWICZA W WARSZAWIE W 1897 R. ORAZ 25-LECIA PRACY HENRYKA SIENKIEWICZA W 1900 R. (PŁOCCZANIE O WIESZCZACH RAZ JESZCZE)

Abstrakt

W tekście uzupełnione zostały informacje zawarte w artykule dr Barbary Konarskiej-Pabiniak pt. *Płocczanie o wieszczach 1876–1939* z „Notatek Płockich” nr 2 z 1999 r. Przedstawiono udział płocczan w zbiorce na budowę pomnika Adama Mickiewicza w 1897 r. z okazji setnej rocznicy urodzin poety oraz w obchodach jubileuszowych dwudziestej piątej rocznicy pracy artystycznej Henryka Sienkiewicza w 1900 r. Zwrócono uwagę na charakter patriotyczny i obywatelski w tych uroczystościach mających miejsce w okresie nasilonej rusyfikacji.

Słowa kluczowe: Płock, 1897, 1900, obchody mickiewiczowskie, obchody sienkiewiczowskie

Przed 23 laty dr Barbara Konarska-Pabiniak zamieściła w „Notatkach Płockich” artykuł pt. *Płocczanie o wieszczach 1876–1939*¹, w którym omówiła poczynania płocczan zmierzające do uczczenia pamięci o narodowych wieszczach, tj. Adamie Mickiewiczu i Juliuszu Słowackim. Przy czym w przypadku Mickiewicza dotyczyło to rozważań na łamach „Korespondenta Płockiego” w 1882 r. o potrzebie uczczenia setnej rocznicy urodzin poety poprzez wybudowanie stosownego pomnika. Autorka artykułu opisała ponadto formy popularyzowania dzieła Mickiewicza poprzez reklamę wydawanych utworów jego autorstwa, odczyty oraz spektakle teatralne. Ważnym elementem uroczystości było wystawienie dramatów Juliusza Słowackiego na scenie płockiego teatru, jego dzieł w płockich bibliotekach, uroczystościach z okazji setnej rocznicy urodzin w 1909 r. oraz związanych z przewiezieniem jego zwłok na Wawel w 1927 r.

Jakkolwiek temat niniejszego artykułu nie stanowi przedmiotu naszych poszukiwań historycznych, to jednak szukając źródeł do dziejów Płocka końca XIX i początku XX stulecia, natrafiliśmy na materiały, które w znacznym stopniu uzupełniają obraz nakreślony przed dwudziestu laty.

1. Udział płocczan w budowie pomnika Adama Mickiewicza w Warszawie w 1897 r.

Jako że zajmiemy się sposobem uczczenia przez płocczan osoby Adama Mickiewicza, przyjmijmy, że udaje nam się w ten sposób uczcić dwustulecie

wydania pierwszego tomu *Poezyj*², co w historii literatury jest do dziś umowną datą rozpoczęcia w Polsce epoki romantyzmu.

Czy jednak fakt uzyskania nowych źródeł ilustrujących stosunek płocczan do narodowych wieszczów jest jedynym powodem dla zdecydowania się na publikację niniejszych uzupełnień? Nie. Uroczystości poświęcone narodowym wieszczom, które miały miejsce w konkretnym czasie historycznym (końca XIX wieku) były okazją do aktywizacji patriotycznej szerokich kręgów społeczeństwa polskiego. Fakt obchodów poświęconych wieszczom był bowiem zdarzeniem historycznym samym w sobie, wartym opisanie ze względu na postawę przyjętą przez społeczeństwo, w tym i płocczan. Wspominając okres poprzedzający i obejmujący odsłonięcie pomnika Adama Mickiewicza³, ówczesny działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, historyk Józef Dąbrowski (używający pseudonimu J. Grabiec) podkreślał kilkakrotnie:

[...] dla zrozumienia biegu ówczesnych wypadków muszę tu podkreślić zasadniczą zmianę, jaka zaszła w latach 1897/98 w życiu politycznym Królestwa. Zmianą tą było ujawnienie się i pewnego rodzaju demokratyzacja politycznego życia. [...] postawienie w Warszawie pomnika Mickiewicza, na który fundusz zebrano drogą pu-

² *Poezye Adama Mickiewicza. Tom pierwszy*, Wilno 1822.

³ Pominiemy tu wykład historyczny dotyczący czasowej zmiany polityki caratu wobec Polaków związanej ze wstąpieniem na tron Mikołaja II, pełnieniem urzędu generał-gubernatora warszawskiego przez ks. A. Imeretyńskiego i aktywnością tzw. realistów – zob. np. *Historia Polski*, tom III, cz. I, red. Ż. Kormanowa, I. Pietrzak-Pawłowska, Warszawa 1970, s. 613-618; A. Chwalba, *Historia Polski 1795–1918*, Kraków 2000, s. 351.

*blicznej subskrypcji, co poruszyło prowincję i którego odsłonięcie stało się głośną manifestacją narodową. [...] nastąpił dalszy krok w rozwoju polityki narodowej. [...] uroczystości Mickiewiczowskie robotę polityczną w duchu patriotycznym zbliżyły do mas prowincjonalnych*⁴.

Z tego względu właśnie dość istotnym wydaje się przypomnienie postawy płocczan w tym charakterystycznym okresie.

Zanim jednak do tego przejdziemy, przypomnijmy, iż pomysł budowy pomnika Adama Mickiewicza „odżył” na początku 1897 r. Myśl ta została podjęta przez prasę warszawską, zaś już wkrótce (25 lutego 1897 r.) Henryk Sienkiewicz, pisarz znany już wówczas powszechnie, szanowany i wręcz uwielbiany (wrócimy do jego osoby), zorganizował spotkanie osób zasłużonych w działalności społecznej i literatów, w sprawie omówienia konkretnych kroków celem realizacji projektu. W kwietniu-maju 1897 r. nowo powstały komitet uzyskał pozwolenie władz carskich na budowę pomnika i – co stanowi istotę sprawy – zebranie funduszy poprzez zbiórkę publiczną. 6 maja komitet, energicznie kierowany przez Sienkiewicza (pełnił tam funkcję wiceprezesa), poinformował publicznie o otrzymaniu zgody i zapowiedział zbieranie skład-

Mimo, iż wstępnie planowano przyjmowanie datków jedynie bezpośrednio przez komitet, już od 12 maja 1897 r. „Kurier Warszawski”, jak również inne czasopisma warszawskie, zaczęły przyjmować ofiary:

*Obeszło się bez odezw dziennikarskich, bez nawoływań. Redakcje zaczęły ogłaszać składki nadesłane i to było najlepszym wezwaniem do ofiar*⁵.

24 maja komitet oficjalnie wezwał do składania ofiar⁶. Składki popłynęły szerokim strumieniem ze wszystkich stron Królestwa Polskiego (i nie tylko), od przedstawicieli różnych warstw społecznych, wpłacali starsi i dzieci, bogaci i biedni, osoby prywatne i firmy. Wysokość datków rozciągała się od tysięcy rubli do kilku kopiejek. Już 14 lipca trzeba było przerwać przyjmowanie ofiar, gdyż przekroczona została potrzebna kwota. Ogółem od 12 maja do 14 lipca

zebranych zostało 235 734,08 rubli (z czego bezpośrednio do kasy komitetu – 34 962,27 rubli, poprzez redakcje pism – 200 771,81). W tych granicach czasu wiele sfer i okolic nie wzięło wcale udziału w składkach jedynie dla tego, że nie rachowano się z potrzebą pośpiechu⁷. Szacowano, iż ofiary złożyło od prawie 85 000 osób do ponad 100 tysięcy:

*Jeżeli się uwzględni, że większość składała ofiary w imieniu rodziny, to lekko licząc, ogólną liczbę osób, które sercem i szkatułką łączyły się ze sprawą pomnika, oznaczyć można cyfrą 300 000*⁸.

Istotnie, było to przedsięwzięcie powszechne.

Autor pomnika, Cyprian Godebski, wykonał swoją pracę sprawnie i 17 września 1898 r. pomnik stanął na cokole. Uroczyste odsłonięcie nastąpiło 24 grudnia 1898 r. (niby setna rocznica urodzin Mickiewicza, ale liczona wg kalendarza juliańskiego). Sama uroczystość, z uwagi na obawy i zastrzeżenia władz carskich, miała iść wojewodą (a w zasadzie policyjny), bardzo ograniczony przebieg⁹.

Zdecydowanie istotniejsze od samego odsłonięcia pomnika było jednak poruszenie społeczne z tego faktu wynikające. Na hasło „Mickiewicz”, szerokie kręgi społeczeństwa polskiego odpowiedziały ofiarnością będącą symbolem posiadania przezeń własnej świadomości narodowej, niezachwianej mimo długotrwałego braku posiadania państwa.

Już 24 maja 1897 r. płocki korespondent „Kuriera Warszawskiego” informował o planie zorganizowania uroczystego koncertu, z którego dochód miał być przeznaczony na wsparcie budowy pomnika¹⁰. Termin wyznaczony został ostatecznie na 12 czerwca¹¹. W przeddzień program uroczystości znalazł się w korespondencji „Kuriera Warszawskiego”. Według relacji:

*Obfity i urozmaicony program, a przede wszystkim tak sympatyczny cel sprawiły, że na kilka godzin przed rozpoczęciem koncertu nie było ani jednego biletu*¹².

⁴ J. Grabiec [J. Dąbrowski], *Czerwona Warszawa przed ćwierć wiekiem. Moje wspomnienia*, Poznań 1925, s. 37-38, również s. 147.

⁵ Z. Wasilewski, *Pomnik Mickiewicza w Warszawie 1897-1898*, Warszawa 1899, s. 5-24; J. Krzyżanowski, *Henryk Sienkiewicz. Kalendarz życia i twórczości*, Warszawa 1956, s. 204, 205; o staraniach w kwestii pozwolenia na budowę pomnika pisała na bieżąco prasa: „Kurier Warszawski” 1897, nr 69 z 10 III, s. 4, „Słowo” 1897, nr 70 z 28 III, s. 3.

⁶ Ibidem, s. 24-25; „Kurier Warszawski” 1897, nr 143 z 25 V, s. 2.

⁷ Z. Wasilewski, op. cit., s. 28-29.

⁸ Ibidem, s. 31-34; z tego samego źródła: „Echa Płockie i łomżyńskie” 1899, nr 56 z 15 VII, s. 2.

⁹ Z. Wasilewski, op. cit., s. 47-75; L. Ludorowski, *Sienkiewicz jako budowniczy pomnika Mickiewicza w Warszawie*, „Rocznik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza” 2006, R. XL/2006, s. 75-84; J. Krzyżanowski, op. cit., s. 213.

¹⁰ „Kurier Warszawski” 1897, nr 142 z 24 V, s. 7.

¹¹ Ibidem 1897, nr 159 z 11 VI, s. 7; według B. Konarskiej-Pabiniak już 11 marca 1897 r., z programem zatytułowanym „Wieczór Mickiewiczowski” wystąpił w miejscowym teatrze Maurycy Kisielnicki – B. Konarska-Pabiniak, *Repertuar teatru w Płocku 1808-1939*, cz. I, Warszawa 1982, s. 121.

¹² „Kurier Warszawski” 1897, nr 164 z 16 VI, s. 6.



Fragment pierwszej strony „Kuriera Codziennego” z 26 VI 1897 r. z listą składkową wpłacających na pomnik A. Mickiewicza

Z kolei „Słowo” oznajmiało:

[...] na kilka dni przed koncertem zabrakło biletów, w dzień koncertu zaś przeszło sto osób (rzecz niebywała w Płocku) odeszło od kasy¹³.

Impreza składała się z trzech części, muzycznych i teatralnej. Repertuar obejmował utwory Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki, Ludwika Grossmana, Henryka Wieniawskiego, Józefa Krogulskiego oraz jednoaktówkę Józefa Franciszka Blizińskiego. Wykonawcami byli miejscowi muzycy i aktorzy amatorzy. Jak skomentowano w relacji prasowej:

Brawom i bisom po każdym numerze nie było końca. [...] Z zupełnym zadowoleniem opuściła publiczność teatr (...) ¹⁴.

Organizatorami byli przedstawiciele miejscowej inteligencji: Jan Ligowski – prawnik, działacz narodowy i społeczny oraz Antoni Maruszewski – muzyk, nauczyciel muzyki w miejscowym gimnazjum i Antoni Wunderlich – urzędnik, muzyk amator i działacz na niwie muzycznej¹⁵.

Relacje prasowe z koncertu, z oczywistych względów cenzuralnych, ograniczyły się tylko do sprawozdania z przebiegu, nie wspominając o rzeczywistym znaczeniu imprezy dla jej uczestników, i szerzej, dla

społeczności miasta¹⁶. Czysty dochód z uroczystości, przekazany następnie przez Jana Ligowskiego redakcji „Kuriera Warszawskiego” wyniósł 288,48 rubli¹⁷.

Jednocześnie płocczanie, jak całe społeczeństwo, dokonywali wpłat na pomnik w redakcjach gazet warszawskich prowadzących zbórkę, tj.: „Kuriera Warszawskiego”, „Kuriera Codziennego” i „Słowa”. Pierwsza wpłata od mieszkańca Płocka pojawia się wśród ofiarodawców już 24 maja. Przez cały maj, czerwiec, aż do 14 lipca¹⁸, co jakiś czas znajdujemy na listach wpłacających, mieszkańców Płocka. Ofiary przyjmowała również redakcja ukazującego się w Płocku czasopisma diecezjalnego „Śpiew Kościelny”, przekazując je następnie do Warszawy. Wysokość wpłat była, jak w całym kraju, różna: od kilku kopiejek do kilkudziesięciu rubli (często wpłacanych zbiorowo, np. uczniowie gimnazjum męskiego – 50 rubli, firma „Ludwik Flatau” – 100 rubli). Można przyjąć, iż łącznie

¹⁶ Warto zaznaczyć, że tego rodzaju obchody rocznicowe służyły wzmocnieniu świadomości narodowej i przynależności do polskiego kręgu kulturowego. Taką okazją było np. nabożeństwo żałobne za spókoj duszy śp. Stanisława Moniuszki w 25 letnią rocznicę śmierci – „Słowo” 1897, nr 135 z 17 VI, s. 4; „Kurier Warszawski” 1897, nr 167 z 20 VI, s. 8.

¹⁷ „Kurier Warszawski” 1897, nr 172 z 24 VI, s. 2.

¹⁸ Ibidem 1897, nr 142 z 24 V, s. 2, nr 147 z 29 V, s. 2, nr 148 z 30 V, s. 2, nr 150 z 1 VI, s. 2, nr 170 z 22 VI, s. 3, nr 172 z 24 VI, s. 2, nr 181 z 3 VII, s. 3, nr 185 z 7 VII, s. 1, nr 191 z 13 VII, s. 2, nr 192 z 14 VII, s. 2; „Słowo” 1897, nr 123 z 2 VI, s. 2, nr 129 z 10 VI, s. 2, nr 134 z 16 VI, s. 2, nr 137 z 20 VI, s. 2, nr 140 z 24 VI, s. 2, nr 156 z 14 VII, s. 2; „Kurier Codzienny” 1897, nr 152 z 3 VI, s. 1, nr 174 z 26 VI, s. 1, nr 186 z 8 VII, s. 1.

¹³ „Słowo” 1897, nr 135 z 17 VI, s. 4.

¹⁴ Ibidem 1897, nr 164 z 16 VI, s. 6.

¹⁵ A.J. Papierowski, J. Stefański, *Płocczanie znani i nieznan. Słownik biograficzny*, Płock 2002, s. 346, 388-389, 649.



Relacja z koncertu mickiewiczowskiego w „Słowie” z 17 VI 1897 r.

napłynęło z Płocka (na podstawie danych z gazet) co najmniej 829,91 rubli.

Dla uświadomienia sobie przez czytelnika współczesnego jaka była wartość tych środków, pozwoliliśmy sobie na przytoczenie cen podstawowych artykułów żywnościowych z wiosny 1898 r. (dla połowy 1897 r. brak źródeł, w związku z nieukazywaniem się miejscowych gazet). Ceny te przedstawia poniższa tabela.

Artykuł	Cena (w rublach)
żyto (korzec*)	4,35 – 4,45
pszenica (korzec)	6,30 – 6,80
indyczka (sztuka)	2,00 – 3,00
gęś (sztuka)	1,50 – 3,00
kogut (sztuka)	0,70 – 1,00
kiełbasa wędzona (funt*)	0,20
szynka wędzona (funt)	0,18 – 0,20
sałata (sztuka)	0,03
masło (funt)	0,30 – 0,35
ziemniaki (korzec)	2,00

*korzec – ok. 97 kg, funt – ok. 0,4 kg

Źródło: „Echa Płockie i Łomżyńskie” 1898, nr 2 z 5 IV s. 12, nr 3 z 8 IV, s. 2.

Uroczystości mickiewiczowskie nie zakończyły się zebraniem składek. Jak wspomnieliśmy, 17 września 1898 r. pomnik stanął na cokole przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie. Specjalną krótką notkę poświęciły temu wydarzeniu „Echa Płockie i Łomżyńskie”¹⁹. Podobnie w dniu uroczystego odsłonięcia pomnika „Echa...” zamieściły zwięzły komunikat o treści:

*Dzisiaj, w stuletnią rocznicę urodzin największego mocarza naszej pieśni, a zarazem jednego z wielkich poetów świata, w Warszawie odbywa się uroczystość odsłonięcia pomnika*²⁰.

Dłuższą relację z tego wydarzenia wraz z głosami prasy warszawskiej, zamieściły „Echa...” w ostatnim numerze z 1898 r.²¹

2. Płocczanie wobec jubileuszu dwudziestopięciolecia pracy Henryka Sienkiewicza w 1900 r.

Już wkrótce płocczanie mieli sposobność uczestniczyć w kolejnej manifestacji polskości, tym razem związanej z jubileuszem osoby również porównywanej często do wieszczki narodowej – mowa o Henryku Sienkiewiczu. Przytoczmy w tym miejscu znane, przy tym bardzo obrazowe słowa dotyczące ówczesnej roli twórczości Sienkiewicza dla Polaków, napisane z perspektywy półwiecza przez Stanisława Maczekiewicza w artykule o znamienym tytule: *My z niego wszyscy*:

Warszawa pomiędzy r. 1875 a 1900. [...] Warszawa była jak jej smutny, zachlapaný deszcz jesienny, kiedy to zamek królewski widziany od Pragi roztopia się w siatkówce drobnego deszczu, a Wisła i jej brzegi wyglądają już nie szaro, lecz żółto.

Aspiracje polityczne, umieszczone pomiędzy stójkowym z jednego rogu a stójkowym z rogu przeciwnego. Wspomnienia patriotyczne, rogatywkowe czy tromtadrackie, pochowane głęboko, bardzo głęboko i nawet naftaliną posypane – a na zewnątrz hasło: „hodymy drób i króliki” jako maksimum napięcia pracy organicznej połączone z maksimum dalekowidztwa i odwagi cywilnej.

W takich to czasach pisał Sienkiewicz o wielkich naszych zwycięstwach i klęskach. Schowane mu w dorożkarskiej budzie warszawianinowi łuną pożarów w oczy zaświecił, upiornym szczękiem oręża przestraszył, wbijaniem na pal zupełnie już zdziwił. [...] Musiało coś być w polskiej duszy podatnego dla duchów i uczuć przez talent

¹⁹ „Echa Płockie i Łomżyńskie” 1898, nr 52 z 28 IX, s. 3.

²⁰ Ibidem 1898, nr 77 z 24 XII, s. 2.

²¹ Ibidem 1898, nr 78 z 31 XII, s. 3-4.



Odśloniecie ponika Adama Mickiewicza w Warszawie 24 XII 1898 r.

Źródło: Z. Wasilewski, *Pomnik Mickiewicza w Warszawie 1897–1898*, Warszawa 1899, fot. po s. 80.

*Sienkiewicza wywołanych, skoro pisarz ten stał się najbliższym człowiekiem każdej rodziny polskiej*²².

Rzeczywiście rola pisarstwa Sienkiewicza jest dla utrzymania bądź wręcz obudzenia uczuć przynależności do polskości nie do przecenienia. O czytelnictwie jego książek wśród najniższych warstw społecznych wspominał świadek zdarzenia – Stefan Żeromski, pisali o tym Bogdan Zakrzewski czy Maria Kriśań²³. Są to rzeczy ogólnie znane.

W ostatnim roku XIX stulecia „Kurier Warszawski” zorganizował konkurs-ankietę na największe osiągnięcia polskie w dziedzinie sztuki i nauki w odchodzącym w przeszłość wieku. W kategorii poezja wygrał zdecydowanie Mickiewicz, w kategorii powieść – równie jednoznacznie – właśnie Sienkiewicz (wśród dziesięciu najlepszych utworów prozą wygrała „Trylogia”, trzy następne utwory w pierwszej dziesiątce)²⁴.

Jubileusz dwudziestopięciolecia pracy artystycznej Sienkiewicza przypadał na 1897 rok. Sam pisarz

chcąc jednak oddać hołd Mickiewiczowi, poprosił o przeniesienie uroczystości. Komitet jubileuszowy wrócił do pomysłu w roku 1899. Ponownie ogłosił zbiórkę składek, tym razem jednak prasa nie drukowała list ofiarodawców. Sienkiewicz otrzymał w darze majątek Oblęgorek leżący w ziemi kieleckiej, zakupiony z datków społeczeństwa.

Główne uroczystości jubileuszowe odbyły się 22 grudnia 1900 r. Tego dnia w wielu miastach Królestwa Polskiego odbyły się zaplanowane występy artystyczne. Sam jubilat uczestniczył w obchodach warszawskich²⁵.

„Echa Płockie i Łomżyńskie” już 30 grudnia 1899 r. ogłosiły odezwę ogólnokrajowego komitetu jubileuszowego Henryka Sienkiewicza informującą o wyrażeniu zgody przez władze na zorganizowanie uroczystości oraz wzywającą do składania ofiar na zakup specjalnego daru dla jubilata w postaci nieruchomości²⁶.

Odezwa odbiła się znacznym echem wśród płoczan, o czym informowały „Echa...” w dwóch pierwszych numerach z 1900 r. Redakcja zaznaczyła: *nie będziemy pomieszczali listów i artykułów rozstrząsających sprawę uczczenia Sienkiewicza*²⁷, jednak przedstawiono jeden list w całości i dwa w streszczeniu. Autorzy korespondencji całkowicie identyfikowali się z pomysłem uczczenia Sienkiewicza, przy czym różnili się w pomysłach na zrealizowanie tej

²² S. Cat-Mackiewicz, *Odeszli w zmięch. Wybór pism 1916–1966*, Warszawa 1968, s. 49-51.

²³ Idem, *Był bał*, Kraków 2012, s. 300-301; B. Zakrzewski, *Sienkiewicz dla maluczkich*, „Pamiętnik Literacki” 1966, nr 3, s. 161-163; M. Kriśań, *Chłopi wobec zmian cywilizacyjnych w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX – początku XX wieku*, Warszawa 2008, s. 52, 53, 57; o czytelnictwie Sienkiewicza (i Mickiewicza) na wsi płockiej: „Echa Płockie i Łomżyńskie” 1901, nr 37 z 8 V, s. 3, „Echa Płockie i Włocławskie” 1904, nr 56 z 13 VII, s. 2.

²⁴ „Kurier Warszawski” 1901, nr 1 z 1 I, s. 14; I. Przybysz, *Spojrzenie wstecz jako lekarstwo na lęk przed przełomem wieków*, „Kurier Warszawski” i jego „konkurs stulecia”, „Tekstualia” 2020, nr 4, s. 59; P. Łopuszański, *Warszawa literacka przełomu XIX i XX wieku*, Warszawa 2019, s. 322.

²⁵ L. Ludorowski, *Jubileusz Henryka Sienkiewicza 1900*, Lublin 2001, s. 13-18, XLVII-LXXIX; J. Krzyżanowski, op. cit., s. 224, 228-231.

²⁶ „Echa Płockie i Łomżyńskie” 1899, nr 103 z 30 XII, s. 2.

²⁷ Ibidem 1900, nr 1 z 3 I, s. 4.

inicjatywy. Jedną z korespondentek razit pomysł obdarowania pisarza tak konkretnym i materialnym darem, jak nieruchomości²⁸, co miało nie licować z podniosłą okolicznością. Inna akceptowała zakup nieruchomości, przy czym proponowała, aby nie przekazywać jej Sienkiewiczowi na własność, a jedynie w użytkowanie do śmierci, zaś właścicielem uczynić jakiś rodzaj fundacji, która po śmierci jubilatą, przekazałaby go w użytkowanie kolejnemu twórcy, uznanemu za narodowego²⁹.

List zacytowany w całości ukazywał tę kwestię w sposób podobny; został nawet uznany przez redakcję (może sama go napisała?) za najbardziej reprezentatywny. Autor pisał, iż:

*[...] w naszym pojęciu podobny projekt, jak uczczenie Sienkiewicza przy pomocy zakupu dlań jakiejś „nieruchomości”, daleko odbiega od ideałów, jakie nam dał on w swych utworach. [...] Dla ludzi tego polotu ducha co Sienkiewicz „nieruchomość” nie jest koniecznym upragnionym kwiatkiem w wieńcu, mającym zdobić jego skronie. Takie realizowanie na gotówkę zasług, [...] wydać się może pomysłem szczęśliwym chyba tylko ludziom, dla których cielec złoty jest największym bożkiem [...]. My jesteśmy społeczeństwem zbyt ubogiem, byśmy mogli ofiarnością publiczną czynić zadość rzeczywistym nieraz zasługom pojedynczych ludzi. Zbyt wiele pracy i wysiłków pieniężnych wymagają od nas inne strony naszego życia. [...] Na cele dobra publicznego, na otarcie łzy nieszczęśliwemu, jednym słowem na ufundowanie instytucji imienia Sienkiewicza, mającej na celu dobro społeczne, jestem pewien, pospieszy ze swym groszem niemal każdy, a nie pewna tylko partia ludzi, która, nie zasięgnąwszy zdania opinii publicznej pod tym względem, chce zbudować pomnik nieodpowiadający istotnym uczuciom, ożywiającym nasz ogół*³⁰.

Taki, zdaniem redakcji „Echa...”, był pogląd charakterystyczny dla opinii publicznej Płocka i okolic (wyrażony przede wszystkim w listach do redakcji). Wynika z niego zrozumienie i akceptacja dla społecznych i dobroczynnych celów podarunku. Jak wiadomo, stało się inaczej. Komitet jubileuszowy zrealizował swój zamiar poprzez nabycie i przekazanie Sienkiewiczowi Oblęgorka³¹.

²⁸ Komitet jubileuszowy od początku istnienia planował uczcić Sienkiewicza zakupem na jego rzecz nieruchomości. Ostatecznie wybór padł na dworek w Oblęgorku.

²⁹ „Echa Płockie i łomżyńskie” 1900, nr 1 z 3 I, s. 4.

³⁰ Ibidem 1900, nr 2 z 6 I, s. 2.

³¹ Co, jak zaznaczają badacze jego twórczości, było dlań ostatecznie dość kłopotliwym podarunkiem – J. Krzyżanowski, op. cit., s. 224, 228-229.



Henryk Sienkiewicz ok. 1900 r.

Źródło: <https://polona.pl/>

10 stycznia 1900 r. „Echa...” ogłosiły, iż przyjmują w redakcji składki na dar jubileuszowy, zapowiadając jednocześnie, iż nie będą drukowały listy ofiarodawców. W ciągu najbliższych miesięcy w gazecie pojawiły się informacje i ogłoszenia warszawskiego komitetu jubileuszowego: o sposobie przekazywania składek, o zakupie Oblęgorka, o wyznaczeniu dnia 22 grudnia 1900 r. jako terminu obchodów jubileuszowych³².

W grudniu poczęły ukazywać się informacje na temat programu obchodów sienkiewiczowskich w Płocku. Uroczystość miała mieć miejsce 22 grudnia w teatrze płockim i składać się z części muzycznej, dramatycznej oraz wystawienia tzw. żywych obrazów ilustrujących sceny z twórczości Sienkiewicza³³.

Na kilka dni przed uroczystościami „Echa...” zamieściły szkic pt. Henryk Sienkiewicz, w którym autor (podpisany jako „G”)³⁴ starał się przedstawić twórczość Sienkiewicza w kontekście jej znaczenia w historii literatury, ale i wartości dla społeczeństwa. Doceniając sławę pisarza, zastanawiał się

[...] czy przyszłość zaliczy Sienkiewicza do tych wiecznie świecących słońc, czy też gwiazda

³² „Echa Płockie i łomżyńskie” 1900, nr 3 z 10 I, s. 2, nr 25 z 28 III, s. 4, nr 56 z 14 VII, s. 3, nr 89 z 7 XI, s. 4.

³³ Ibidem 1900, nr 99 z 12 XII, s. 2, nr 100 z 15 XII, s. 2.

³⁴ Nie wiemy, czy artykuł był dziełem miejscowym, czy przedrukiem.

jego po pewnym czasie zostanie przyćmioną, jeżeli nie zagaszoną. Czy przyszłość odda mu to i potwierdzi to, co mu obecnie oddają i wyrażają współcześni?

Wyrażając przekonanie, że:

[...] w wielkim duchu poety, pisarza (który wyraża się w jego pismach i dziełach) ogół chciałby widzieć wcielenie całej duszy ludzkiej, wszystkich jej drgań najczulszych i szmerów najłżejszych [...]

Nawiązując tymczasem do nadeszłych współcześnie idei modernistycznych zauważał, iż:

[...] twórczość jego nie objęła całości ducha współczesnego mu pokolenia, wymyka się z pod jego objęć i spostrzeżeń ta grupa ludzi szamoczących się i targających w życiu, ludzi smutnych tym smutkiem bezdennym, niekiedy cichym, czasami bluźniącym i złorzeczącym.

Autor wyraźnie dał do zrozumienia, że twórczość Sienkiewicza rozminęła się z duchem epoki Młodej Polski (zaznaczyć należy, że autor tej nazwy nie używa). Podkreśla jednak ostatecznie wielkość tej twórczości dla wszystkich warstw społeczeństwa polskiego:

[...] o autorze powiedzieć można, iż przeniknął wszystkie warstwy społeczne: od pałaców aż do chat kurnych. [...] O nie wielu pisarzach można powiedzieć, że „książki ich zbłądziły pod strzechy”, jak o naszym autorze „Szkieł węgłem”. – To udostępnienie pięknej, wspaniałej literatury dla warstw szerokich jest wielką zasługą pisarza. Dla nas specjalnie, dla ogółu polskiego, dzieła autora „Potopu”, wywierały i wywierają wielce pokrzepiający wpływ. W niejednych duszach roznieciły one płomień miłości i ubóstwiania tego, co miłować i ubóstwiać należy³⁵.

Znów względy cenzuralne sprawiły, że jedynie domyślać się należy, iż w ostatnich słowach miał autor artykułu na myśli ojczyznę.

Zainteresowanie obchodem jubileuszowym w Płocku było tak duże, że zabrakło miejsc na imprezę w dniu 22 grudnia. Postanowiono więc powtórzyć program w dniu następnym³⁶. 22 grudnia 1900 r. na ręce warszawskiego komitetu jubileuszowego wysłany został z Płocka telegram o treści:

Płocczanie uczestniczą myślą i sercem w obchodzie jubileuszowym znakomitego autora trylogii historycznej³⁷.

³⁵ „Echa Płockie i łomżyńskie” 1900, nr 101 z 19 XII, s. 2.

³⁶ Ibidem, s. 3.

³⁷ Ibidem 1900, nr 102 z 22 XII, s. 2.

1. myślicy.

Jubileusz Sienkiewicza. Z powodu obchodu jubileuszowego Sienkiewicza, wysłany został z Płocka, na ręce komitetu urządzającego, telegram z wyrażeniem uznania i życzeniami dla znakomitego autora.

Telegram ten, podpisany przez kilkadziesiąt osób, brzmiał w słowach następujących: „Płocczanie uczestniczą myślą i sercem w obchodzie jubileuszowym znakomitego autora trylogii historycznej.”

Izba skarhowa płocka zawiadamia że

Fragment „Ech Płockich i łomżyńskich” z 22 XII 1900 r.

Stroną muzyczną uroczystości zajęli się, podobnie jak w przypadku uroczystości mickiewiczowskich, Antoni Maruszewski i Antoni Wunderlich. Z kolei odegrane zostały: fragment przedstawienia pt. „Hajduczek”, będącego przeróbką teatralną Pana Wołodyjowskiego oraz jednoaktówka Sienkiewicza „Czyja wina?” Jeden z aktorów wyrecytował nowelkę jubilata pt. „Bajka sabatowa”. Na koniec aktorzy zaprezentowali tzw. żywe obrazy nawiązujące do twórczości Sienkiewicza, przedstawiając sceny z „Ogniem i mieczem” i „Quo vadis”. Następnego dnia (23 grudnia) teatr ponownie wypełnił się publicznością³⁸.

Na koniec powróćmy jeszcze raz do pytania o sens uzupełnienia artykułu B. Konarskiej-Pabiniak z roku 1999. Czy okoliczności w nim przedstawione warto przypomnieć i uzupełnić? Jakże było ich znaczenie ówczesnie?

Przypomnijmy kontekst obu uroczystości. O tle politycznym w Królestwie Polskim już wspominaliśmy. W Płocku był to moment, kiedy część miejscowej inteligencji zaczyna dopiero angażować się w działalność związaną z nurtem narodowo-demokratycznym (udział w Towarzystwie Oświaty Narodowej i Lidze Narodowej). W latach 1899 i 1900 pojawiają się dopiero ślady docierania do Płocka idei niepodległościowo-socjalistycznych (pierwsze składki z Płocka na działalność Polskiej Partii Socjalistycznej)³⁹.

Uroczystości ku czci wieszczów (zaliczmy w ich poczet również Sienkiewicza), które miały miejsce w ostatnich latach XIX wieku zaktywizowały liczne odłamy społeczeństwa polskiego, zarówno pod względem narodowym (świadomość przynależności do odrębnej, polskiej kultury), jak i społecznym, obywatelskim (udział w składkach, w uroczystościach).

³⁸ Ibidem 1900, nr 103 z 29 XII, s. 3.

³⁹ M. Sokolnicki, *Endecja w Płocku do 1919 r.*, „Notatki Płockie” 2000, nr 4, s. 8-9; idem, *Początki i rozwój działalności płockiej organizacji PPS do 1919 r. (w stulecie powstania)*, „Notatki Płockie” 2000, nr 1, s. 28.

Uczestnictwo w obchodach był zastępczą formą manifestacji i uczuć patriotycznych, tym istotniejszą, że obejmującą szerokie kręgi społeczne.

Dla przedstawicieli środowisk czy wspólnot terytorialnych (takich jak mieszkańcy Płocka), znaczenie

uroczystości polegało na świadomości uczestnictwa w dziele obejmującym całą polską zbiorowość i wyraźnym poczuciu bycia jej częścią, co było ważnym elementem podtrzymania świadomości narodowej w tych trudnych dla polskości czasach.

Bibliografia

Prasa

„Echa Płockie i łomżyńskie” 1898, 1899, 1900, 1901

„Echa Płockie i Włocławskie” 1904

„Kurier Codzienny” 1897

„Kurier Warszawski” 1897, 1901

„Słowo” 1897

Wspomnienia i pamiętniki

J. Grabiec [J. Dąbrowski], *Czerwona Warszawa przed ćwierć wiekiem. Moje wspomnienia*, Poznań 1925.

Opracowania i artykuły

A. Chwalba, *Historia Polski 1795–1918*, Kraków 2000.

Historia Polski, tom III, cz. I, red. Ż. Kormanowa, I. Pietrzak-Pawłowska, Warszawa 1970.

B. Konarska-Pabiniak, *Płocczanie o wieszczach 1876–1939*, „Notatki Płockie” 1999, nr 2.

B. Konarska-Pabiniak, *Repertuar teatru w Płocku 1808–1939*, cz. I, Warszawa 1982.

M. Kriśań, *Chłopi wobec zmian cywilizacyjnych w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX – początku XX wieku*, Warszawa 2008.

J. Krzyżanowski, *Henryk Sienkiewicz. Kalendarz życia i twórczości*, Warszawa 1956.

L. Ludorowski, *Jubileusz Henryka Sienkiewicza 1900*, Lublin 2001.

L. Ludorowski, *Sienkiewicz jako budowniczy pomnika Mickiewicza w Warszawie*, „Rocznik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza” 2006, t. 41.

P. Łopuszański, *Warszawa literacka przełomu XIX i XX wieku*, Warszawa 2019.

S. Mackiewicz-Cat, *Był bal*, Kraków 2012.

S. Mackiewicz-Cat, *Odeszli w zmierzch. Wybór pism 1916–1966*, Warszawa 1968.

A.J. Papierowski, J. Stefański, *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Płock 2002.

I. Przybysz, *Spojrzenie wstecz jako lekarstwo na lęk przed przełomem wieków*, „Kurier Warszawski” i jego „konkurs stulecia”, „Tekstualia” 2020, nr 4.

M. Sokolnicki, *Endecja w Płocku do 1919 r.*, „Notatki Płockie” 2000, nr 4.

M. Sokolnicki, *Początki i rozwój działalności płockiej organizacji PPS do 1919 r. (w stulecie powstania)*, „Notatki Płockie” 2000, nr 1.

Z. Wasilewski, *Pomnik Mickiewicza w Warszawie 1897–1898*, Warszawa 1899.

B. Zakrzewski, *Sienkiewicz dla maluczkich*, „Pamiętnik Literacki” 1966, nr 3.

PŁOCK IN HABITANT ONCE AGAIN ABOUT NATIONAL BARDS

Summary

The article contains information from Barbara Konarska-Pabiniak's article *Płocczanie o wieszczach 1876–1939* [Płock in habitant about national bards 1876-1939] from „Notatki Płockie” no. 2, 1999. It presents the participation of the Płock inhabitants in the charity event for the construction of the Adam Mickiewicz monument in 1897 and in the jubilee celebrations of the twenty-fifth anniversary of Henryk Sienkiewicz's art work. The attention was drawn to the patriotic and civil character of the participation in this celebrations which took place during times of intensified russification.

Keywords: Płock, 1897, 1900, Mickiewicz ceremonies, Sienkiewicz ceremonies

WODOCIĄGI PŁOCKIE – 130 LAT W SŁUŻBIE MIASTA

Abstrakt

Spółka miejska Wodociągi Płockie w roku 2022 obchodzi jubileusz 130-lecia swojego istnienia. Zachodzące wokół nas zmiany klimatyczne sprawiają, że kwestia dostępności wody, zarówno tej przeznaczonej do spożycia, ale także dla przemysłu, staje się kluczowa i strategiczna. Niestety, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, Polska znajduje się na 24 miejscu w Unii Europejskiej pod względem odnawialnych zasobów słodkiej wody przypadających na jednego mieszkańca. Konsekwencją powyższego jest zagrożenie okresowymi deficytami wody około 60 proc. terytorium naszego kraju. Tym samym rośnie rola i znaczenie przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, które odpowiedzialne są za zapewnienie ciągłości dostaw wody i odprowadzanie ścieków.

Słowa kluczowe: wodociągi, kanalizacja, woda, Płock

Wstęp

Rok 2022 to dla Wodociągów Płockich szczególny czas, ponieważ ta strategiczna dla miasta firma obchodzi jubileusz 130 lat swojego istnienia. W niniejszym artykule postaram się przybliżyć najważniejsze informacje o przedsiębiorstwie, które dba by płocczanie mieli ciągły dostęp do bezpiecznej i dobrej, czyli spełniającej wszystkie normy – wody oraz odebrane, a następnie oczyszczone ścieki – bytowe i przemysłowe¹. Na podstawie zachowanych w Archiwum Państwowym w Płocku dokumentów odtworzymy początki działalności, po czym zaprezentowane zostaną bieżące informacje o spółce.

Wodociągi Płockie to firma, która nieustannie się rozwija i inwestuje w infrastrukturę, która w znakomitej większości jest niewidoczna dla mieszkańców, bo znajduje się pod ziemią. Jubileusz to doskonała okazja, by pokazać to zasłużone przedsiębiorstwo przez pryzmat osiągnięć oraz podkreślić znaczenie setek oddanych swej misji pracowników, którzy przez te wszystkie lata stanowili i nadal stanowią o jego sile i profesjonalizmie. To dzięki ogromnemu zaangażowaniu i pracowitości tych ludzi, mieszkańcy mają wartościową Płocczankę w swoich kranach, a nieliczne awarie są usuwane szybko i sprawnie.

Jak ważna jest woda do życia nie trzeba nikogo przekonywać. Woda była i jest kluczem do trwania życia na Ziemi. Miejsca bytowania ludzi nierozzerwalnie związane są z dostępnością czystej wody. W dokumencie lokacyjnym Płocka z 1237 r. wspomina się m.in. o dwóch studniach, których istnienie wówczas

dość naturalnie oznaczało większe zaludnienie danego terenu. Ponadto zapisy kronikarskie wspominają o wodociągu budowanym w Płocku w XVI wieku i czerpiącego wodę z ujęcia, na doptywającej do Wisły, rzecze Brzeznicy². Niestety z ówczesnej myśli technicznej niewiele przetrwało do dzisiejszych czasów, choć niekiedy w trakcie prowadzenia inwestycji w centrum miasta udaje się wydobyć fragmenty drewnianych rur pochodzących z tamtych lat.

Z kart historii – koncesja

Batalia o budowę wodociągu w Płocku ma długą i krętą historię. Niemal przez całą drugą połowę XIX wieku trwało stanie pism z płockiego Magistratu do władz naczelnych w Warszawie w celu uzyskania zgód na inwestycję. W konsekwencji wieloletnich starań, na początku 1889 r. moskiewski inżynier-technolog Selewsk Chessin wystąpił do władz gubernialnych o przyznanie koncesji na budowę wodociągu w mieście Płocku. Następnie przedstawił wstępny projekt wodociągu, który 14 listopada 1890 r. został zatwierdzony przez Magistrat miasta Płocka. Ostatecznie 17 stycznia 1892 r. władze naczelne w Warszawie zatwierdziły projekt budowy wodociągu, a Chessin otrzymał koncesję na wybudowanie i eksploatację wodociągu w Płocku. Wspomniane wydarzenia sprawiły, że w kancelarii rejenta Macieja Więckowskiego przy ul. Nowowięziennej (obecnie ul. Sienkiewicza) w obecności dwóch świadków Józefa Mioduskiego i Jana Chmielewskiego został podpisany akt rejentalny (nr 305) między Asesorem Kolegialnym Aleksym Mantjemem – Prezydentem gubernialnego miasta Płocka,

¹ Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, Dz.U. 2001 nr 72 poz. 747, <https://isap.sejm.gov.pl/>, [dostęp: 15.11.2022].

² M. M. Grzybowski, *Dzieje wodociągów i kanalizacji w Płocku 1892–1992*, Płock 1992, s. 9.

a moskiewskim inżynierem-technologiem Selewką Chessinem (na dokumencie znajdują się daty 22 maja/3 czerwca 1892 r.). Koncesja zobowiązała inżyniera do urządzenia i eksploatacji wodociągu na własny koszt w okresie 40 lat i gwarantowała dostawę wody w ilości do 100 tys. wiader na dobę³. Zatem od tego momentu symbolicznie datuje się powstanie współczesnych Wodociągów Płockich.

Według projektu woda pobrana z rzeki Wisły miała być oczyszczana za pomocą filtrów i osadników, a następnie jako woda czysta miała trafiać za pomocą pomp parowych do rezerwuaru umieszczonego w wieży ciśnieniowej. Pod budowę wieży ciśnieniowej oddano plac na końcu skweru warszawskiego o długości 10 sążni. Rury rozprowadzające wodę z wieży ciśnieniowej miały być położone wzdłuż najbardziej zamieszkałych ulic Płocka na przestrzeni co najmniej 5 wiorst (ok. 5 km). Co ważne wszystkie rury miały być wykonane z lanego żelaza i umieszczone w ziemi na odpowiedniej głębokości, aby woda zimą w nich nie zamarzała. Koncesja dopuszczała, aby przyłącza do budynków mogły być wykonane z kutego żelaza.

Chessin zobowiązał się również wykonać na swój koszt krany pożarowe (po jednym na każdym zbiegu dwóch ulic), krany odprowadzające i zawory powietrzne oraz śluzy, które umożliwiały wymianę uszkodzonych rur bez konieczności wyłączenia całej sieci wodociągowej. Ponadto miała powstać fontanna miejska na placu Floriańskim (obecnie plac Obrońców Warszawy) oraz siedem źródeł ulicznych tzw. budek, przeznaczonych do sprzedaży wody na beczki i wiadra, zlokalizowanych w różnych częściach miasta. Dodatkowo na placu targowym miał powstać jeden źródło przeznaczony do pojenia zwierząt.

Kontrakt regulował również cenę sprzedaży wody. Przy sprzedaży poniżej 60 tys. wiader w ciągu doby 100 wiader wody miało kosztować 40 kopiejek. Gdyby zapotrzebowanie wzrosło do 100 tys. wiader w ciągu doby, to 100 wiader sprzedawano by po 30 kopiejek. Zaś 20 kopiejek płacono by przy sprzedaży powyżej 100 tys. wiader wody w ciągu doby. Przedsiębiorca zobowiązany był dostarczać wodę za darmo do szpitali (św. Trójcy – 820 wiader na dobę; św. Aleksego – 125 wiader na dobę; Izaaka Fogla – 100 wiader na dobę) i przytułków (katolicki – 150 wiader na dobę; prawosławny – 100 wiader na dobę), a także do gaszenia pożarów oraz polewania placów i ulic (codziennie 1500 wiader). Woda miała być dostarczana za darmo do fontanny miejskiej czynnej 4 godziny w święta i dni galowe. Wszelkie prace związane z budową wodociągu miejskiego w Płocku,

wspomniany Selewk Chessin miał ukończyć w ciągu 3 lat od otrzymania pozwolenia na budowę i od zatwierdzenia projektu technicznego.

Faktyczna realizacja zaczęła się w maju 1894 r., kiedy powołano Towarzystwo Budowy Wodociągów, do którego należeli: pomysłodawca budowy wodociągów płockich inżynier-technolog Selewk Chessin, inżynier komunikacji Adolf Weisblat, warszawski kupiec i właściciel żeglugi parowej na Wiśle Maurycy Fajans, kupiec warszawski Gustaw Bergson oraz kupiec i inżynier petersburski Krzysztof Doze (pisany również jako: Dohse). Na czele Towarzystwa Budowy Wodociągów stanął inżynier Adolf Weisblat.

14 maja 1894 r. rozpoczęto budowę wodociągów, którą ukończono w rekordowo krótkim czasie siedmiu miesięcy. Po raz pierwszy woda popłynęła w miejskiej sieci wodociągowej już 6 grudnia 1894 r. Prace budowlane były prowadzone jednocześnie w kilku miejscach, przy znacznych nakładach finansowych. Koszt budowy wyniósł ostatecznie 200 tys. rubli.

Po splantowaniu wzgórza przystąpiono do budowy Stacji Wodociągowej (później zwanej jako Zakład Produkcji Wody „Rybaki” lub Stacja Uzdatniania Wody „Rybaki”) położonej na prawym brzegu rzeki Wisły u podnóża skarpy. W skład stacji wodociągowej weszły: 8-calowy smok pobierający wodę z Wisły, budynek pomp i maszyn z kotłownią, dwa osadniki, trzy filtry, zbiornik wody czystej oraz rury doprowadzające i odprowadzające wodę z poszczególnych systemów. Dodatkowo wybudowano 6-calowy rurociąg tłoczny do położonej w górnej części miasta wieży ciśnieniowej oraz dwa rurociągi magistralne o średnicy 5 cali i 7 cali doprowadzające wodę do południowej i północnej części miasta⁴.

Wieża ciśnieniowa

Bardzo ważnym elementem niezbędnym do funkcjonowania wodociągów w Płocku była wieża ciśnieniowa, położona w górnej części miasta (22,5 sążni powyżej poziomu rzeki Wisły, a w linii prostej ok. 400 m od stacji wodociągowej) na skraju skweru warszawskiego. Wybudowano ośmioboczną, pięciopiętrową wieżę o wysokości 24 m i powierzchni 60 m². Na ostatnim piętrze umieszczono na żelaznych belkach okrągły rezerwuuar na przefiltrowaną wodę o pojemności 7 tys. wiader, co odpowiadało ok. 100 m³ wody.

Wieża ciśnieniowa obecna jest w życiu miasta do dziś, głównie dzięki zaangażowaniu Wodociągów Płockich, które odzyskały budynek i w latach 2011–2013 przeprowadziły gruntowny remont. Od momentu utraty wiodącej roli w procesie dostarczania wody

³ Ibidem, s. 37.

⁴ Ibidem, s. 38-41



Płocka wieża ciśnień po rewitalizacji
Fot. K. Buczkowski

mieszkańcom, funkcja wieży ciągle się zmieniała, od pomieszczeń mieszkalnych przez warsztat naprawczy i archiwum Wodociągów aż po galerię sztuki. Dwukrotnie w czasie wojen była uszkodzona, ale dzięki solidnej konstrukcji przetrwała bombardowania. Dziś w wieży ciśnień mieści się lubiana przez mieszkańców i turystów restauracja, a z tarasu widokowego na dachu możemy podziwiać panoramę płockiej Starówki. Można powiedzieć, że wieża ciśnień łączy historię z teraźniejszością miasta i płockiego przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

Płocczanka – bezpieczna woda w płockich kranach

„Wodociągi Płockie” Sp. z o.o. zaopatrują mieszkańców Płocka i ościennych gmin w wodę ujmowaną z dwóch niezależnych źródeł – Wisły oraz studni głębinowych.

Od początku swojego istnienia Płock związany jest z rzeką Wisłą, która także współcześnie pozostaje głównym źródłem zaopatrzenia w wodę dla mieszkańców. Niegdyś jedyne źródło wody, dziś stanowi połowę udziału w ogólnej ilości wody dostarczanej odbiorcom. Historia ujęcia „Grabówka” sięga lat 60. XX wieku. Ujęcie na prawym brzegu Wisły, początkowo zatokowe, z czasem musiało zostać pod-

dane przebudowie. Zmiana sposobu ujmowania wody była następstwem powodzi z lat 1981–1982. Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w postaci budowy wałów przeciwpowodziowych sprawiło, że ówczesne ujęcie przybrało nową formę.

Pobór wód powierzchniowych obecnie odbywa się z ujęcia składającego się ze zbiornika oddzielonego wałem przeciwpowodziowym od rzeki Wisły i czerpni brzegowej zabezpieczonej kratami mechanicznymi. Istniejący zbiornik o pojemności 37 tys. m³ służy do osadzania piasku i zawiesin niesionych przez rzekę. Zakończeniem zbiornika są dwie niezależne komory czerpne z kratostawkami, które łączą zbiornik z pompownią I stopnia. Następnie ujmowana woda pokonuje 40-metrową różnicę poziomów za pomocą pompowni, skąd tłoczona jest dwoma rurociągami o długości 1,5 km do stacji uzdatniania wody przy ulicy Górnej.

W roku 2022 zakończono kompleksową modernizację ujęcia, wyposażając je w nowy układ technologiczny (cztery pompy, rurociągi i armaturę). Zatokę ujęciową umocniono płytami ażurowymi i kamieniem. Dodatkowo ujęcie wyposażono w układ monitorujący w sposób ciągły parametry jakościowe ujmowanej wody, a także w system monitoringu zewnętrznego i wewnętrznego.

Drugim źródłem wody dla Płocka są studnie głębinowe. Ujęcie, z którego jest pobierana woda dla potrzeb odbiorców, zlokalizowane jest poza terenem miasta w miejscowości Borowiczki-Pieńki, gm. Słupno w dolnej części zlewni rzeki Słupianki. Woda pobierana jest z dwóch poziomów wodonośnych: piętro wodonośne trzeciorzędowo-kredowe oraz piętro wodonośne czwartorzędowe. Aktualnie Spółka eksploatuje także inne ujęcia wód podziemnych zlokalizowane na terenie Płocka: studnia trzeciorzędowo-kredowa (teren Stacji Uzdatniania Wody przy ul. Górnej 56B) oraz trzy studnie z czwartorzędowej warstwy wodonośnej na terenie Stacji Uzdatniania Wody – Góry. Badania pozwalają stwierdzić, że jakość wody nie



Nowe pompy w zmodernizowanym ujęciu powierzchniowym „Grabówka”
Fot. K. Buczkowski

pogarsza się w ciągu wielu lat eksploatacji, a zastosowana technologia uzdatniania mieszaniny wody podziemnej i powierzchniowej pozwala na uzyskanie wody pitnej o bardzo dobrej jakości⁵.

Uzdatnianie wody

Sercem Wodociągów Płockich jest Stacja Uzdatniania Wody przy ul. Górnej. Uzdatnianie wody jest nowoczesnym i wysoce zautomatyzowanym procesem technologicznym, dzięki któremu z wody ujmowanej otrzymujemy produkt odpowiadający nie tylko polskim normom jakościowym, ale także normom Światowej Organizacji Zdrowia – WHO. Zdolność produkcyjna Stacji Uzdatniania Wody wynosi 40 000 m³/dobę, a średnio – dobową ilość wody wtłoczonej do sieci wodociągowej w 2021 r. wynosiła 15 400 m³/dobę.

Od 1988 r. Spółka użytkuje Stację Uzdatniania Wody zlokalizowaną na osiedlu Góry, która zaopatruje w wodę mieszkańców lewobrzeżnej części Płocka. W 2021 r. zakończono jej kompleksową modernizację, która jest częścią realizowanego od 2017 r. kompleksowego programu modernizacyjnego pn. „Zapewnienie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę mieszkańców Płocka”. W jej ramach powstał nowoczesny budynek, w którym zamontowano nowy układ technologiczny uzdatniania wody, oparty o klasyczny dwustopniowy proces filtracji na biologicznych filtrach ciśnieniowych oraz zbiorniki retencyjne. Zdolność produkcyjna Stacji Uzdatniania Wody „Góry” wynosi 2200 m³/dobę.

Innowacja, czyli małże na straży czystości płockiej wody

Woda dostarczana przez Wodociągi Płockie jest kontrolowana na każdym etapie produkcji. Do tego celu wykorzystywane są najnowsze technologie, na czele z urządzeniami przeprowadzającymi analizy w czasie rzeczywistym. Dodatkowo nad bezpieczeństwem jakości wody czuwają małże słodkowodne z gatunku skójką zaostrzona (łac. *Unio tumidus*). Wspomniane małże są najważniejszym elementem Systemu Biomonitoringu SYMBIO, który stanowi pierwszą linię procedury wczesnego ostrzegania przed zanieczyszczeniem wody pobieranej z ujęcia Grabówka, następnie uzdatnianej na SUW Górna.

System Biomonitoringu SYMBIO funkcjonuje w oparciu o ideę bioindykacji. Wykorzystana odmiana małż to wyjątkowo czułe organizmy, które gdy tylko pojawi się w wodzie jakakolwiek substancja szkodliwa, w reakcji obronnej zamykają się. Stan



System monitorowania wody wykorzystujący małże słodkowodne
Fot. K. Buczkowski

uchylenia połówek muszli jest badany co sekundę i z taką częstotliwością odpowiednia informacja jest przesyłana do aplikacji monitorującej, a działanie systemu jest obserwowane przez dedykowanego pracownika.

W przypadku posiadanego przez Wodociągi Płockie systemu SYMBIO, w specjalistycznym zbiorniku zostało umieszczonych osiem sztuk mięczaków. Do każdej skójką jest przytwierdzony elektromagnes współpracujący z sondami pomiarowymi. Sondy rejestrują stopień otwarcia muszli i porównują go z ich naturalnym biorytmem (jest to proces zbliżony do badania ludzkiego EKG). Nagłe zamknięcie się muszli powoduje, że SYMBIO wysyła sygnał alarmowy. Dzięki temu służby laboratoryjne Wodociągów Płockich mogą reagować jeszcze szybciej, niż przed wdrożeniem systemu.

Praca jednej zmiany małży przy monitorowaniu wody trwa maksymalnie trzy miesiące. Po tym czasie firma PROTE z Poznania, obsługująca system, dokonuje ich wymiany na nowe organizmy. Osobniki przechodzące na przysłowiową emeryturę są odtransportowane do jeziora, z którego wcześniej zostały pozyskane. Wszystko odbywa się z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Metoda Biomonitoringu SYMBIO jest jedną z najskuteczniejszych technologii, dostępnych na rynku. Zostało to potwierdzone wieloletnim doświadczeniem firmy PROTE, obsługującej kilkadziesiąt analogicznych systemów. W pełni zautomatyzowany i ekologiczny sposób badania czystości wody jest połączeniem naturalnej i niezawodnej metody bioindykacji, opartej na organizmach wskaźnikowych, z nowoczesną technologią, pozwalającą na automatyczne zbieranie, analizowanie i archiwizowanie danych. SYMBIO wyznacza standardy bezpieczeństwa dla odbiorców wody pitnej, gwarantując jakość i czystość, pozwalającą na picie wody prosto z kranu⁶.

⁵ www.wodociagi.pl, [dostęp: 15.11.2022].

⁶ Na podstawie: *SYMBIO – zabezpieczenie ujęć wody przed nagłym skażeniem*, materiały firmy PROTE Technologie dla Środowiska Sp. z o.o., www.prote.pl, [dostęp: 10.11.2022].

Oczyszczanie ścieków

Oczyszczalnia ścieków dla miasta Płocka zlokalizowana jest w pobliskim Maszewie i funkcjonuje od 1974 r. Płock był jednym z pierwszych miast w Polsce, które kompleksowo rozwiązało problem oczyszczania ścieków. W 1995 r. uzupełniono technologię obiektu o najnowsze dostępne wówczas rozwiązania: wyposażono komory napowietrzania w system napowietrzania drobnopęcherzykowego oraz zrezygnowano z eksploatacji lagun osadowych dzięki zastosowaniu mechanicznego odwadniania osadu na wirówce dekantacyjnej. Przez wiele lat obiekt dobrze służył miastu jednak zaostrenie przepisów dotyczących jakości ścieków oczyszczonych i powstających w procesie oczyszczania ścieków odpadów spowodowało, że konieczne były prace modernizacyjne.

Dzięki środkom finansowym z Unii Europejskiej, w latach 2009–2013 możliwa była realizacja kompleksowej przebudowy i rozbudowy oczyszczalni. W latach 2009–2010 przeprowadzono prace inwestycyjne, dzięki którym możliwa była redukcja azotu ogólnego w stopniu zapewniającym funkcjonowanie obiektu bez szkody dla środowiska i spełnienie bardzo ostrych norm określonych w polskim prawie dla wskaźników biogenych w celu uniknięcia zapłaty kar za wcześniejsze przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach.

W latach 2011–2013 zostały zmodernizowane i rozbudowane wszystkie obiekty oczyszczalni. Wprowadzono w technologii zmiany, które pozwoliły wyeliminować stosowanie drogich koagulantów chemicznych oraz poprawić jakość odpadów technologicznych: skratek, piasku z piaskowników i komunalnego osadu ściekowego. Kogeneracja, suszenie osadu ściekowego oraz wykorzystanie ścieków oczyszczonych w celu zabezpieczenia potrzeb wodnych oczyszczalni pozwalają nie tylko obniżyć koszty funkcjonowania obiektu, ale czynią go okresowo całkowicie niezależnym od zewnętrznych dostaw mediów.

Obecnie oczyszczalnia ścieków w Maszewie oczyszcza ścieki nie tylko z miasta Płocka, ale również z gmin ościennych: Stara Biała, Nowy Duninów, Słupno i Radzanowo. Jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną przystosowaną do głębokiego usuwania związków biogenych w trójfazowym procesie Bardenpho uzupełnionym komorą predenitryfikacji osadu recyrkulowanego, a średni przepływ dobowy ścieków wyniósł 20 759 m³ (na podstawie danych za 2021 r.). Warto również dodać, iż dzięki wybudowanej suszarni osadu rozpoczęto produkcję środka poprawiającego właściwości gleby pod nazwą AGROMAX

i wprowadzono go do obrotu na podstawie Decyzji Nr G-924/20 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29.06.2020 r.⁷

Gruntowna przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Maszewie oraz umożliwienie przerzutu ścieków z lewego na prawy brzeg Wisły pozwoliły na likwidację czterech małych oczyszczalni, których eksploatacja była trudna technicznie i nieopłacalna ekonomicznie. Istniejąca sieć kanalizacyjna służy do odprowadzania ścieków z miejsc ich powstania np.: budynków mieszkalnych, szkół, urzędów czy zakładów pracy, a następnie doprowadza je do oczyszczalni ścieków. Wyróżniamy dwa typy kanalizacji: ogólnospławną i rozdzielczą. Kanalizacją ogólnospławną płyną ścieki bytowo-gospodarcze, przemysłowe oraz wody opadowe, zaś w kanalizacji rozdzielczej następuje oddzielenie wód opadowych od ścieków sanitarnych, dzięki temu deszczówka nie miesza się z pozostałymi ściekami.

Ścieki do oczyszczalni w Maszewie podawane są dwuetapowo: najpierw pompowo dwoma rurociągami tłocznymi do komory rozprężnej zlokalizowanej w ulicy Szpitalnej w Płocku, a od komory płyną grawitacyjnie kolektorem, który w odcinku ujściowym jest kanałem murowanym. Na terenie miasta funkcjonują aktualnie 53 pośrednie przepompownie odpowiedzialne za tłoczenie ścieków kolektorami do bezpośrednich przepompowni „Jasna” i „Szpital”. Ścieki z osiedli położonych na lewym brzegu Wisły (Radziwie, Góry i Ciechomice, część gminy Nowy Duninów i Łąck) tłoczone są kolektorem pod dnem rzeki do rurociągów tłoczących ścieki z przepompowni Jasna.

Ważne jest, aby zbytnio nie obciążać sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków wodami opadowymi nanoszącymi duże ilości błota. Dlatego Wodociągi Płockie Sp. z o.o. realizują rozdział kanalizacji ogólnospławnej na sanitarną i deszczową. Oprócz tego powstała w 2015 r. dla centralnej części miasta Płocka (Stare Miasto i osiedle Skarpa) oczyszczalnia wód opadowych z wylotem do rzeki Brzeźnicy, gdzie odprowadzana jest oczyszczona deszczówka.

Projekt współfinansowany z UE pn. „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta Płocka”

Od ponad dekady Spółka „Wodociągi Płockie” z powodzeniem i na bezprecedensową dotychczas skalę angażuje środki własne oraz z Unii Europejskiej, inwestując w bezpieczeństwo ekologiczne Płocka i okolic, a także wpływając na poprawę stanu wód w rzece Wiśle, poprzez realizację proekologicznych

⁷ www.wodociagi.pl, [dostęp: 10.11.2022].

projektów infrastrukturalnych współfinansowanych z unijnego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013 (etap I, II, III) oraz analogicznego na lata 2014–2020 (etap IV). Całkowity koszt zakończonych 3 pierwszych etapów wyniósł prawie 232 mln zł netto, a kwota dofinansowania z Unii Europejskiej przekroczyła wartość 134 mln zł. Planuje się, że aktualnie realizowany IV etap pochłonie 114 mln zł netto, z czego 70,5 mln zł stanowić będzie dotacja unijna⁸.

Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w ogromnej mierze przyczyniają się do ochrony środowiska naturalnego, w tym szczególnie zapobiegania zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleby w Polsce. Nowoczesna infrastruktura oczyszczania ścieków komunalnych oraz przeróbki osadów ściekowych pozwala zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych. Modernizacja systemu ma na celu wyeliminować ryzyka ekologiczne poprzez redukcję zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska, ograniczenie awaryjności infrastruktury, a także poprzez optymalizację energetyczną i emisyjną.

Spółeczna odpowiedzialność firmy

Malejące zasoby wody pitnej oraz potrzeba troski o środowisko naturalne są motywatorami do prowadzenia ciągłych działań edukacyjnych. W ich ramach Wodociągi Płockie organizują dla dzieci i młodzieży zwiedzanie najważniejszych obiektów i zapoznanie z kolejnymi etapami procesów technologicznych uzdatniania wody oraz oczyszczania ścieków. Ponadto Spółka prowadzi pokazowe lekcje w płockich szkołach oraz cyklicznie organizuje dla najmłodszych konkursy z atrakcyjnymi nagrodami, których tematem przewodnim są kwestie związane z racjonalnym korzystaniem z zasobów wodnych i bezpiecznego użytkowania kanalizacji, np. konkurs plastyczny pt. „Na tropie ścieków” czy konkurs na film pt. „Toaletę to nie śmietnik”. Wspomniane działania pomagają kształtować proekologiczną wrażliwość społeczną od najmłodszych lat. W działaniach edukacyjnych dzielnie pomaga lubiana przez wszystkich wydra Lutra – maskotka Wodociągów Płockich.

Promując picie bezpiecznej wody z kranu – Płoczanek, Wodociągi Płockie Sp. z o.o. korzystają także z unikalnego saturatora. Pojawiając się na wielu miejskich imprezach i wydarzeniach osiedlowych, wzbudza powszechne zainteresowanie. Starszym mieszkańcom przypomina czasy PRL-u, gdy na płockich ulicach w upalne dni orzeźwiano się chłodzoną wodą sodową z saturatora, a dla najmłodszych jest ciekawą

atrakcją. Urządzenie choć wyglądem nawiązuje do modeli z minionych lat, jest nowoczesne technologicznie i spełnia wszelkie wymagania sanitarne.

Ponadto Wodociągi Płockie rozumiejąc potrzebę wszechstronnego rozwoju, systematycznie wspierają utalentowanych płockich sportowców i płocki sport. Płoccy wodociągowcy to ludzie o ogromnej wrażliwości i pomocnych dłoniach. Pracownicy inicjują i przyłączają się do wielu akcji pomocowych i charytatywnych zbiórek. Jest to najcenniejszy wolontariat bo zrodzony z potrzeby serc. Wsparcie Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, współpraca ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczy nr 1 im. Księdza Jana Twardowskiego czy remonty mieszkań dla podopiecznych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej to już stałe punkty każdego roku⁹.

Blue Bridge – przyszłość obiegu zamkniętego

Świat XXI wieku jest pełen wyzwań, także z uwagi na zmiany klimatu i niezadowalający stan środowiska naturalnego. W celu jego poprawy, środowiska naukowe i polityczne sugerują wdrażanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym. Wspomniany model produkcji i konsumpcji zasadniczo polega na dzieleniu się, pożyczaniu, ponownym użyciu, naprawie, odnawianiu i recyklingu istniejących materiałów i produktów tak długo, jak to możliwe. W ten sposób wydłuża się cykl życia produktów. W praktyce oznacza to ograniczenie odpadów do minimum. Kiedy cykl życia produktu dobiega końca, surowce i odpady, które z niego pochodzą, powinny zostać w gospodarce. Można je z powodzeniem wykorzystać ponownie, tworząc w ten sposób dodatkową wartość¹⁰.

Wodociągi Płockie i PKN Orlen wspólnie realizują projekt zmierzający do praktycznego wykorzystania modelu gospodarki obiegu zamkniętego. Dzięki koncepcji pn. Blue Bridge, oczyszczone miejskie ścieki, zamiast do Wisły, mają szansę trafić do Zakładu Produkcyjnego PKN ORLEN w Płocku i tam zostaną wykorzystane do procesów technologicznych. W ten sposób Koncern aż o 25% ograniczy pobór wody z rzeki, a Wodociągi Płockie zmniejszą ilość oczyszczonych ścieków zrzucanych do Wisły. Projekt zakłada obróbkę oczyszczonych ścieków na terenie oczyszczalni eksploatowanej przez Wodociągi Płockie i transport ich do ujęcia wody Zakładu Produkcyjnego PKN w Płocku, skąd trafią i będą wykorzystywane

⁹ www.facebook.pl/WodociagiPlockie, [dostęp: 10.11.2022].

¹⁰ Gospodarka o obiegu zamkniętym: definicja, znaczenie i korzyści, Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/economy/20151201STO05603/gospodarka-o-obiegu-zamknietym-definicja-znaczenie-i-korzysci-wideo>, [dostęp: 15.11.2022].

⁸ Ibidem.

jako woda procesowa. Transport wymagał będzie budowy dedykowanego rurociągu o długości ok. 5 km. Zakończenie projektu planowane jest na koniec 2025 r.¹¹

Podsumowanie

Wodociągi Płockie to podmiot, który wykorzystał swoją szansę rozwojową. Z powodzeniem sięgnął po

środki z Unii Europejskiej i dokonał swoistej rewolucji technologicznej. Dzięki temu mieszkańcy mogą być spokojni o jakość dostarczanej im wody oraz mogą korzystać ze społecznego zaangażowania odpowiedzialnych pracowników Spółki. Należy wierzyć, że w kolejnych latach sytuacja gospodarczo-polityczna będzie sprzyjać dalszemu rozwojowi branży, trosce o zasoby wodne oraz stan środowiska naturalnego.

¹¹ www.wodociagi.pl, [dostęp: 15.11.2022].

Bibliografia

Opracowania

M. M. Grzybowski, *Dzieje wodociągów i kanalizacji w Płocku 1892–1992*, Płock 1992.

Netografia

Polska na drodze zrównoważonego rozwoju. Inkluzyny wzrost gospodarczy – Raport 2021, GUS 2021, www.stat.gov.pl.

Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, Dz.U. 2001 nr 72 poz. 747, <https://isap.sejm.gov.pl/>.

SYMBIO – zabezpieczenie ujęć wody przed nagłym skażeniem, materiały firmy PROTE Technologie dla Środowiska Sp. z o.o., www.prote.pl.

Gospodarka o obiegu zamkniętym: definicja, znaczenie i korzyści, Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/economy/20151201STO05603/gospodarka-o-obiegu-zamknietym-definicja-znaczenie-i-korzysci-wideo>.

Materiały firmowe Wodociągów Płockich dostępne na oficjalnej stronie internetowej www.wodociagi.pl oraz profilach w mediach społecznościowych tj. [www.facebook.pl/WodociagiPlockie](https://www.facebook.com/WodociagiPlockie).

MUNICIPAL COMPANY „WODOCIĄGI PŁOCKIE” – 130 YEARS IN THE SERVICE OF THE CITY

Summary

In 2022, the municipal company Wodociągi Płockie celebrates its 130th anniversary. The climate changes taking place around us make the issue of water availability, both for consumption and for industry, a key and strategic issue. Unfortunately, according to the data of the Polish Central Statistical Office, Poland is ranked 24th in the European Union in terms of renewable freshwater resources per capita. The consequence of the above is the threat of periodic water deficits of about 60 percent territory of our country. Thus, the role and importance of water supply and sewage companies, which are responsible for ensuring the continuity of water supply and sewage disposal, is still growing.

Keywords: water supply, sewage, water, Płock

45 LAT TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO ODDZIAŁ W ŁĘCZYCY (1977–2022)

Abstrakt

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie 45-letniej historii łęczyckiego oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego (TNP OŁ). Podstawowym źródłem do historii TNP OŁ są protokoły posiedzeń Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego w Łęczycy, znajdujące się w Archiwum TNP OŁ oraz rękopiśmienne sprawozdania z działalności oddziału w latach 2014–2021, a także wydawane drukiem sprawozdania z działalności TNP w danym roku.

Słowa kluczowe: Towarzystwo Naukowe Płockie Oddział w Łęczycy, historia, 1977–2022

1. Zebranie założycielskie w 1977 r.

W roku 1975, w wyniku reformy administracyjnej powstało województwo płockie i Łęczycza znalazła się w jego granicach, na południowym krańcu, mimo że wcześniej z Płockiem nie była związana. Ambicją ówczesnego prezesa TNP dr. inż. Jakuba Chojnackiego było to, aby w każdym mieście nowego województwa działał oddział TNP. W rezultacie z inicjatywy prezesa TNP J. Chojnackiego oraz prezesa Towarzystwa Miłośników Ziemi Łęczyckiej Władysława Zarachowicza przy wsparciu łęczyckich działaczy kultury w końcu 1978 r. powstał Oddział TNP w Łęczycy¹.

Zebranie założycielskie Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego w Łęczycy odbyło się 8 grudnia 1977 r. w łęczyckim Domu Kultury. Uczestniczyli w nim: naczelnik miasta Łęczycy Józef Retkowski, mgr adw. Władysław Zarachowicz, doc. dr Tadeusz Gałamon, mgr inż. Adam Harasin, mgr inż. Jan Jandrowicz, lek. med. Zdzisław Jabłkowski, lek. med. Kazimierz Ladorudzki, lek. med. Tadeusz Ślubowski, Edward Kasprzycki, Mieczysław Libera, mgr Alicja Łosińska, mgr Roman Łudczak, mgr Jan Stefan Romek, mgr inż. Bolesław Solarzski, mgr Edward Stańczyk, Mieczysław Cieniak oraz trzech przedstawicieli Zarządu TNP: prezes TNP dr inż. Jakub Chojnacki, sekretarz generalny mgr Franciszek Dorobek i członek Zarządu dr wet. Tadeusz Chrostowski. Przewodniczącym TNP OŁ został Władysław Zarachowicz².

Pierwsze posiedzenie Zarządu TNP OŁ odbyło się 21 grudnia 1977 r. w łęczyckim Domu Kultury. Na wniosek W. Zarachowicza na wiceprzewodniczącego

powołano Jana Jandrowicza, na sekretarza Grażynę Borowską, na skarbnika Alicję Łosińską, a na członka Zarządu Mieczysława Cieniaka. W takim składzie personalnym Zarządu rozpoczął swoją działalność łęczycki Oddział TNP³.

2. Siedziba Towarzystwa Naukowego Płockiego Oddział w Łęczycy

Sprawą siedziby TNP OŁ, którą miała zostać za- bytkowa posesja (pow. 239 m²) przy ówczesnej ulicy Waryńskiego⁴, zajęto się na posiedzeniu Zarządu TNP OŁ w dniu 18 marca 1978 r. Posesja ta stanowiła własność Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego w Łęczycy. Uchwalono, że Zarząd TNP OŁ zwróci się do Zarządu TNP w Płocku, o podjęcie uchwały w przedmiocie nabycia na siedzibę TNP OŁ nieruchomości przy ul. Waryńskiego 6⁵. W dniu 3 czerwca 1978 r. na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu TNP OŁ postanowiono przygotować dokumentację techniczną na przeprowadzenie kapitalnego remontu tegoż budynku. Opracowania dokumentacji miał się podjąć w czynnie społecznym inż. architekt Henryk Jaworowski z Politechniki Łódzkiej⁶. Ostatecznie budynek przy ul. Waryńskiego 6, TNP nabył dla Oddziału w Łęczycy we wrześniu 1978 r.⁷ Chociaż łęczycki architekt miejski nie zgodził się na remont kamienicy i zaadaptowanie jej na potrzeby TNP, konserwator wojewódzki w Płocku wydał na to zgodę⁸.

W dniu 8 czerwca 1992 r. odbyło się, z udziałem władz TNP na czele z prezesem dr. inż. Jakubem

¹ Z. Kruszewski, *Towarzystwo Naukowe Płockie w odrodzonej Polsce*, Płock 2018, s. 117.

² Archiwum Towarzystwa Naukowego Płockiego Oddział w Łęczycy (dalej: ATNP OŁ). Księga Protokołów Posiedzeń Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego w Łęczycy (dalej: KPP OŁ), nr 1-4; Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 1977 r.

³ ATNP OŁ, KPP OŁ, nr 1; Protokół 2/77, s. 5.

⁴ Współcześnie ul. Poznańska 6.

⁵ ATNP OŁ, KPP OŁ, nr 1; Protokół 3/78, s. 6-7.

⁶ ATNP OŁ, Protokół 5/78, s. 15, 17.

⁷ Ibidem, s. 27.

⁸ ATNP OŁ, Protokół 8/78, s. 31; Protokół 6/79, s. 42-43.

Chojnackim, uroczyste otwarcie sali konferencyjnej TNP OŁ w nowej siedzibie Towarzystwa. Prezes J. Chojnacki wygłosił okolicznościowe przemówienie. Dyrektor Muzeum w Łęczycy Krzysztof Gowin wygłosił odczyt o Komitecie Obywatelskim w Łęczycy w 1918 r. Otwarcia towarzyszyła wystawa fotografii dawnej Łęczycy przygotowana przez Zdzisława Kowalczyka i Krzysztofa Gowina⁹.

Jesienią 1980 r. wiceprzewodniczący TNP OŁ J. Jandrowicz, zaproponował sprzedaż budynku TNP przy ul. Waryńskiego i udostępnienie na potrzeby Towarzystwa pomieszczeń zajmowanych przez Naczelną Organizację Techniczną przy łęczyckich Zakładach Górniczych (ŁZG). Choć motywował to ówczesną trudną sytuacją gospodarczą kraju to prezes TNP J. Chojnacki nie wyraził na to zgody¹⁰. W listopadzie 1989 r. zakończyły się ostatecznie prace remontowo-montażowe w siedzibie TNP OŁ¹¹.

Na początku 1990 r. TNP OŁ wynajęło Muzeum w Łęczycy na 10 lat pomieszczenia na parterze i II piętrze (2/3 budynku), zatrzymując dla oddziału lokale I piętra wraz z salą konferencyjną¹². W budynku TNP OŁ udostępniono bezpłatnie pomieszczenia Związkowi Kombatantów i Byłych Więźniów Politycznych oraz TMZŁ¹³.

W 2009 r. TNP sprzedało kamienicę przy ul. Poznańskiej 6 w Łęczycy. Tym samym miejscowy oddział Towarzystwa stracił swoją dotychczasową siedzibę. Pomieszczenia na potrzeby TNP OŁ wynajął wówczas oddział łęczycki od Archiwum Państwowego w Płocku Oddział w Łęczycy (APP OŁ)¹⁴.

22 lipca 2016 r. APP rozwiązało umowę z TNP w sprawie najmu lokalu APP OŁ dla TNP OŁ, który musiał ponownie szukać dla siebie nowej siedziby. Decyzja APP spowodowała m.in. to, że zabrakło również miejsca na bibliotekę Oddziału TNP, dlatego też Oddział zmuszony był rozdać część swojego księgozbioru. Ostatecznie jednak decyzją burmistrza Krzysztofa Lipińskiego z 28 października tegoż roku, księgozbiór TNP OŁ miał być przechowywany przez dyrektora Jednostki Budżetowej Zieleń Miejska¹⁵. Od tej pory Towarzystwo nie ma swojej siedziby, korzysta z pomieszczeń różnych miejskich instytucji:

Ratusza, Muzeum, ale przede wszystkim z Archiwum Państwowego w Płocku Oddział w Łęczycy.

3. Władze i działalność łęczyckiego Oddziału TNP

Na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu TNP OŁ 3 czerwca 1978 r. podjęto decyzję o współpracy z Towarzystwem Miłośników Ziemi Łęczyckiej (TMZŁ), Muzeum w Łęczycy oraz z innymi stowarzyszeniami i instytucjami w Łęczycy¹⁶. Przewodniczący TNP OŁ poinformował wówczas o wstąpieniu do Towarzystwa w ostatnim czasie kilkunastu naukowców z Łodzi¹⁷. Podjęto wówczas decyzję o powiększeniu liczby członków Zarządu TNP OŁ z 5 do 7 osób. W wyniku przeprowadzonych wyborów uzupełniających poszerzono skład Zarządu o prof. dr. hab. Andrzeja Abramowicza, który został na posiedzeniu Zarządu TNP OŁ w dniu 23 października 1978 r. wybrany na drugiego wiceprzewodniczącego i doc. dr. hab. Tadeusza Gałamona, który został członkiem Zarządu TNP OŁ ds. kontaktów ze środowiskiem łódzkim¹⁸.

Na posiedzeniu Zarządu TNP OŁ 7 listopada 1986 r. funkcję sekretarza oddziału, w miejsce mgr Grażyny Borowskiej, powierzono mgr. inż. Stanisławowi Pawlakowi¹⁹. Na posiedzeniu Zarządu TNP OŁ 19 grudnia 1990 r. W. Zarachowicz poinformował o zamiarze rezygnacji z funkcji przewodniczącego ze względu na wiek 73 lat oraz podjęcia się opracowania do monografii Łęczycy rozdziału poświęconego miastu w okresie okupacji hitlerowskiej²⁰. Na Walnym Zebraniu TNP OŁ 15 stycznia 1991 r. nowym przewodniczącym został Bolesław Solarzski, I wiceprzewodniczącym Mirosław Pisarkiewicz, II wiceprzewodniczącym Krzysztof Gowin, sekretarzem ponownie Stanisław Pawlak, skarbnikiem Alicja Łosińska²¹.

3 stycznia 1994 r., na posiedzeniu Zarządu TNP OŁ, postanowiono uzupełnić skład TNP OŁ o historyka mgr. Krzysztofa Kwiatkowskiego, polonistkę mgr Marię Sęczkowską, dyrektora Muzeum w Łęczycy mgr Annę Dłużewską-Sobczak, w związku ze skreśleniem z listy członków p. Chmielowskiej i p. Szafińskiego²².

19 lutego 1996 r. na posiedzeniu Zarządu TNP OŁ podjęto decyzję, że w skład powołanego 6 grudnia 1995 r. Zespołu ds. Ochrony Zabytków Łęczycy pod przewodnictwem Mirosława Pisarkiewicza mieli wejść z ramienia TMZŁ Otylia Kokocińska i Halina Misztal. Postanowiono również, że przedstawiciele obydwu

⁹ ATNP OŁ, Protokół 2/92, s. 174-175.

¹⁰ ATNP OŁ, Protokół 5/80, s. 57.

¹¹ ATNP OŁ, Protokół 6/1989, s. 143.

¹² T. Stolarczyk, *Zarachowicz Władysław (1913–1992)*, [w:] *Ludzie TNP. Słownik biograficzny (1820–2020)*, red. M. Kamińska, Płock 2019, s. 216.

¹³ ATNP OŁ, Protokół 5/90, s. 158.

¹⁴ ATNP OŁ, Protokół 12 listopada 2009, s. 137.

¹⁵ ATNP OŁ, Działalność Oddziału TNP w Łęczycy w 2016 r., s. 2; List dyrektora Archiwum Państwowego w Płocku z dnia 22 lipca 2016 r.

¹⁶ ATNP OŁ, Protokół 5/78, s. 14, 23.

¹⁷ Ibidem, s. 21.

¹⁸ Ibidem, s. 23; Protokół 8/78, s. 30.

¹⁹ ATNP OŁ, Protokół 3/86, s. 94.

²⁰ ATNP OŁ, Protokół 5/90, s. 158.

²¹ ATNP OŁ, Protokół 1/91, s. 163.

²² ATNP OŁ, Protokół 1/94, s. 187.



Posiedzenie Zarządu TNP Oł w dniu 19 grudnia 1990 r. Na zdjęciu od lewej: Władysław Zarachowicz, Stefan Zazoniuk, Stanisław Pawlak, Jan Jandrowicz, Boleśław Solarski, Henryk Wójcik, Apolonia Prasnowska, na dole od lewej: Mirosław Pisarkiewicz, Alicja Łosińska, Krzysztof Gowin, Jakub Chojnacki – prezes TNP. Fot. Przemysław Marynowski

Towarzystw przeprowadzą zbiórkę pieniężną na renowację zabytkowych nagrobków na cmentarzu i utworzenie lapidarium²³.

W 1998 r. ukonstytuował się nowy Zarząd: Boleśław Solarski – przewodniczący, Henryk Wójcik – I zastępca przewodniczącego, Stefan Zazoniuk (do 2000), Mirosław Pisarkiewicz (od 2000) – II zastępca przewodniczącego, Maria Sęczkowska – sekretarz, Alicja Łosińska – skarbnik, Apolonia Prasnowska, Mirosław Żydek i Hanna Pawłowska – członkinie Zarządu²⁴.

14 grudnia 2006 r. na Walnym Zebraniu Sprawozdawczo-Wyborczym TNP Oł wybrano nowy Zarząd w składzie: B. Solarski – przewodniczący, A. Łosińska – skarbnik, M. Sęczkowska – sekretarz, A. Prasnowska i H. Wójcik – członkowie Zarządu (nowy Statut TNP przewidywał tylko 5 członków Zarządu). Na posiedzeniu Zarządu TNP Oł 5 lutego 2010 r. uzupełniono jego skład o M. Żydek, która zastąpiła zmarłą A. Prasnowską²⁵. Po raz pierwszy powołano również Komisję Wydawniczą w składzie: M. Żydek – przewodnicząca, S. Pawlak, T. Stolarczyk – członkowie. Komisję poszerzono w dniu 4 marca 2009 r. o L. Sztompkę²⁶.

W czasie zebrania sprawozdawczo-wyborczego 26 stycznia 2011 r. powołano nowy Zarząd TNP Oł

w składzie B. Solarski – przewodniczący, M. Sęczkowska – sekretarz, A. Łosińska – skarbnik, M. Żydek oraz H. Wójcik – członkowie Zarządu. Komisję Wydawniczą tworzyli: L. Sztompka – przewodnicząca²⁷, S. Pawlak, T. Stolarczyk – członkowie Komisji. W dniu 29 czerwca 2013 r. do Komisji Wydawniczej dołączyła J. Górską-Sieradzka, a 4 lutego 2015 r. A. Dłużewska-Sobczak²⁸. 1 listopada 2016 r. dr Maria Żemigala zastąpiła na stanowisku Przewodniczącego Komisji Wydawniczej zmarłą Lucynę Sztompkę²⁹.

21 marca 2014 r. powołano nowy Zarząd TNP Oł w składzie B. Solarski – przewodniczący, M. Sęczkowska – sekretarz, A. Łosińska – skarbnik, M. Żydek i H. Wójcik – członkowie Zarządu³⁰.

24 stycznia 2018 r. na Walnym Zgromadzeniu ukonstytuował się nowy Zarząd w składzie: mgr inż. Boleśław Solarski – przewodniczący Oddziału, mgr inż. Stanisław Pawlak – sekretarz, mgr Alicja Łosińska – skarbnik, mgr Anna Dłużewska-Sobczak i dr Tomasz Stolarczyk – członkowie Zarządu.

W imieniu członków i sympatyków łęczyckiego Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego, sekretarz Oddziału mgr inż. Stanisław Pawlak wręczył

²³ ATNP Oł, Protokół 1/96, s. 220-221.

²⁴ ATNP Oł, Protokół 4/98, s. 260.

²⁵ ATNP Oł, Protokół 5.02.2010, s. 144.

²⁶ ATNP Oł, Protokół 14.12.2006, s. 23.

²⁷ Do 22 maja 2016 r.

²⁸ ATNP Oł, Protokół 26.01.2011, s. 175.

²⁹ ATNP Oł, Działalność Oddziału TNP w Łęczycy w 2016 r., s. 1.

³⁰ ATNP Oł, Protokół 21.03.2014, s. 110.



12 grudnia 2017 r. Uroczystość 40-lecia TNP Oł. Przewodniczący TNP Oł mgr inż. Bolesław Solarzski otrzymuje kwiaty od mgr Anny Zarachowicz. Fot. Przemysław Marynowski

biskupowi łowickiemu ks. Andrzejowi Dziubie pismo następującej treści:

11 października 2018 r.

Towarzystwo Naukowe Płockie
Oddział w Łęczycy

Biskup łowicki
Ks. Andrzej Franciszek Dziuba

Najdostojniejszy Księżu Biskupie, w imieniu członków i sympatyków łęczyckiego oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego pragniemy wyrazić poparcie dla starań o nadanie tytułu Bazyliki Mniejszej Archikolegiacie łęczyckiej w Tumie.

Ta średniowieczna kolegiata z 1161 r. to szczególnie ważne miejsce nie tylko dla Ziemi łęczyckiej ale także całego kraju. Świątynia jest wielkim skarbem, świadkiem ważnych wydarzeń historycznych istotnych dla Kościoła i kształtowania się polskiej państwowości³¹.

24 stycznia 2019 r. na Walnym Zgromadzeniu ukonstytuował się nowy Zarząd Oddziału TNP w Łęczycy: mgr inż. Stanisław Pawlak – przewodniczący Oddziału, mgr Mirosława Żydek – sekretarz, mgr Alicja Łosińska – skarbnik, dr Tomasz Stolarczyk i mgr Anna Dłużewska-Sobczak - członkowie Zarządu.

Władze TNP Oł brały udział w licznych uroczystościach i wydarzeniach kulturalnych w Łęczycy i innych miastach.

³¹ Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2018, Płock 2019, s. 135.



11 października 2018 r. Na zdjęciu od lewej: biskup łowicki ks. Andrzej Franciszek Dziuba oraz sekretarz łęczyckiego Oddziału TNP mgr inż. Stanisław Pawlak wręczający biskupowi łowickiemu ks. Andrzejowi Dziubie w imieniu Zarządu TNP Oł pismo wyrażające poparcie dla starań o nadanie tytułu Bazyliki Mniejszej Archikolegiacie łęczyckiej w Tumie. Fot. Krystyna Pawlak

4. Działalność wydawnicza TNP Oł

Dorobek wydawniczy Oddziału łęczyckiego TNP jest wręcz imponujący. W ciągu 45 lat działalności wydano łącznie 46 pozycji, absolutną większość po 2000 r. Były to m.in.:

- w 1984 r. TNP Oł wspólnie z TMŻł wydał książkę prof. Stefana Krzysztofa Kuczyńskiego pt. *Pieczenie*



Zarząd Oddziału TNP w Łęczycy wybrany 24 stycznia 2019 r. Od lewej: mgr Alicja Łosińska – skarbnik, mgr inż. Stanisław Pawlak – przewodniczący, mgr Mirosława Żydek – sekretarz, dr Tomasz Stolarczyk – członek Zarządu, mgr Anna Dłużewska-Sobczak – członek Zarządu

Fot. Krystyna Pawlak

- i herby miasta Łęczycy oraz Ziemi Łęczyckiej.* Recenzentem publikacji był doc. dr Ryszard Rosin³².
- w 1998 r. Oddział wydał pracę Andrzeja Abramowicza i Aleksandra Gieysztora pt. *Kultura średniowiecznej Łęczycy*³³.
 - w 2000 r. oddział Łęczycki wydał *Przewodnik po Łęczycy i regionie Łęczyckim*³⁴. Zespół redakcyjny stanowili: Bolesław Solarski, Maria Sęczkowska, Apolonia Prasnowska.
 - 28 czerwca 2001 r. odbyła się uroczysta promocja książki pt. *Łęczycza. Monografia miasta do 1990 r.* pod redakcją R. Rosina, nad którą prace trwały od 1987 r.³⁵ Książka ta w 2002 r. została uznana przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi za najlepszą książkę 2001 r. o Ziemi Łódzkiej i otrzymała Złoty Ekslibris. W dniu 24 czerwca 2021 r. zastępca redaktora Bolesław Solarski odebrał nagrodę³⁶.
 - 2001 r. TNP OŁ i TMZŁ wydali publikację albumową pt. *Piękno Ziemi Łęczyckiej. Album fotograficzny*³⁷. Zespół redakcyjny i autorski tworzyli: Mirosław Pisarkiewicz, Maria Sęczkowska, Apolonia Prasnowska i Bolesław Solarski. Mirosława Żydek i Aleksandra Kacprzak stworzyły oprawę plastyczną publikacji wykorzystując fotografie Przemysław Marynowskiego.
 - 23 kwietnia 2003 r. TNP OŁ wydał przy współpracy historyków Łódzkich suplement do monografii miasta Łęczycy z 2001 r. pt. *Łęczycza. Dzieje miasta w średniowieczu i w XX wieku. Suplement do monografii miasta*³⁸. Suplement otrzymał nagrodę rektora Uniwersytetu Łódzkiego jako najlepsza książka naukowa. Część autorów została wyróżniona dyplomami³⁹.
 - W I kwartale 2005 r. TNP OŁ wydał ponownie *Przewodnik po Łęczycy i regionie Łęczyckim* (II wydanie). Zespół redakcyjny stanowili: Mirosław Pisarkiewicz, Apolonia Prasnowska, Maria Sęczkowska, Bolesław Solarski, Henryk Wójcik. Zespół Autorski:
- op. cit., s. 37.
- ³⁷ Ibidem. Drugie wydanie w 2010 r.
- ³⁸ *Łęczycza. Dzieje miasta w średniowieczu i w XX wieku. Suplement do monografii miasta*, red. J. Szymczak, Łęczycza-Łódź 2003.
- ³⁹ ATNP OŁ, Protokół 9.11.2004, s. 150; M. Sęczkowska, op. cit., s. 37.

³² M. Sęczkowska, *Działalność Oddziału TNP w Łęczycy w latach 1977-2017*, „Notatki Płockie” 2018, nr 2, s. 36-38.

³³ Ibidem, s. 37.

³⁴ Ibidem.

³⁵ ATNP OŁ, Protokół 19.06.2001, s. 57; *Łęczycza. Monografia miasta do 1990 r.*, red. R. Rosin, Łęczycza 2001; M. Sęczkowska, op. cit., s. 37.

³⁶ ATNP OŁ, Protokół 16.05.2002., s. 78; M. Sęczkowska,



Promocja opracowania pt. *Pieczęcie i herby miasta Łęczycy oraz Ziemi Łęczyckiej*. Od lewej: mgr Henryk Wójcik, mec. Władysław Zarachowicz, prof. Stefan Kuczyński
Fot. Przemysław Marynowski

Aneta Borecka, Anna Dłużewska-Sobczak, Otylia Kokocińska, Beata Kowalska, Barbara Krawczyk, Jan Szymczak, Aurela Tybura, Krystyna Pawlak, Stanisław Pawlak, Mirosław Pisarkiewicz, Maria Sęczkowska, Bolesław Solarski, Adam Świniuch, Stanisław Wiciński, Henryk Wójcik, Uroczysta promocja odbyła się w dniu 19 maja 2005 r. Recenzje wygłosili prof. T. Poklewski-Koziełł i prof. A. Tomczak oraz wójt Gminy Piątek Krzysztof Lisiecki⁴⁰.

- w lipcu 2006 r. TNP OŁ wydał książkę pt. *Z dziejów Liceum Ogólnokształcącego im. Kazimierza Wielkiego w Łęczycy*⁴¹, której promocja odbyła się we wrześniu tegoż roku⁴².
- w 2008 r. TNP OŁ przygotował III wydanie *Przewodnika po Łęczycy i regionie łęczyckim*. Drugą pozycją było opracowanie *Osiemnastowieczny ratusz w Łęczycy* autorstwa H. Jaworowskiego i T. Stolarczyka. Redaktorem był B. Solarski. Promocja książek odbyła się w dniu 3 grudnia 2008 r.⁴³
- w 2009 r. wydano dwie publikacje: *Bohaterowie Bitwy nad Bzurą w naszej pamięci* pod redakcją Tadeusza Poklewskiego-Koziełł oraz *Kopiarz konwentu łęczyckiego Zakonu Kaznodziejów*, opracowany przez T. Stolarczyka⁴⁴.
- w 2011 r. wydano cztery książki. Były to: *Łęczycza*

fara. Kościół i parafia św. Andrzeja Apostoła w Łęczycy pod redakcją prof. J. Szymczaka oraz *Wiersze wybrane autorstwa ks. Andrzeja Szymaniaka oraz Mirosława Pisarkiewicza, Sylwetki dyrektorów Liceum Ogólnokształcącego w Łęczycy w latach 1906–1940* pióra L. Sztompki⁴⁵, wiersze wybrane autorstwa ks. Andrzeja Szymaniaka i M. Pisarkiewicza.

- w 2011 r. TNP OŁ wydał wspólnie z Archikolegiacką Kapitułą Łęczycką w Tumie książkę pt. *850 lat w służbie Bogu i ludziom. Archikolegiata Łęczycka w Tumie*. Kolegium redakcyjne stanowili: ksiądz biskup Andrzej F. Dziuba, księża prałaci – Wiesław Skonieczny, Zdzisław Łuczak, Paweł Olszewski oraz członkowie TNP Maria Sęczkowska, Bolesław Solarski, Lucyna Sztompka.
- w 2012 r. TNP OŁ wydał kolejne cztery książki przybliżające dawne losy miasta: *Zapiski, wykopaliska, mapy. Źródła do dziejów Łęczycy*, pod redakcją dr. M. Żemigajły oraz mgr L. Sztompki. Projekt okładki wykonała M. Żydek. Jako druga ukazała się *Historia Żydów Łęczyckich na przestrzeni wieków* pod redakcją historyka Uniwersytetu Łódzkiego dr. hab. Tadeusza Grabarczyka. Współwydawcą było Archiwum Państwowe w Płocku Oddział w Łęczycy i Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej. Zespół redakcyjny stanowili: M. Sęczkowska, J. Górską-Sieradzka i L. Sztompka. Kolejną pozycją, której współwydawcą była Archikolegiacka Kapituła Łęczycka w Tumie, a recenzentem prof. J. Szymczak była *W kręgu średniowiecznego duchowieństwa Łęczyckiego* autorstwa Anny Kowalskiej-Pietrzak. Urząd Miasta Łęczycza i Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej wsparły wydanie *Skrwawiona Bzura* Wiktoryna Grąbczewskiego, której redaktorem była L. Sztompka. Oprawę graficzną zrealizowała Łęczycka plastyczka M. Żydek, autorka okładki i rysunków⁴⁶.
- w 2013 r. wydano książkę pt. *Nekropolie Łęczycy. Piękno ukryte w detalu* pod redakcją L. Sztompki, za którą Oddział otrzymał w 2014 r. Złoty Ekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi w kategorii Najlepsze Wydawnictwa Albumowe Ziemi Łódzkiej⁴⁷.
- w 2014 r. TNP OŁ wspólnie z Urzędem Gminy Ozorków i TMZŁ wydało książkę *Gmina Ozorków. Historia i współczesność* pod redakcją L. Sztompki, opracowaną graficznie przez M. Żydek. Konsultan-

⁴⁰ ATNP OŁ, Protokół 19.05.2005, s. 173-178; *Sprawozdanie...* 2005, Płock 2006, s. 129. M. Sęczkowska, op. cit., s. 37.

⁴¹ *Z dziejów Liceum Ogólnokształcącego im. Kazimierza Wielkiego w Łęczycy*, Łęczycza 2006.

⁴² ATNP OŁ, Protokół 11.07.2006, s. 8-9; M. Sęczkowska, op. cit., s. 37.

⁴³ ATNP OŁ, Protokół 3.12.2008, s. 97-102; *Sprawozdanie...* 2008, s. 129-130; *Osiemnastowieczny ratusz w Łęczycy*, Łęczycza 2008.

⁴⁴ ATNP OŁ, Protokół 6.06.2009, s. 123-124; 11.09.2009, s. 128-131; 21.10.2009, s. 134-136.

⁴⁵ ATNP OŁ, nr 4: Protokół 7.10.2011, s. 7-10; Protokół 15.12.2011, s. 12-17.

⁴⁶ ATNP OŁ, Protokół 29.02.2012, s. 28-29.

⁴⁷ ATNP OŁ, Protokół 14.02.2014, s. 97; *Sprawozdanie...* 2013, s. 135; M. Sęczkowska, op. cit., s. 37.



Na zdjęciu od lewej: Lucyna Sztompka – przewodnicząca Komisji Wydawniczej TNP Oł, ks. Andrzej Szymaniak – poeta, Krystyna Pawlak – wicestarosta powiatu łęczyckiego, Mirosław Pisarkiewicz – pisarz, historyk, regionalista, Ewa Golińska-Pisarkiewicz – malarzka, Bolesław Solarzski – przewodniczący TNP Oł
Fot. Przemysław Marynowski

tem naukowym była dr. M. Żemigła z Uł. Zespół redakcyjny stanowili: A. Łosińska, M. Sęczkowska, J. Górka-Sieradzka, M. Żydek, S. Pawlak, B. Solarzski, H. Wójcik.

- w 2019 r. wydano książkę pt. *Łęczyccy Piastowie. Książęta, Księżne i księżniczki łęczyckie w XII–XIV w.* autorstwa prof. Jana Szymczaka⁴⁸.
- w „Roczniku Towarzystwa Naukowego Płockiego” w 2020 r. ukazał się artykuł Benedykt Polak i jego wyprawa do Mongolii autorstwa Stanisława Pawlaka.
- 18 czerwca 2020 r. pomiędzy Uniwersytetem Łódzkim i TNP Oł podpisano umowę w sprawie wydania książki *Diabeł Boruta w dawnej kulturze polskiej* pod redakcją prof. dr hab. Marii Wichowej, którą wydano w 2021 r. W tymże roku wydana została książka *Ludzie TNP. Słownik biograficzny (1820–2020)*, w której znalazły się biogramy łęczyckich członków TNP opracowane przez dr. T. Stolarczyka i mgr. inż. S. Pawlaka⁴⁹.

⁴⁸ Recenzja autorstwa prof. Zbigniewa Zyglewskiego z UKW w Bydgoszczy zob.: „Notatki Płockie” 2021, nr 1, s. 46–48.

⁴⁹ Stanisław Stefan Pawlak – mgr inż. elektryk, przewodniczący Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego w Łęczycy, członek TNP od 1986 r. Pracował jako technolog w Zakładach Aparatury Elektrycznej EMA-Elester, Zakładzie Wykonawstwa Sieci Elektrycznych w Łodzi jako specjalista techniczny i nauczyciel przedmiotów zawodowych oraz był wicedyrektorem w Zespole Szkół Zawodowych w Łęczycy. Pełnił funkcję radnego Rady Miasta Łęczycy, przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Rady Miasta i przewodniczącego Rady Nadzorczej Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Autor publikacji w „Biuletynie informacyjnym Rady i Zarządu Miasta Łęczycy”

- w 2021 r. w „Notatkach Płockich”, zamieszczono artykuł dr. T. Stolarczyka *Napady zbrojne i walki o Łęczycę oraz zniszczenia wojenne miasta w latach 1294–1945*⁵⁰.

5. Działalność popularyzatorska i naukowa Oddziału TNP w Łęczycy

TNP Oł w latach 1977–2022 zorganizował 48 sesji naukowych, w czasie których wygłoszono 151 referatów i 176 odczytów. Referaty lub odczyty przedstawiło 131 prelegentów, przy czym wielu z nich występowało kilkakrotnie. W sesjach, odczytach i spotkaniach brali udział znamienici goście, m.in.: przedstawiciele Zarządu TNP w Płocku, Zarządu Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, naukowcy z uczelni wyższych i instytutów z Płocka, Łodzi, Warszawy, Torunia, władze samorządowe Łęczycy, po-

(O realizacji budżetu Łęczycy i Samorządu po 10 latach). Współautor publikacji *Suplement do monografii miasta Łęczycy* wydanej przez Oddział Towarzystwa Naukowego Płockiego w Łęczycy pod redakcją J. Szymczaka. Członek zespołu redakcyjnego i autor rozdziału *Dzieje miasta w latach 1991–2000. Życie polityczno-społeczne w latach 1991–2000*. Ponadto brał udział w przygotowaniu sześciu publikacji książkowych o dziejach Łęczycy i jej okolic, a także biogramu Lucyny Sztompki w pracy zbiorowej *Ludzie TNP. Słownik biograficzny (1820–2020)*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Brązowym Medalem „Za zasługi dla obronności kraju” oraz odznaką honorową „Zasłużony dla kultury polskiej”.

⁵⁰ T. Stolarczyk, *Napady zbrojne i walki o Łęczycę oraz zniszczenia wojenne miasta w latach 1294–1945*, „Notatki Płockie” 2021, nr 1, s. 3–11.

wiatu łęczyckiego i gmin powiatów łęczyckiego i zgierskiego. Gościliśmy duchownych, dyrektorów szkół i instytucji kultury – muzeów, bibliotek, domów kultury oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych, przede wszystkim Towarzystwa Miłośników Ziemi Łęczyckiej, Uniwersytetu III Wieku, Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. W większości odczytów uczestniczyła młodzież z łęczyckich szkół średnich oraz zainteresowani mieszkańcy miasta i powiatu łęczyckiego.

Wybrane sesje, konferencje naukowe i odczyty:

- w dniach 26-27 marca 1979 r. TNP OŁ zorganizował swoją pierwszą sesję naukową *Środowisko naturalne i historyczne Łęczycy, jego przemiany i kierunki rozwoju z udziałem uczonych i praktyków z Warszawy, Łodzi, Płocka i Łęczycy*. Inicjatorem sesji i autorem referatu był doc. dr hab. Tadeusz Poklewski-Koziełł z ówczesnego Zakładu Archeologii Polski Środkowej Instytutu Historii i Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Łodzi, który mówił o roli wód podziemnych i powierzchniowych w modyfikacji krajobrazu naturalnego Łęczycy. Swoje referaty wygłosili również: prof. Andrzej Nadolski (o wczesnośredniowiecznej Łęczycy i jej zabytkach), dr inż. Jarosław Widawski (o średniowiecznych zabytkach Łęczycy i możliwościach ich rewaloryzacji), dr architektury Henryk Jaworowski (o historycznych wartościach miasta Łęczycy i sugestjach ich rewaloryzacji), mgr Włodzimierz Szafiński (o walorach turystycznych Łęczycy) i dr Tadeusz Kowalczyk (o miejscu Łęczycy na mapie rozwoju województwa płockiego). W 1987 r. TNP OŁ wydał drukiem materiały z tej sesji. Uchwałą Zarządu Oddziału z dnia 6 marca 1980 r., wnioski opracowane przez powołaną na Sesji Naukowej Komisję Wnioskową zostały przedstawione Wojewodzie Płockiemu oraz Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, Wojewódzkiej Dyrekcji Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich, Wojewódzkiej Komisji Planowania w Płocku, Przewodniczącemu Miejskiej Rady Narodowej Łęczycy oraz Naczelnikowi Miasta Łęczycy⁵¹.
- 29 października 1992 r. zmarł W. Zarachowicz, pierwszy Przewodniczący TNP OŁ w latach 1977–1991⁵², a 15 listopada 1993 r. odbyła się sesja naukowa poświęcona temu wielkiemu społecznikowi. Wzięli w niej udział i wygłosili referaty: B. Solarzski: *Życie oraz działalność Władysława Zarachowicza*, T. Poklewski-Koziełł: *Władysław Zarachowicz jako mecenas nauki i kultury w Łęczycy*

⁵¹ ATNP OŁ, Protokół 3/80, s. 52; *Środowisko naturalne i historyczne Łęczycy, jego przemiany i kierunki rozwoju. Sesja naukowa, Łęczycza, dnia 26 i 27 marca 1979 r., Łęczycza 1987.*

⁵² T. Stolarczyk, *Zarachowicz Władysław...*, s. 216.

i Wanda Gniazdowska: *Władysław Zarachowicz jako adwokat i członek Zrzeszenia Prawników Polskich*. Referaty te wydano drukiem w 1995 r. staraniem łęczyckiego oddziału TNP⁵³.

- 2 grudnia 1997 r. TNP OŁ obchodził uroczystie dwudziestolecie swojego istnienia. Z tej okazji zorganizowano sesję naukową *Kultura średniowiecznej Łęczycy*. Referaty wygłosili: prof. Aleksander Gieysztor: *U podstaw kultury doby romańskiej w Polsce*, prof. Andrzej Abramowicz: *Stare i nowe w kulturze wczesnośredniowiecznej Łęczycy*, doc. Ryszard Rosin *Rola kulturotwórcza Łęczycy do końca XVI w.*, prof. Stefan Krzysztof Kuczyński *Z dziejów kultury i obyczajowości rycerskiej w średniowiecznej Polsce*⁵⁴.
- 8 września 1999 r. TNP OŁ wspólnie ze Starostwem Powiatowym w Łęczycy oraz TMZŁ zorganizował sesję wspomnieniową w 60. rocznicę bitwy nad Bzurą⁵⁵.
- 12 maja 2000 r. TNP OŁ wspólnie z TMZŁ zorganizował uroczystości poświęcone tysięcznej rocznicy Zjazdu Gnieźnieńskiego połączone z sesją naukową *Tysięczna Rocznicą Zjazdu Gnieźnieńskiego: 1000 lat Kościoła w Łęczycy*. Uroczystości rozpoczęły się w Archikolegiacie Tumskiej przy współudziale duchowieństwa na czele z biskupem ordynariuszem łowickim Alojzym Orszulikiem. W kościele tuskim prof. T. Poklewski-Koziełł wygłosił prelekcję poświęconą historii tej świątyni. W czasie sesji swoje referaty wygłosili: prof. Jerzy Strzelczyk *Kościelne i polityczne postanowienia Zjazdu Gnieźnieńskiego*, o. prof. Janusz Zbudniwew *Znaczenie misji i męczeństwa św. Wojciecha w Polsce*, prof. Zygmunt Świechowski *Wczesna architektura polska w rocznicę Zjazdu Gnieźnieńskiego*. Sesji towarzyszyła wystawa zorganizowana w Muzeum w Łęczycy pt. *Tysiąc lat kościoła w Łęczycy* przygotowana specjalnie na tę okazję⁵⁶. Materiały posesyjne zostały ukazane drukiem w 2002 r. pt. *Pokłosie Zjazdu Gnieźnieńskiego. O początkach Kościoła w Łęczycy. XXV-lecie łęczyckiego Oddziału TNP*⁵⁷.
- 15 listopada 2004 r. zorganizowano sesję naukową poświęconą 90. rocznicy wybuchu I wojny światowej i 65. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Uczestniczyło w niej 200 osób (głównie młodzież szkolna). Referaty wygłosili wówczas: prof.

⁵³ ATNP OŁ, Protokół 1/94, s. 186; *Mec. Władysław Zarachowicz 1913–1992. Materiały z sesji naukowej 15.11.1993 r. w Łęczycy, Łęczycza 1995.*

⁵⁴ ATNP OŁ, Protokół 10/97, s. 245-246.

⁵⁵ ATNP OŁ, Protokół 12/1999.

⁵⁶ ATNP OŁ, Protokół z uroczystości z okazji 1000 lat Kościoła w Łęczycy, 12 maja 2000, s. 3-11.

⁵⁷ M. Sęczkowska, op. cit., s. 37.

Tadeusz Olejnik *Legiony Polskie 1914–1918. Działania militarne i rola polityczna*, prof. Andrzej Tomczak *Bitwa łódzka 1914 – co ją poprzedziło*, prof. Włodzimierz Kozłowski *37 pułk piechoty im. Ziemi łęczyckiej. Powstanie i udział w bitwie nad Bzurą*, dr Przemysław Olstowski *Wieluń – polska Guernica*⁵⁸.

- 26 września 2005 r. TNP OŁ zorganizował sesję naukową poświęconą rewolucji 1905–1907. Referaty wygłosili: dr Marian Chudzyński *Walka o język polski i swobody narodowe w okresie rewolucji 1905–1907 w powiecie łęczyckim* oraz mgr Danuta Rychlewska *Rewolucja 1905–1907 w literaturze polskiej*⁵⁹.
- 28 listopada 2007 r. odbyły się obchody 30-lecia TNP OŁ. Uroczystości składały się z dwóch części: oficjalnej i sesji naukowej. Przewodniczący B. Solarski odczytał sprawozdanie z 30-lecia działalności łęczyckiego Oddziału, następnie miały miejsce wystąpienia gości z Płocka, Łęczycy, Warszawy, Łodzi i Torunia oraz wręczenie odznaczeń i wyróżnień zasłużonym członkom oraz sympatykom TNP. Prof. Jan Szymczak zaprezentował ponadto książkę *Bibliografia Królewskiego Miasta Łęczycy* autorstwa dr. hab. Tadeusza Grabarczyka z Uniwersytetu Łódzkiego. W trakcie uroczystości nastąpiło także nadanie tytułów Honorowych Obywateli Łęczycy B. Solarskiemu i prof. H. Jaworowskiemu. W sesji naukowej, która była drugą częścią Jubileuszu TNP OŁ, zatytułowanej *Przeszłość dla przyszłości* referaty wygłosili: prof. Henryk Jaworowski *Kierunki rewitalizacji obszaru miasta lokacyjnego w Łęczycy*, mgr Marek Kolejwa *Problematyka środowiska kulturowego gm. Łęczycy*, mgr Stanisław Wiciński *Problematyka rewitalizacji pomników historii i spopularyzowanie wartości krajobrazowych gm. Góra Św. Małgorzaty* oraz mgr Janusz Warszawa *Program i projekt rewitalizacji zamku w Besiekierach na tle krajobrazu kulturowego gm. Grabów*. Wszystkie te referaty ukazały się w publikacji posesyjnej *XXX-lecie łęczyckiego Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego. Przeszłość dla przyszłości. Rewitalizacja Zabytków łęczyckiego*⁶⁰.
- 12 listopada 2008 r. TNP OŁ zorganizował sesję naukową dla uczczenia 90. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Referaty wygłosili prof. Włodzimierz Kozłowski *U źródeł niepodległości*

i dr Witold Jarno *Okręg Centralny Wojska Polskiego nr IV Łódź ze szczególnym uwzględnieniem Ziemi łęczyckiej 1918–1919*⁶¹.

- 3 czerwca 2009 r. zorganizowano sesję naukową poświęconą 70. rocznicy bitwy nad Bzurą⁶².
- 20 czerwca 2011 r. łęczycki oddział zorganizował sesję naukową pt.: *Historia Żydów łęczyckich na przestrzeni wieków*. Swoje referaty wygłosili wówczas Maria Sęczkowska *Żydzi łęczyccy w XVII w.*, prof. Tadeusz Nowak *Historia Żydów od X do końca XVI w.*, dr Hanka Żerek-Kleszcz *Żydzi łęczyccy w XVIII w.*, dr Jacek Walicki *Życie polityczne Żydów w Łęczycy do 1939 r.*, dr Adam Sitarek *Zagłada Żydów łęczyckich*. Wystawę zorganizowaną przez Muzeum w Łęczycy pt. *Kamienie pamięci* przedstawił dyrektor Muzeum mgr Andrzej Borucki⁶³.
- 25 kwietnia 2012 r. miała miejsce uroczystość jubileuszowa 35-lecia TNP OŁ, z tej okazji zorganizowano sesję naukową pt. *Źródła do dziejów Łęczycy w zakresie historii, archeologii i kartografii*. Referaty wygłosili prof. J. Szymczak, prof. T. Poklewski-Koziell oraz prof. A. Tomczak⁶⁴.
- 11 kwietnia 2014 r. TNP OŁ zorganizowało sesję naukową *150. Rocznica Powstania Styczniowego*. Referaty wygłosili wówczas prof. dr hab. Jarosław Kita z UŁ *Powstanie Styczniowe – geneza, uwarunkowania*, prof. dr hab. Tadeusz Poklewski-Koziell *Mój dziad powstaniec, żołnierz Powstania Styczniowego* oraz mgr Stanisław Wiciński *Powstanie Styczniowe w Łęczycy*⁶⁵.
- 23 kwietnia 2014 r. odbyła się sesja naukowa pt. *Hallerczycy – Walka – Niepodległość – Pamięć*. Swoje referaty wygłosili wówczas mgr Zbigniew Zagajewski, mgr Tomasz Kucharczyk z Muzeum w Łęczycy *Działalność Hallerczyków w pow. łęczyckim*, Bolesław Solarski *Działalność polityczna i wyzwolenicza Kazimierza Solarskiego*, dyrektor Archiwum Państwowego w Płocku dr Tomasz Piekarski *Znaczenie Hallera w odzyskaniu niepodległości w 1918 r.*⁶⁶.
- 25 września w 2014 r. sesja naukowa TNP OŁ poświęcona została przyrodzie regionu. Jej tytuł brzmiał *Pradolina Warszawsko-Berlińska. Obszar Natura 2000*. Swoje referaty wygłosili wówczas prof. dr hab. Janusz Markowski *Pradolina Warszawsko-Berlińska w krajowym systemie przyrody*,

⁶¹ *Sprawozdanie... 2008*, s. 128.

⁶² ATNP OŁ, Protokół 3.06.2009.

⁶³ ATNP OŁ, Protokół 20.06.2011, s. 191-193.

⁶⁴ ATNP OŁ, Protokół 25.04.2012, s. 33-38.

⁶⁵ ATNP OŁ, *Sprawozdanie z działalności O/TNP w Łęczycy w l. 2013-2017, Sprawozdanie... 2013*, s. 133.

⁶⁶ ATNP OŁ, Protokół 23.04.2014, s. 115-116; *Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2014 r.*, s.1.

⁵⁸ ATNP OŁ, Protokół 15.11.2004, s. 152-154.

⁵⁹ *Sprawozdanie... 2005*, s. 129.

⁶⁰ ATNP OŁ, Protokół 28.11.2007, s. 56-59; *XXX-lecie łęczyckiego Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego. Przeszłość dla przyszłości. Rewitalizacja Zabytków łęczyckiego*, Łęczycy 2007.

dr Izabela Zajęc *Flora Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej*, prof. dr hab. Leszek Kucharski *Roślinność łąkowa i torfowiskowa obszaru 2000 PLH 10000G*, mgr Agnieszka Wojciechowska *Interesujące ptaki terenu OSO Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej PLB 100004*, dr Tomasz Janiszewski: *Zmiany w awifaunie Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej w ciągu ostatniego półwiecza*. Sesji towarzyszyło otwarcie wystawy fotografii Grzegorza Sawickiego pt. *Czy znasz dolinę Bzury?* Owocem sesji była książka zawierająca wystąpienia prelegentów, której promocja odbyła się w dniu 16 września 2015 r.⁶⁷

- 5 listopada 2014 r. łęczycki oddział TNP zorganizował sesję naukową pt. *Przed stu laty*. Referaty wygłosili: prof. dr hab. Andrzej Tomczak *Legioniści Józefa Piłsudskiego na Ziemi łęczyckiej*, dr Tomasz Piekarski *Spółeczeństwo zachodnich guberni Królestwa Polskiego wobec I wojny światowej*⁶⁸.
- 28 maja 2015 r. TNP Oł, TMZł oraz Archiwum Państwowe w Płocku Oddział w Łęczycy (APP Oł) zorganizowały sesję naukową z okazji 60. rocznicy powstania łęczyckich Zakładów Górniczych (ŁZG). Odczyty wygłosili wówczas B. SolarSKI *Działalność górnicza ŁZG w latach 1955–1992 i jej znaczenie dla miasta i regionu łęczyckiego* oraz Jan Chucki *Produkcja metalowa w latach 1968–1992*. APP Oł zorganizowało przy tej okazji wystawę pt. *ŁZG w zasobie Archiwum w Łęczycy*⁶⁹.
- w listopadzie 2015 r. zorganizowano sesję naukową pt. *Halofity – ginący świadek Ziemi łęczyckiej*. Referaty wygłosili prof. dr hab. Leszek Kucharski *Roślinność sololubna w rejonie Łęczycy – zachodzące w niej zmiany, problemy z jej ochroną* oraz dr Dominika Kopeć *Szata roślinna stonych łąk w Pełczyskach i jej ochrona*⁷⁰.
- 17 marca 2016 r. w TNP Oł odbyło się spotkanie wspomnieniowe, na którym Bolesław SolarSKI wygłosił referat pt. *Martyrologia ludności polskiej na Kresach Wschodnich RP w latach 1939–1941* a Maria Sęczkowska wystąpiła z tekstem *Historia życia Stanisławy Sosnowiec - na podstawie artykułu w książce Wiesława Adamczyka „Kwiaty polskie na wygnaniu”*. W dalszej części spotkania uczennice Liceum Ogólnokształcącego w Łęczycy

odczytały fragmenty wspomnień polskich dzieci wywiezionych przez NKWD na Sybir, które zostały zamieszczone w książce W. Adamczyka⁷¹.

- 21 września 2017 r. TNP Oł zorganizował w siedzibie Archiwum Państwowego spotkanie wspomnieniowe pt. *Harcerstwo w Łęczycy. Od skauta do harcerza*. Referaty wygłosili wówczas: M. Pisarkiewicz *Powiew ruchu skautowego i harcerstwa w Łęczycy*, B. SolarSKI *Konspiracyjna działalność łęczyckich harcerzy*, Bolesław Majewski *Związek Harcerstwa Polskiego po 1945 r.*⁷²
- 12 grudnia 2017 r. odbyła się uroczystość 40-lecia TNP Oł z udziałem członków łęczyckiego Oddziału i przedstawicieli władz samorządowych i jednostek kulturalno-oświatowych. Zasłużeni członkowie otrzymali dyplomy TNP. Jubileusz uświetnił występ uczniów ze szkoły muzycznej w Łęczycy⁷³.
- 20 marca 2018 r. odbył się odczyt dr Tomasza Stolarczyka: *Prasa łęczycka w XX-leciu międzywojennym*. Wśród wielu czasopism, które m. in. były wydawane w okresie międzywojennym, znalazły się „Słowo łęczyckie” i „Ziemia łęczycka”.
- 17 maja 2018 r. Towarzystwo Naukowe Płockie Oddział w Łęczycy oraz Archiwum Państwowe w Płocku Oddział w Łęczycy zorganizowały prelekcję o Ksawerym Pruszyńskim żołnierzu i publicyście (1907–1950). Podczas spotkania wygłoszono następujące odczyty: mgr inż. Bolesław SolarSKI *Ksawery Pruszyński Żołnierz i publicysta*, mgr inż. Bolesław SolarSKI *Książdz Ułas*, mgr inż. Stanisław Pawlak *Trębacz z Samarkandy*, dr Tomasz Stolarczyk *Karabela z Mescheolu*.
- 15 listopada 2018 r. odczyt prof. dr hab. Anny Kowalskiej-Pietrzak pt. *Duchowieństwo Kapituły Łęczyckiej w średniowieczu*.
- 26 września 2018 r. Towarzystwo Naukowe Płockie Oddział w Łęczycy oraz Archiwum Państwowe w Płocku Oddział w Łęczycy zorganizowały sesję poświęconą 100-leciu odzyskania przez Polskę niepodległości, w czasie której wystąpił prof. dr hab. Jacek Pietrzak z odczytem pt. *Odzyskanie Niepodległości Polski w 1918 r.* oraz mgr Barbara SolarSKA z odczytem Bolesława SolarSKiego pt. *Łęczyca w 1918 r.*
- 27 lutego 2019 r. odczyt mgr Tomasza Kucharczyka pt. *Mogiły i kwatery pierwszej wojny światowej w powiecie łęczyckim*.

⁶⁷ ATNP Oł, Protokół 25.09.2014, s. 123-124; Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2014 r., s. 2; Protokół 15.09.2015, s. 143-146.

⁶⁸ ATNP Oł, Sprawozdanie z działalności O/TNP w Łęczycy w l. 2013-2017; Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2014 r., s. 2.

⁶⁹ ATNP Oł, Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2015 r., s. 1.

⁷⁰ Ibidem, s. 4.

⁷¹ ATNP Oł, Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2016 r.

⁷² ATNP Oł, Sprawozdanie 2013-2017; Sprawozdanie... 2017, s. 94.

⁷³ ATNP Oł, Protokół 12.12.2017, s. 195-197; Sprawozdanie... 2017, s. 94.



28 kwietnia 2011 r. członkowie TNP OŁ mgr inż. Stanisław Pawlak, mgr Lucyna Sztompka oraz dr Tomasz Stolarczyk zostali uhonorowani Srebrnymi Krzyżami Zasługi przez Wojewodę łódzką Helenę Pietraszkiewicz
Fot. Przemysław Marynowski

- 21 marca 2019 r. w siedzibie łęczyckiego Oddziału Archiwum Państwowego w Płocku miał miejsce odczyt dr T. Stolarczyka pt. *Zamek w Łęczycy* oraz prezentacja multimedialna mgr inż. S. Pawlaka pt. *Trzej Królowie na zamku w Łęczycy*.
- 11 kwietnia 2019 r. odbył się odczyt mgr. Tomasa Kucharczyka pt. *Historia łęczyckiej pocztówki*.
- 29 października 2019 r. sesja pt. *Profesorowie zasłużeni dla Łęczycy*. Referaty wygłosili: dr Adrianna Szczerba *Andrzej Abramowicz i jego związki z Łęczycą*, dr Tomasz Stolarczyk *Henryk Jaworowski (1931–2009) wybitny łódzki architekt i uczonec, przyjaciel Łęczycy*, mgr inż. Bolesław Solarski *Prof. dr hab. Tadeusz Poklewsko-Koziełł*.
- 18 października 2019 r. z inicjatywy prof. dr hab. Marii Wichowej – członka łódzkiego Towarzystwa Naukowego, odbyła się konferencja łódzkiego Towarzystwa Naukowego i Płockiego Towarzystwa Naukowego OŁ oraz Towarzystwa Miłośników Ziemi Łęczyckiej i Muzeum w Łęczycy *Diabeł Boruta w dawnej kulturze polskiej*. Referaty wygłosili: prof. Andrzej Wicher, prof. Maria Wichowa, prof. Tadeusz Nowak, prof. Małgorzata Domadalska, dr Tomasz Stolarczyk, dr Anita Filipczak.
- 27 stycznia 2020 r. w siedzibie łęczyckiego Oddziału Archiwum Państwowego w Płocku miał miejsce odczyt zorganizowany przez TNP OŁ prof. dra hab. Ryszarda Grygiela: *Kto zamieszkiwał*

rekonstruowany obecnie Gród Łęczycki w XII- XIV wieku.

- 4 lutego 2020 r. odczyt prof. dr hab. Jacka Pietraka *Sylwetka Józefa Piłsudskiego*.
- 3 marca 2020 r. odczyt dr. T. Stolarczyka: *Władysław Łokietek Król Zjednoczonego Królestwa Polskiego*.
- 20 września 2021 r. odbył się odczyt prof. dr hab. Marii Wichowej *Rozum i wiara w warsztacie naukowym księdza Benedykta Chmielowskiego, twórcy dzieła „Nowe Ateny” – pierwszej polskiej encyklopedii*⁷⁴.

6. Odznaczenia członków Oddziału

Osiągnięcia naukowe oraz wydawnicze łęczyckiego Oddziału TNP byłyby niemożliwe bez pełnego zaangażowania jego członków i sympatyków na czele z przewodniczącymi, którymi byli: W. Zarachowicz (1977–1991), B. Solarski (1991–2018) oraz S. Pawlak (od roku 2018).

Za swoją działalność społeczną i kulturalną członkowie Oddziału otrzymali wiele odznaczeń

⁷⁴ Pełne zestawienie sesji naukowych oraz odczytów, odbytych w latach 1977–2012 znajduje się w tabeli 3 oraz tabeli 4 w książce *Zapiski, wykopaliska, mapy. Źródła do dziejów Łęczycy. XXXV-lecie łęczyckiego Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego*, pod red. M. Żemigaj, Łęczyca 2012.



Sekretarz oddziału mgr inż. Stanisław Pawlak i członek Zarządu dr Tomasz Stolarczyk w dniu 7 marca 2018 r. zostali uhonorowani Złotymi Krzyżami Zasługi. Państwowe odznaczenia nadane przez Prezydenta RP zostały wręczone przez Wojewodę łódzkiego Zbigniewa Rau. Uroczystość odbyła się w łódzkim Urzędzie Wojewódzkim.

państwowych, resortowych, dyplomów i honorowych tytułów:

- Honorowymi Obywatelami Miasta Łęczycy zostali: prof. dr. hab. T. Poklewski-Koziół, prof. dr. hab. H. Jaworowski, mgr inż. B. Solarski, doc. dr R. Rosin, ks. Z. Łuczak.
- Krzyże Oficerskie Orderu Odrodzenia Polski otrzymali: T. Poklewski-Koziół, B. Solarski.
- Złotymi Krzyżami Zasługi odznaczono dr M. Żemigalę, W. Puget-Paździor, M. Pisarkiewiczą, S. Pawlaką, T. Stolarczyka, A. Łosińską, M. Żydek, L. Sztompkę, ks. Kazimierza Gorszwę.
- Srebrne Krzyże Zasługi: otrzymali: dr M. Żemigalę, dr T. Stolarczyk, L. Sztompka, J. Górską-Sieradzką, S. Pawlak, A. Łosińska.
- Odznaki Zasłużony dla Kultury Polskiej przyznano: S. Cisakowi, P. Marynowskiemu, S. Pawlakowi, M. Pisarkiewiczowi, A. Prasnowskiej, M. Sęczkowskiej, A. Dłużewskiej-Sobczak, B. Solarskiemu, S. Wicińskiemu, H. Wójcikowi i M. Żydek.
- Dyplom Marszałka Województwa Mazowieckiego otrzymali: B. Solarski i H. Wójcik.
- Listy gratulacyjne od Marszałka Województwa Mazowieckiego otrzymali B. Solarski i H. Wójcik.
- List gratulacyjny Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego otrzymała L. Sztompka.
- Statuetki „Przyjaciel Łęczycy” przyznano L. Sztompce i M. Żydek.
- Medal Komisji Edukacji Narodowej otrzymał T. Poklewski-Koziół⁷⁵.

Łęczycki Oddział Towarzystwa Naukowego Płockiego liczy obecnie 19 członków, którzy poświęcają swój wolny czas i wykonują pracę na rzecz miasta Łęczycy i powiatu łęczyckiego oraz Zgierza i powiatu zgierskiego. W oparciu o potencjał swoich członków Oddział podejmuje badania naukowe, prowadzi działania edukacyjno-wychowawcze oraz działalność wydawniczą. Działacze TNP OŁ popularyzują naukę oraz wiedzę o regionie wśród młodzieży i pasjonatów. Koniecznym wydaje się zatem doskonalenie form współpracy z uczelniami, ze strukturami samorządowymi, aby wykorzystać energię oraz zapał naukowców i regionalistów, członków towarzystw naukowych w celu udostępniania ich osiągnięć jak najszerszym kręgom społecznym. TNP OŁ godnie i efektywnie wypełnia zadania wynikające ze statutu TNP, dbając o opisanie i zachowanie dziedzictwa kulturowego Łęczycy i ziemi łęczyckiej.

⁷⁵ Ibidem, s. 38.

**Lista Członków Towarzystwa Naukowego Płockiego Oddział w Łęczycy
według stanu na dzień 5.09.2022 r.**

Lp.	Nazwisko i imię	Stopień lub tytuł naukowy	Rok przyjęcia do TNP
1.	Dłużewska- Sobczak Anna członek zarządu oddziału	mgr fil. polskiej	2000
2.	Górska-Sieradzka Jolanta	mgr, archiwistka	2010
3.	Konieczny Józef	mgr inż. mechanik	2000
4.	Kupisz Anna	mgr rachunkowości	2002
5.	Kwiatkowski Krzysztof	mgr historii	1994
6.	Łosińska Alicja skarbnik oddziału	mgr historii	1977
7.	Nowakowska Jadwiga	pracownik adm.	1991
8.	Pawlak Stanisław przewodniczący TNP OŁ	mgr inż. elektryk	1986
9.	Pisarkiewicz Mirosław	mgr historii	1990
10.	Sęczkowska Maria	mgr fil. polskiej	1994
11.	Skonieczny Wiesław	prałatura, mgr teologii	1999
12.	Solarski Bolesław	mgr inż. górnik	1977
13.	Stolarczyk Tomasz członek zarządu oddziału	dr nauk humanistycznych	2004
14.	Szymaniak Andrzej	ks. mgr teologii	2005
15.	Wiciński Stanisław	mgr matematyki	2004
16.	Jagiełło Mirosław	ks. dr teologii	1999
17.	Zdziarski Wojciech	mgr inż. geodeta	2000
18.	Żemigala Maria	dr archeologii	1977
19.	Żydek Mirosława sekretarz oddziału	mgr wychowania plastycznego	1995

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Towarzystwa Naukowego Płockiego Oddział w Łęczycy

Księgi Protokołów Posiedzeń Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego w Łęczycy:

nr 1 (8.12.1977 – 11.05.2000),

nr 2 (12.05.2000 – 31.01.2006),

nr 3 (10.05.2006 – 27.09.2011),

nr 4 (28.09.2011 – 25.01.2018).

List dyrektora Archiwum Państwowego w Płocku z dnia 22 lipca 2016 r.

Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2014 r.

Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2015 r.

Sprawozdanie z działalności TNP w Łęczycy w 2016 r.

Sprawozdanie z działalności O/TNP w Łęczycy w latach 2013–2017.

Źródła drukowane

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2005, Płock 2006.
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2008, Płock 2009.
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2013, Płock 2014.
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2017, Płock 2018.
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2018, Płock 2019.
Statut (tekst jednolity), <http://www.tnp.org.pl/Statut2019.pdf> [dostęp: 05.10.2021].

Opracowania

Z. Kruszewski, *Towarzystwo Naukowe Płockie w odrodzonej Polsce*, Płock 2018.
M. Sęczkowska, *Działalność Oddziału TNP w Łęczycy w latach 1977–2017*, „Notatki Płockie” 2018, nr 2, s. 36–38.
T. Stolarczyk, *Zarachowicz Władysław (1913–1992)*, [w:] *Ludzie TNP. Słownik biograficzny (1820–2020)*, red. M. Kamińska, Płock 2019, s. 213–216.

45 YEARS OF THE PŁOCK SCIENTIFIC SOCIETY ŁĘCZYCA DEPARTMENT (1977–2022)

Summary

The aim of this article is to present the 45-year history of activity the Płock Scientific Society department in Łęczycza. The basic source of knowledge about the history of the TNP OŁ are the minutes of the meetings located in the Archives of TNP OŁ and handwritten reports on the activities of the department in 2014–2021 as well as printed reports on activities in specific years.

Keywords: Scientific Society of Płock Łęczycza department, history, 1977–2022

RECENZJE

Michał Kacprzak, *II Gimnazjum Polskie w Płocku 1915–1921, czyli jak powstała Małachowianka*, wyd. Towarzystwo Wychowanków, Wychowawców i Przyjaciół Gimnazjum i Liceum im. Stanisława Małachowskiego, Płock 2021, ss. 243

We wrześniu 1921 r. dotychczasowe II Gimnazjum Polskie w Płocku zostało upaństwowione z jednoczesnym nadaniem mu imienia marszałka sejmu 4-letniego Stanisława Małachowskiego. W 2021 r. od tego wydarzenia minęło 100 lat. Na tę okoliczność w szkole odbyła się sesja naukowa, przed budynkiem odsłonięto pomnik patrona, prof. Adam Dobroński wydał biografię Stanisława Małachowskiego¹, a nauczyciel historii dr Marcin Kacprzak przygotował okolicznościowe opracowanie zatytułowane *II Gimnazjum Polskie w Płocku 1915–1921, czyli jak powstała Małachowianka*. Publikację dofinansowano ze środków Miasta Płock.

Praca została oparta przede wszystkim o dokumenty z Archiwum Państwowego w Płocku, Archiwum Towarzystwa Naukowego Płockiego i płocką prasę, zwłaszcza z lat 1915–1921. Wykorzystano także inne archiwa, w tym warszawskie oraz źródła drukowane, pamiątki i wspomnienia, liczne opracowania i artykuły oraz źródła internetowe.

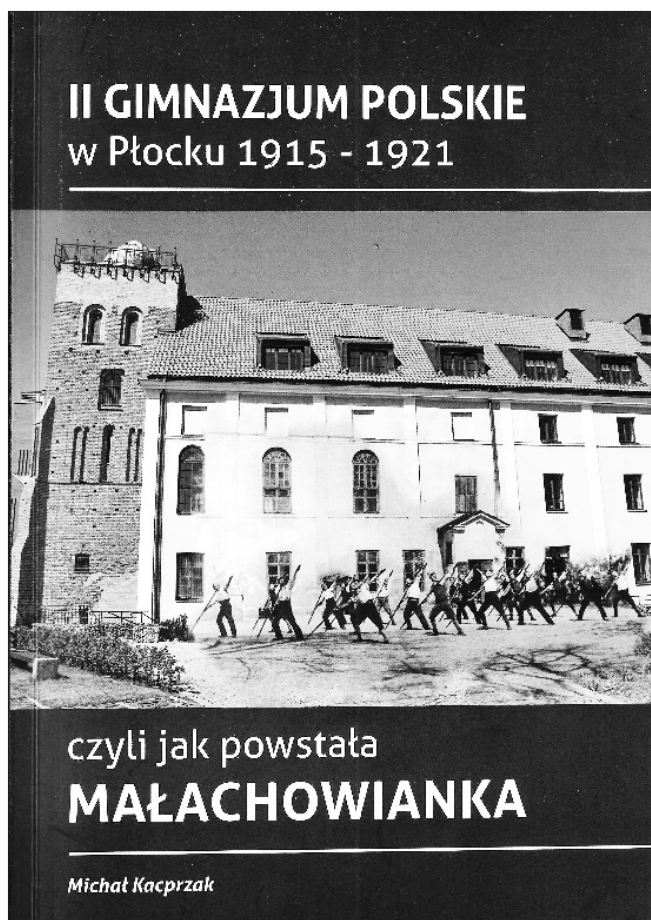
Tytuł książki sugeruje omówienie historii szkoły w latach 1915–1921, tymczasem po zapoznaniu się ze spisem treści okazuje się, że opracowanie dotyczy także historii szkół poprzedzających powstanie Małachowianki, poczynwszy od szkoły przy kolegiacie św. Michała przez kolejne szkoły, aż do upaństwowienia i nadania imienia w 1921 r.

Książka składa się ze słowa wprowadzającego prezydenta miasta Płocka Andrzeja Nowakowskiego, przedmowy aktualnej dyrektor LO im. S. Małachowskiego Katarzyny Góralskiej, wstępu Autora oraz pięciu rozdziałów: I – *Geneza Małachowianki*, II – *Szkola po II rozbiórce*, III – *Gimnazjum Polskie 1915–21*, IV – *Uczniowie II Gimnazjum w walkach o granice i w obronie Płocka*, V – *Nadanie imienia Marszałka Stanisława Małachowskiego*.

Opracowanie zawiera też zakończenie, aneks z pierwszym statutem szkoły z 1915 r., wykaz skrótów, bibliografię i indeks nazwisk. Książka została wydana w miękkiej oprawie z ciekawą okładką projektu Agnieszki Kacprzak.

W słowie wstępnym prezydent A. Nowakowski słusznie zauważył, że książka jest opowieścią o najstarszej z istniejących nieprzerwanie w tym samym miejscu szkół w Polsce. Podkreślił też emocjonalny związek Autora ze swoją szkołą, której jest

¹ A. C. Dobroński, *Stanisław Małachowski*, wyd. Fundacja Świądzy, Białystok 2021.



absolwentem i nauczycielem. Dyrektor Katarzyna Góralska z kolei podkreśliła związek współczesnego liceum z jego poprzedniczkami i znaczenie kultywowania tej tradycji w budowaniu współczesnego oblicza szkoły i postaw jej uczniów.

We wstępie Michał Kacprzak przedstawił źródła i literaturę, na podstawie których opracował książkę oraz zawartość poszczególnych rozdziałów. Główne założenia opracowania przedstawił zaś w zakończeniu, choć wstęp byłby dla nich lepszym miejscem. A zatem postawił przed sobą trzy cele:

Pierwszym było uporządkowanie stanu wiedzy o historii szkoły do 1915 r. Drugim, ale za to głównym celem, było przedstawienie najmniej znanego okresu jej historii – lat 1915–21. Trzecim – przypomnienie postaci Patrona (s. 207).

Zgodnie z tymi założeniami większość objętości zajmuje omówienie dziejów szkoły w latach 1915–1921.

W rozdziale I Autor zajął się najdawniejszymi dziejami szkoły przy kolegiacie św. Michała.

Po przeanalizowaniu różnych źródeł i publikacji doszedł do wniosku, który dla strażników tradycji Małachowianki może się wydawać herezją. Otóż według jego opinii

[...] dokładna data utworzenia szkoły przy kolegiacie św. Michała nie jest możliwa do ustalenia. Podawany przez ks. Henryka Godleńskiego rok 1180 nie znajduje potwierdzenia źródłowego. Prawdopodobnie powstała najwcześniej na początku XIII w., ponieważ przed Konradem Mazowieckim nikt nie był zainteresowany stworzeniem ośrodka konkurencyjnego dla scholasterii katedralnej. Utworzona szkoła miała być zapleczem dla kancelarii książęcej. Pierwsza informacja o samej szkole pochodzi z roku 1218 [...] (s. 22).

W dalszej części rozdziału omówił kolejne przekształcenia szkoły. Po etapie szkoły kolegiackiej ważną zmianą było jej przejście w 1611 r. przez jezuitów. Nauka w kolegium jezuickim odbywała się według ogólnie ustalonych zasad i listy przedmiotów, które stopniowo były modyfikowane. Pojawiały się nowe przedmioty, w tym ściśle. Jezuita w końcu XVIII w. zbudowali też nowy budynek szkoły, służący uczniom do dzisiaj.

Po kasacie zakonu jezuitów przez papieża, a w Polsce – utworzeniu Komisji Edukacji Narodowej – szkoła została przejęta pod zarząd państwowy jako szkoła podwydziałowa KEN. Wtedy na cele szkolne zaadaptowano budynek dawnej kolegiaty św. Michała.

W rozdziale II M. Kacprzak przedstawił dzieje szkoły po II rozbiorze, czyli od 1793 do 1915 r. Na około 40 stronach syntetycznie opisał kolejne szkoły, jakie funkcjonowały w tym samym miejscu przez ponad 100 lat. Najpierw było to pruskie Gimnazjum Akademickie, funkcjonujące krótko, bo tylko do grudnia 1806 r., kiedy do Płocka wkroczyły wojska francuskie. Nowa Szkoła Departamentowa zaczęła działać dopiero od połowy 1809 r. Pojawiły się przedmioty zgodne z duchem oświecenia, aczkolwiek najwięcej godzin było przeznaczonych na język łaciński (37 godzin w cyklu). Następny był język francuski (28 godzin). Ta organizacja szkoły utrzymała się zaledwie kilka lat.

Po klęsce Napoleona i utworzeniu w 1815 r. Królestwa Polskiego powstała Szkoła Wojewódzka. Co ciekawe ilość łaciny zwiększono do 44 godzin, języka polskiego do zaledwie 17. W 1832 r. – po klęsce powstania listopadowego – szkoła zmieniła nazwę na Gimnazjum Gubernialne i utrzymała ją do końca rządów rosyjskich na ziemiach polskich, czyli do 1915 r. Autor dokładnie opisał zasady funkcjonowania i tok nauki w szkole w XIX w. ze wszystkimi przekształceniami i reformami, jakie miały wtedy miejsce.

Najtrudniejszym okresem dla uczniów – Polaków były niewątpliwie czasy po klęsce powstania styczniowego, charakteryzujące się wzmożoną kontrolą i rusyfikacją. Doprowadziło to do strajku szkolnego w lutym 1905 r. i usunięcia strajkujących uczniów. W tej sytuacji powstało w Płocku I Gimnazjum Polskie, do którego trafili uczniowie wyrzuceni z Gimnazjum Gubernialnego.

W rozdziale III M. Kacprzak omówił okoliczności utworzenia i funkcjonowanie II Gimnazjum Polskiego od 1915 r. Utworzenie gimnazjum polskiego w Płocku wiązało się oczywiście z przebiegiem I wojny światowej i zajęciem Płocka przez wojska niemieckie. Dzięki staraniom miejscowych działaczy społecznych władze niemieckie zgodziły się na utworzenie II Gimnazjum Polskiego. Autor szczegółowo omówił zabiegi płockich działaczy o utworzenie szkoły oraz przejęcie budynku szkolnego, zajętego tymczasem przez wojsko niemieckie i lokatorów. W rezultacie od 18 września 1915 r. gimnazjum rozpoczęło zajęcia, choć tylko w pomieszczeniach na parterze.

Ważnym wydarzeniem w życiu szkoły było oczywiście odzyskanie przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 r. Uczniowie szkoły również brali udział w rozbrajaniu Niemców, a później zaczęli zgłaszać się do wojska. W rozdziale znajdujemy charakterystykę warunków, w jakich przyszło funkcjonować uczniom i nauczycielom. W osobnym podrozdziale omówiono działalność drużyny harcerskiej im. T. Kościuszki. Harcerstwo w życiu szkoły i ówczesnych uczniów odgrywało ważną rolę, co M. Kacprzak – jako działacz harcerski – doskonale rozumie i w odpowiedni sposób to przedstawił.

W rozdziale IV Autor przedstawił udział uczniów II Gimnazjum Męskiego w walkach o granice odrodzonej Rzeczypospolitej w latach 1919–1920 oraz w obronie Płocka przed wojskami bolszewickiej Rosji 18-19 sierpnia 1920 r. A był to udział znaczący. Do historii Płocka weszło rodzeństwo Grabskich (Jan, Tadeusz i Halina), walczące z wojskami ukraińskimi w obronie Lwowa i Galicji Wschodniej. Spośród nich Jan Grabski poległ w kwietniu 1919 r. w rejonie Rawy Ruskiej, a Tadeusz Grabski zmarł z odniesionych ran w lutym 1920 r. Uczniowie gimnazjum uczestniczyli także w wojnie polsko-bolszewskiej. W szkole komitet uczniowski wezwał uczniów od 17 roku życia do ochotniczego stawienia się do wojska, na co odpowiedziała absolutna większość najstarszych uczniów. Jednak nie wszyscy wrócili z wojny. Pięciu poległych uczniów – J. Grabskiego, T. Grabskiego, S. Niędzyńskiego, A. Rychtera i I. Szczepkowskiego – upamiętniono w 1922 r. marmurową tablicą w auli szkoły.

Uczniowie szkoły wzięli również udział w obronie Płocka w sierpniu 1920 r. Najbardziej znani spośród

nich, uhonorowani Krzyżami Walecznych, to Tadeusz Jeziorowski i Józef Kaczmarzki. Ubrani w wojskowe mundury budzili zrozumiałe zainteresowanie w czasie ceremonii odznaczania obrońców Płocka przez marsz. J. Piłsudskiego 10 kwietnia 1921 r. Obaj wybrali później zawodową służbę wojskową i obaj zginęli. Samolot por. pil. T. Jeziorowski został zestrzelony w starciu z niemieckimi *messerschmittami* 4 września 1939 r. pod Łodzią. Kpt. J. Kaczmarzki we wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli sowieckiej, więziony w obozie w Starobielsku, zginął zamordowany wiosną 1940 r. w Charkowie.

Ostatni rozdział został poświęcony przedstawieniu sylwetki patrona szkoły – Stanisława Małachowskiego, który był jedną z kluczowych postaci w czasie sejmiku 4-letniego i współautorem Konstytucji z 3 maja 1791 r. Z oczywistych powodów Autor skupił się na przybliżeniu aktywności politycznej S. Małachowskiego w czasie trwania sejmiku i w późniejszych latach. W ostatnim fragmencie opracowania M. Kacprzak przedstawił przebieg uroczystości upaństwowienia II Gimnazjum Polskiego i nadania mu imienia S. Małachowskiego. W historii szkoły było to bardzo ważne wydarzenie, ponieważ przenosiło koszty funkcjonowania gimnazjum na państwo. Uzupełnieniem tekstu jest aneks ze statutem II Gimnazjum Męskiego z 1915 r. oraz liczne zdjęcia związane z tematem.

Jak już wspomniano – praca oparta jest o bardzo szeroką bazę źródłową oraz liczne publikacje. Autor skrupulatnie przejrzał płocką prasę z lat 1915–1921, wychwytyjąc nawet najmniejsze wzmianki odnoszące się do szkoły. Podobnie dokładnej kwerendzie poddał archiwalia przechowywane w Archiwum Państwowym w Płocku. Dzięki temu powstało opracowanie kompletne, uzupełniające lukę w dotychczasowych monografiach szkoły, gdzie lata 1915–1921 potraktowane zostały dosyć ogólnikowo, a udział uczniów w walkach lat 1918–1920, w tym w obronie Płocka – praktycznie zupełnie pominięty.

Omawiana publikacja wyróżnia się dużym znawstwem poruszanej tematyki, obejmującej *de facto*

czasy od średniowiecza do początków XX w. Na podkreślenie zasługuje krytyczne podejście do funkcjonującej od wielu lat tradycji, według której szkoła powstała przy kolegiacie św. Michała w 1180 r. Zakwestionowanie tej daty przez absolwenta i nauczyciela Małachowianki należy uznać za akt pewnej odwagi, ale jednocześnie z uznaniem podkreślić krytycyzm i uczciwość badacza dziejów szkoły. Po takim stwierdzeniu należałoby zmienić herb szkoły z tą datą. Poza tym przy okazji wydania książki być może nieco zmieni się obiegowe przekonanie, że Małachowianka powstała w 1180 r. Bowiem fakty są takie, że historia LO im. Małachowskiego rozpoczęła się w 1915 r. wraz z powstaniem II Gimnazjum Polskiego, które było jego naturalnym poprzednikiem. Natomiast wcześniej były to zupełnie inne szkoły. Łączyło je tylko miejsce i budynek.

Książka napisana jest łatwym, potoczystym językiem. Autor w odpowiedni sposób operuje cytataми, bez ich nadużywania. W przypisach uwzględnił opracowania innych autorów, tak dawniejszych, jak i współczesnych. Na każdej stronie jest jakaś ilustracja odnosząca się do omawianych zagadnień, co wymagało nie lada trudu, ale dzięki czemu naukowe opracowanie jest znacznie łatwiejsze w odbiorze.

Z zauważonych niedostatków co najwyżej można by oczekiwać innego zakończenia, w którym powinny być wnioski i podsumowanie książki, a nie przedstawienie celów, jakie Autor sobie postawił przy jej pisanu. To powinno być we wstępie.

Reasumując – powstało opracowanie ważne nie tylko dla absolwentów Małachowianki, ale także dla wszystkich interesujących się historią Płocka i płockiego szkolnictwa. Niewątpliwie M. Kacprzak jest teraz największym znawcą dziejów LO im. Małachowskiego i jego poprzedniczek. Może więc następną pozycją będzie nowa monografia szkoły pod jego redakcją, bądź samodzielne opracowanie, wykorzystujące aktualny stan wiedzy?

Grzegorz Gołębiewski

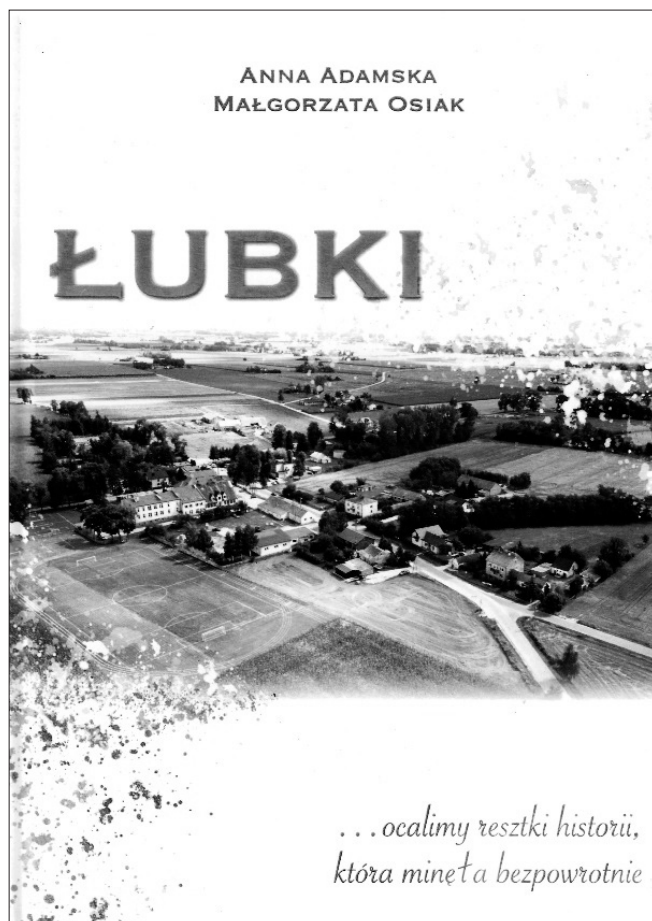
W 2022 r. w plebiscywie „Tygodnika Płockiego” na najważniejsze wydarzenia w roku 2021 w kategorii wydarzeń kulturalnych nominację uzyskała publikacja nauczycielek Szkoły Podstawowej w Łubkach, Anny Adamskiej i Małgorzaty Osiak na temat historii wsi Łubki w powiecie płockim. Albumowe opracowanie warte jest odnotowania nie tylko ze względu na swoje walory poznawcze, ale także dlatego, że jest to efekt pracy lokalnych społeczniczek, co już samo w sobie jest godne pochwały. Publikacja została sfinansowana w ramach przygotowanego projektu przez cztery różne instytucje.

Opracowanie składa się z wprowadzenia i pięciu rozdziałów: I – *Zarys historyczny*, II – *Kościół św. Aleksego*, III – *Życie społeczne w Łubkach*, IV – *Osoby związane z Łubkami*, V – *Ciekawostki*.

Uzupełnieniem tekstu są liczne fotografie wplecione w tok narracji oraz dodatkowo umieszczone na końcu książki. Opracowanie kończy bibliografia i podziękowania dla osób, które przyczyniły się do powstania albumu.

We wprowadzeniu Autorki przytoczyły różne znaczenia określenia łubki i łupki, aczkolwiek bez wskazania, od czego wieś przyjęła taką właśnie nazwę. W rozdziale o historii wsi przedstawiły dzieje łubek od XIV w. do lat 50. XX w. Nazwa łubki w źródłach pisanych pojawiła się w 1400 r. jako wieś w ziemi wyszogrodzkiej. Prawdopodobnie rycerz Bończe łubki Boycza w ramach Chorągwi Mazowieckiej brał udział w bitwie pod Grunwaldem. W XV w. łubki były wsią prywatną we władaniu rodu Aleksego z Płomian (lub łubek). W XVIII w. we wsi pojawili się Żydzi, trudniący się handlem i prowadzeniem karczmy. W 1793 r. w wyniku II rozbioru Polski łubki dostały się pod panowanie pruskie.

Potem – tak jak cała Ziemia Płocka – weszły w skład Księstwa Warszawskiego i po 1815 r. – Królestwa Polskiego. W czasie powstania listopadowego w 1831 r. przez łubki przechodziła 4 Dywizja Piechoty gen. Milberga. Najbardziej dotkliwa dla wsi okazała się epidemia cholery azjatyckiej, przywleczona przez armię rosyjską. Powstanie styczniowe dla łubek nie przyniosło większych wydarzeń. W XIX w. łubki były wsią gminną, wchodzącą w skład powiatu płockiego i ten stan utrzymał się także w czasach II Rzeczypospolitej. W czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. do wojska zgłosił się właściciel majątku w Łubkach Jan Dąbbski, a inni mieszkańcy służyli w Wojsku Polskim z poboru. W sierpniu 1920 r. wieś została przejściowo zajęta przez wojska bolszewickie. W wojnie zginęło dziewięciu mieszkańców, których



nazwiska umieszczono na obelisku, odsłoniętym w 1936 r., który w latach 90. został ponownie ustawiony, z ukrytych przed Niemcami i komunistami oryginalnych elementów.

W marcu 1932 r. ważnym wydarzeniem w życiu mieszkańców było trzęsienie ziemi, jakie nawiedziło okoliczne tereny. Poza przerażeniem spowodowało też pewne straty materialne. W okresie międzywojennym istotnym składnikiem życia wsi był folwark Mieczysława Dorendy z dużym murowanym dworem oraz otaczającym go parkiem.

Lata okupacji hitlerowskiej przebiegały w Łubkach w sposób typowy dla tej części Polski, włączonej do Rzeszy do prowincji Prusy Wschodnie. Od teraz łubki przyjęły niemiecką nazwę Birkenhaim. Od 1940 r. zaczęły się wysiedlenia mieszkańców, pozbawianych swoich gospodarstw. W czasie okupacji w rejonie wsi działały różne organizacje konspiracyjne, w co angażowali się również łubeccy chłopcy. W 1945 r. w rejonie łubek zaznaczyła swoją aktywność grupa podziemia antykomunistycznego Wiktora Stryjewskiego „Cacki”, zabijając pochodzącego z łubek zastępcę posterunku MO w łęgu Mieczysława Fijołka oraz referenta gminy łubki Stanisława Sadeckiego.

Kolejny rozdział dotyczy opisu kościoła św. Aleksego, którego początki sięgają XV w. Nieremontowany kościół w 1881 r. zawałił się i nie został już odbudowany. Elementy jego wyposażenia przeniesiono do pobliskiego kościoła w Blichowie. Miejsce, gdzie stał kościół i znajdował się cmentarz od dawna jest zabezpieczone ze stosowną tablicą informacyjną.

W rozdziale o życiu społecznym Autorki przybliżyły sprawy, jakimi żyli mieszkańcy od XIX w. do czasów współczesnych. Zamieściły tutaj personalia osób, sprawujących w łubkach różne funkcje publiczne oraz charakterystykę instytucji działających we wsi. Ważnym wydarzeniem, które określiło sytuację wsi i jej mieszkańców była likwidacja gminy łubki w 1954 r. i włączenie jej do gminy Blichowo. Jedną z najważniejszych organizacji społecznych na terenie łubek była i pozostaje do dzisiaj – założona w 1929 r. – Ochotnicza Straż Pożarna. Równie ważną rolę odgrywa biblioteka, założona w 1947 r. Od 1952 r. mieszkańcy łubek otoczeni są stałą opieką lekarską. Tradycje szkolnictwa na terenie gminy łubki sięgają roku 1827, aczkolwiek na stałe szkoła w łubkach powstała w 1918 r. Jej funkcjonowanie można prześledzić na podstawie zachowanych dokumentów archiwalnych. Ważnym wydarzeniem w życiu szkoły było oddanie do użytku nowego gmachu w 2000 r.

W kolejnym rozdziale A. Adamska i M. Osiak przybliżyły sylwetki osób związanych z łubkami na przestrzeni ich długiej historii. Wiele z nich pochodziło z rodów szlacheckich i ziemiańskich, wśród których byli Krasińscy, Rościszewscy, Żórawscy i Dąmbscy, ale też Żydzi Askanasowie. Oprócz tego podano inne osoby, które zaznaczyły się w dziejach wsi.

Wśród ciekawostek o łubkach Autorki umieściły cechy geograficzno-morfologiczne łubek, dawne ubiory mieszkańców, stare monety znalezione w okolicy i miejscowe zwyczaje. Ostatnim rozdziałem jest Fotogaleria ze zdjęciami archiwalnymi i współczesnymi. Książkę kończy obszerna bibliografia i podziękowania.

Całość sprawia bardzo korzystne wrażenie. Opracowanie zostało wydane w formacie A4 ze sztywną okładką na kredowym papierze. Dzięki temu liczne zdjęcia – także kolorowe – są dobrej jakości. Autorki zadały sobie wiele trudu wyszukując nawet najdrobniejsze informacje w różnych źródłach i publikacjach, w czym – jak same przyznały – bardzo się przydał internet. Ważnym źródłem były też relacje mieszkańców łubek oraz zachowana kronika i dokumenty miejscowej szkoły. W rezultacie powstało bardzo interesujące i wartościowe kompendium wiedzy o historii i współczesności wsi. Należy podkreślić, że swoją pracę zaczynały praktycznie od zera, bowiem jest to pierwsze opracowanie dotyczące historii łubek.

Natomiast gdyby książkę oceniać bardziej krytycznie – wszystko zależy od kryteriów, według których dokonilibyśmy oceny. Gdyby uznać ją za dzieło popularne dla szerokiego kręgu odbiorców – jakim w istocie jest – pewne krytyczne uwagi można by sobie darować. Natomiast gdyby ją poddać bardziej surowej ocenie – wszak książka z przypisami i bibliografią aspiruje do publikacji o charakterze naukowym – można dostrzec pewne mankamenty. Podział na rozdziały jest czytelny i logiczny i trudno tu mieć jakieś poważniejsze zastrzeżenia. Może z wyjątkiem tego, że poszczególne części – rozdziały powinny zaczynać się od góry osobnej strony. Najłabszą stroną omawianej publikacji jest sposób zrobienia przypisów i bibliografii. Należało to podpatrzyć w bardziej naukowych opracowaniach, sprawdzić w opracowaniach metodologicznych¹ lub znaleźć w internecie, np. przeczytać zalecenia dla autorów artykułów w „Notatkach Płockich”, bądź w innym czasopiśmie. W przypisach jeszcze to tak mocno nie razi, natomiast w bibliografii bez podziału na źródła archiwalne i publikowane, opracowania i artykuły gazetowe, wygląda dużo słabiej. Podanie tych wszystkich pozycji wyłącznie w porządku alfabetycznym jest niezbyt fortunne. Bez względu nie powinien być podział na poszczególne kategorie. Sposób zapisu bibliograficznego wykorzystanych publikacji i źródeł też jest niezgodny z zasadami (np. niepotrzebne stosowanie [w:] w odniesieniu do artykułów w czasopismach, błędna kolejność umieszczania poszczególnych elementów opisu, brak podania zespołu archiwalnego w przypadku archiwaliów i inne).

Wprawdzie – sądząc z przypisów i bibliografii – Autorki wykorzystały bardzo dużo różnych źródeł i opracowań, w tym także z Archiwum Państwowego w Płocku (np. akta metrykalne, akta dozoru gminy łubki z zespołu Dozoru Szkolnego w Płocku z lat 1915–1937, akta hipoteczne), jednak pozostały tu jeszcze spore rezerwy. Wymagałoby to jednak dokładnej kwerendy w kolejnych zespołach archiwalnych, np.:

- Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w łubkach za lata 1954–1966;
- akta gminy łubki z lat 1937–1954;
- w zespole Komisarza do spraw Włościańskich na powiat płocki guberni płockiej z lat 1864–1912 – akta szczegółowe wsi łubki dotyczące np. sporów między dworem a wsią, decyzji komisarzy, odwołania włościan od decyzji komisarzy, itp.;
- w zespole Powiatowego Zarządu Drogowego w Płocku z okresu międzywojennego informacje dotyczące budowy drogi Starożreby – łubki oraz inne materiały;

¹ Np. M. Krajewski, *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego*, Płock 2020.

- w zespole Inspektoratu Szkolnego w Płocku z lat 1917–1939 – akta szkoły w łubkach oraz inne materiały, gdzie mogą znajdować się dokumenty dotyczące łubek (np. protokoły z wizytacji szkół, akta personalne nauczycieli, korespondencja z władzami oświatowymi i inne);
- w zespole Powiatowego Związku Komunalnego w Płocku z lat 1919 – 1939 m.in. protokoły z posiedzeń Rady Gminnej w łubkach².

Oczywiście trudno oczekiwać, żeby w popularnym opracowaniu sięgać do tych wszystkich dokumentów, aczkolwiek można było do nich zajrzeć i chociaż częściowo je wykorzystać.

Inne uchybienie to pominięcie w przypisach i bibliografii wykorzystanych opracowań innych autorów. Dotyczy to szczególnie tekstu piszącego te słowa o trzęsieniu ziemi w powiecie płockim w 1932 r.³, z którego nawet wykorzystano zdjęcia, zrobione w 2012 r. Inny pominięty artykuł, to tekst o liście strat obrońców Płocka w 1920 r., gdzie została skomentowana kwestia nazwisk umieszczonych na obelisku w łubkach w odniesieniu do artykułu Tadeusza Chrostowskiego, który również nie został uwzględniony, aczkolwiek zawierał błędne informacje. Należało jednak w przypisie wyjaśnić, że T. Chrostowski się mylił i na obelisku w łubkach są umieszczeni mieszkańcy gminy polegli w wojnie polsko-bolszewickiej, a nie w obronie Płocka⁴.

² Być może niektóre dokumenty z tych zespołów zostały wykorzystane, jednak sposób ich zapisu w przypisach i bibliografii bardzo utrudnia określenie z jakiego zespołu archiwalnego pochodzą.

³ G. Gołębiewski, *Trzęsienie ziemi w powiecie płockim w lutym i marcu 1932 r.*, „Notatki Płockie” 2012, nr 1, s. 24-29; przedruk: „Biuletyn Koła Historycznego »Leonardo«”, Blichowo-Bulkowo, listopad 2012, s. 6-14.

⁴ Idem, *Lista poległych w obronie Płocka 18-19 sierpnia 1920 r. oraz zmarłych z ran w późniejszym czasie*, „Notatki

Pisząc o stratach obrońców Płocka w 1920 r. Autorki podały niepełne dane, opierając się o płockie publikacje przedwojenne oraz amatorską książkę T. Chrostowskiego⁵. Pominięty nowsze opracowania, zwłaszcza znowu pozycje piszącego te słowa. Jedną z nich jest zresztą dostępna w internecie na stronie Towarzystwa Naukowego Płockiego, podobnie jak artykuł o stratach obrońców Płocka w 1920 r., który szczegółowo te kwestie wyjaśnia⁶.

Oczywiście gdyby te wszystkie uwagi uwzględnić powstałaby praca o zupełnie innym charakterze – stricte naukowa, a chyba nie to było intencją Auterek. Natomiast mimo dostrzeżonych niedostatków należy docenić trud Anny Adamskiej i Małgorzaty Osiak, przeprowadzenie szerokiej kwerendy, także archiwalnej. Efektem jest opracowanie, które zostało dostrzeżone również poza łubkami. Jak już wspomniano jest to pierwsze opracowanie dotyczące historii łubek, a takie pisze się najtrudniej. Jak się wydaje cel, jaki Autorki przed sobą postawiły został osiągnięty, czyli powstało popularne opracowanie, przybliżające mieszkańcom łubek przeszłość i teraźniejszość ich własnej małej ojczyzny. Jest to też znakomity materiał edukacyjny dla uczniów miejscowej szkoły. A być może przyjdzie czas – wykorzystując doświadczenie i wiedzę zdobyte w czasie pisania omawianej pozycji – na drugie wydanie poprawione i uzupełnione, niekoniecznie już w formie albumu.

Grzegorz Gołębiewski

Płockie” 2013, nr 3, s. 25-38; T. Chrostowski, *Uzupełnienie listy poległych obrońców Płocka w 1920 roku*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4, s. 22-23.

⁵ T. Chrostowski, *Płock 1920*, Płock 1990.

⁶ G. Gołębiewski, *Obrona Płocka przed wojskami bolszewickimi 18-19 sierpnia 1920 r.*, Płock 2015; idem, *Straty obrońców Płocka w sierpniu 1920 r.*, „Notatki Płockie” 2014, nr 3, s. 3-9.

PODWÓJNY JUBILEUSZ PROFESORA JANUSZA SZCZEPAŃSKIEGO – 75-LECIA URODZIN I 50-LECIA PRACY NAUKOWEJ

W 2022 r. przypadał podwójny jubileusz prof. dr. hab. Janusza Szczepańskiego: 75-lecia urodzin i 50-lecia pracy naukowej. Z tej okazji 9 grudnia 2022 r. w Domu Polonii na zamku w Pułtusku odbyła się okolicznościowa uroczystość, przygotowana przez Akademię Humanistyczną w Pułtusku.

Sylwetka prof. dr. hab. Janusza Szczepańskiego

Prof. Janusz Szczepański jest znanym i cenionym znawcą historii Mazowsza i miast mazowieckich, dziejów Żydów mazowieckich oraz wojny polsko-bolszewickiej. Jak napisała dr hab. prof. AFiB Jolanta Załęczny we wstępie do artykułu biograficznego, przybliżającego sylwetkę i dokonania prof. J. Szczepańskiego:

Postać Profesora Janusza Szczepańskiego odgrywa ważną rolę w środowisku naukowym historyków XX w. oraz badaczy historii Mazowsza. Jego wnikliwe kwerendy umożliwiły przeprowadzenie analizy przyczyn, przebiegu i skutków wojny 1920 r. i przyczyniły się do upowszechnienia wiedzy na jej temat. Publikacje Profesora są niezwykle ważne dla poznania historii Mazowsza, odtworzenia przeszłości mazowieckich miast i ich społeczności. Profesor Szczepański jest cenionym wykładowcą, mistrzem dla liczного grona historyków. Imponuje wiedzą, pracowitością, a także skromnością i życzliwością. Warto o tym wspominać nie tylko z okazji jubileuszu¹.

Janusz Szczepański w 1973 r. ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim i podjął pracę jako nauczyciel historii w Liceum Ogólnokształcącym w Gąbinie. Po pięciu latach został wicedyrektorem, jednak w 1982 r. z powodu przynależności do „Solidarności” został z tej funkcji zwolniony. Na krótko wrócił do zawodu nauczyciela, a od września 1982 r. został kierownikiem Pracowni Historii w Oddziale Instytutu Kształcenia Nauczycieli w Płocku. W dużej mierze było to możliwe dzięki temu, że w 1980 r. obronił pracę doktorską na temat historii gospodarczej Gąbina. Po dwóch latach – w 1984 r. – objął funkcję kierownika archiwum w Pułtusku, będącego



Prof. Janusz Szczepański z żoną Danutą
Fot. G. Gołębiowski

oddziałem Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy. W ten sposób na 25 lat związał się z Pułtuskiem, gdzie zamieszkał z rodziną.

Praca w archiwum otworzyła mu też nowe możliwości realizowania pasji naukowej badacza historii mazowieckich miast, a zwłaszcza Pułtuska i ziemi pułtuskiej. W archiwum znalazły siedzibę nowe instytucje, którymi kierował: Stacja Naukowa Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych, Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz Pułtuskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne. J. Szczepański zaangażował się też w koncepcję utworzenia na zamku w Pułtusku Domu Polonii, propagując tę ideę na łamach prasy polonijnej i w czasie licznych spotkań naukowych w Pułtusku. Plonem jego zainteresowań były liczne publikacje o dziejach Pułtuska.

Był jednym z inicjatorów utworzenia w 1994 r. w Pułtusku Wyższej Szkoły Humanistycznej, przemianowanej później na Akademię Humanistyczną im. prof. Aleksandra Gieysztora. Został w niej wykładowcą na Wydziale Historycznym, kierownikiem katedry Dziejów Miasta i Regionu oraz Pełnomocnikiem Rektora ds. Regionalnych. Praca na uczelni zmobilizowała go do podjęcia intensywnych badań naukowych nad dziejami wojny polsko-bolszewickiej, co zaowocowało wydaniem w 1995 r. monografii *Wojna 1920 roku na Mazowszu i Podlasiu*, na podstawie której w marcu 1996 r. uzyskał tytuł doktora habilitowanego na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Po kilku latach

¹ J. Załęczny, *Profesor Janusz Szczepański, historyk wojny 1920 roku, badacz dziejów Mazowsza, mistrz i przewodnik adeptów Klio*, „Studia Mazowieckie” 2022, nr 2, s. 13.

rozwinięciem tej książki było opracowanie *Spółeczeństwo Polski w walce z najazdem bolszewickim 1920 roku*, wydane w 2000 r. Ukoronowaniem jego znaczącego już wtedy dorobku naukowego było nadanie mu w kwietniu 2001 r. tytułu naukowego profesora tytularnego przez prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego.

Spowodowało to też zmiany w życiu zawodowym J. Szczepańskiego, bowiem od jesieni 2001 r. podjął pracę wykładowcy na UMCS w Lublinie. Po kilku latach – w 2008 r. – prezydent RP Lech Kaczyński nadał mu tytuł profesora zwyczajnego. W czasie swojej pracy na Akademii Humanistycznej w Pułtusku, UMCS w Lublinie i jego filii w Radomiu Profesor był promotorem ponad 500 prac licencjackich, magisterskich i podyplomowych, 24 doktoratów i recenzentem 33 rozpraw doktorskich.

Jego dorobek naukowy i wydawniczy obejmuje opracowanie monografii wielu mazowieckich miast lub rozdziały, dotyczące ich historii w XIX i XX w. Są wśród nich Gąbin, Sierpc, Płock, Gostynin, Wyszaków, Maków Mazowiecki i Bodzanów. Szczególne miejsce w tym wykazie zajmuje Pułtusk. Od lat interesuje się też dziejami Żydów na Mazowszu, czego podsumowaniem stała się monografia *Spółeczność żydowska Mazowsza w XIX-XX wieku*. Na 100-lecie zwycięstwa nad bolszewicką Rosją ukazały się: *Mazowsze Północne podczas najazdu bolszewickiego 1920 roku* (2020) oraz *Władze i społeczeństwo Drugiej Rzeczypospolitej wobec bolszewickiego zagrożenia w 1920 roku* (2022). Teksty dotyczące walki o niepodległość zostały zebrane w opracowaniu *Mazowsze – Polska – Polonia w walce o niepodległość. Studia i szkice z lat 2000–2021* (2022). Poza tym był organizatorem i uczestnikiem wielu konferencji i sesji naukowych, wchodził w skład zarządu kilku regionalnych towarzystw naukowych oraz rad naukowych kilku czasopism. Od 1982 r. jest członkiem Towarzystwa Naukowego Płockiego, biorąc aktywny udział w jego pracach.

Prof. J. Szczepański z racji swojej rozległej działalności, znacznie wykraczającej poza zwykłe obowiązki zawodowe, był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1993), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1998), Medalem „Pro Masovia” (2001), Medalem Zygmunta Glogera (2016), Medalem za zasługi dla miasta Pułtuska (2019) i innymi. Nagradzany był też za swoje najważniejsze opracowania².

² Biogram opracowano na podstawie: J. Załęczny, *Profesor Janusz Szczepański. Sylwetka Jubilata*, [w:] *Sapere auso. Księga jubileuszowa profesora Janusza Szczepańskiego*, pod red. J. Załęczny i M. Milewskiej, Pułtusk 2022, s. 25-4. Rozszerzona wersja biogramu: J. Załęczny, *Profesor Janusz Szczepański, historyk wojny 1920 roku...*, s. 13-31. Zob. też: *Wykaz publikacji Profesora Janusza Szczepańskiego*, sporządziła M. Milewska,

Uroczystości jubileuszowe w Domu Polonii na zamku w Pułtusku – 9 grudnia 2022 r.

Jak już wspomniano w piątek po południu 9 grudnia 2022 r. w Domu Polonii na pułtuskim zamku odbyła się uroczystość 75-lecia urodzin i 50-lecia pracy naukowej prof. dr. hab. Janusza Szczepańskiego. Na tę okoliczność do Pułtuska stawili się liczne grono przyjaciół, kolegów i współpracowników Profesora, łącznie niemal 100 osób, w tym najbliższa rodzina: żona Danuta i syn Damian z żoną Moniką oraz synami Jakubem i Wojciechem. Obecni byli m.in.: rektor Akademii Finansów i Biznesu Vistula prof. dr. hab. Wawrzyniec Konarski, dziekan Wydziału Humanistycznego UMCS prof. dr. hab. Robert Litwiński, prof. dr. hab. Romuald Turkowski z UW, prof. dr. hab. Izabella Rusinowa z UW, dr. hab. prof. UW Marian Dygo, prof. dr. hab. Wiesław Jan Wysocki z UKSW, dr. hab. prof. UWM Janusz Gołota i inni.

Obecni byli samorządowcy z miejscowości związanych z prof. J. Szczepańskim: burmistrz Gąbina Krzysztof Jadczyk, przewodniczący Rady Gminy Bodzanów Paweł Różański, burmistrz Pułtuska Wojciech Gregorczyk i wicestarosta powiatu pułtuskiego Beata Józwiak.

Do Pułtuska przybyła również delegacja Towarzystwa Naukowego Płockiego w składzie: były wiceprezes TNP dr Marian Chudzyński, sekretarz generalny TNP dr Tomasz Piekarski i piszący te słowa wiceprezes TNP dr Grzegorz Gołębiewski. Wśród gości byli również inni członkowie TNP: dr. hab. prof. PUZ w Ciechanowie Leszek Zygmier, wicedyrektor Archiwum IPN w Warszawie dr Mariusz Żuławnik oraz wieloletni redaktor naczelny „Tygodnika Płockiego” Jan Bolesław Nycek.

Jubileusz został zorganizowany przez Instytut Historii Akademii Finansów i Biznesu Vistula oraz Akademickie Towarzystwo Edukacyjno-Naukowe Atena. Uroczystość prowadziła dr Marta Milewska, wypromowana przez Jubilata w 2010 r. Każdy z gości otrzymał wydaną na tę okoliczność Księgę Jubileuszową, poświęconą prof. J. Szczepańskiemu. Uroczystość rozpoczęła się od laudacji na cześć Jubilata, wygłoszonej przez dr. hab. prof. AFiB Radosława Lolo, dyrektora Instytutu Historii AFiB Vistula i prezesa Zarządu Akademickiego Towarzystwa Edukacyjno-Naukowego Atena. Mówca przedstawił biografię Jubilata, który zaczynał swoją pracę zawodową jako nauczyciel w liceum w Gąbinie. Już po kilku latach został wicedyrektorem, jednak zaangażowanie po stronie „Solidarności”, spowodowało jego zwolnienie. Potem krótko pracował w Oddziale Instytutu

[w:] *Sapere auso...*, s. 35-72; https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Szczepa%C5%84ski, [dostęp: 28.12.2022].



Dr Marian Chudzyński (w środku) wśród uczestników uroczystości
Fot. G. Gołębiewski



Dr Tomasz Piekarski (z lewej) i Ryszard Wojtkowski
Fot. G. Gołębiewski



Od prawej: dr Grzegorz Gołębiewski, dr Mariusz Żuławnik,
dr Mariusz Celmer
Fot. J. B. Nycek

Kształcenia Nauczycieli w Płocku, by w 1984 r. objąć funkcję kierownika archiwum w Pułtusk. Od tego czasu jego aktywność naukowa znacznie wzrosła. Kolejnymi ważnymi cezurami w jego karierze naukowej było podjęcie pracy w nowo utworzonej Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusk, uzyskanie w 1996 r. tytułu doktora habilitowanego, nadanie mu w 2000 r. tytułu profesora, w 2001 r. podjęcie pracy na UMCS w Lublinie i uzyskanie w 2008 r. tytułu profesora zwyczajnego.



Laudacja dr. hab. prof. AFiB Radosława Lolo
Fot. G. Gołębiewski

Główne jego zainteresowania badawcze to dzieje mazowieckich miast, szczególnie w XIX i XX w. Z racji zamieszkania w Pułtusk oraz łatwego dostępu do archiwaliów związanych z tym miastem zainteresował się bliżej dziejami Pułtuska i ziemi pułtuskiej. Inne obszary zainteresowań to wojna polsko-bolszewicka 1920 r. oraz dzieje Żydów mazowieckich. Dało to znakomite rezultaty w postaci wielu wartościowych publikacji. Aktualnie Profesor jest niekwestionowanym autorytetem w dziedzinie najnowszej historii Mazowsza, czego dowodem jest to, iż był redaktorem tomów III i IV *Dziejów Mazowsza*, gdzie również zamieścił opracowane przez siebie rozdziały. Także jego wkład w poznanie dziejów wojny polsko-bolszewickiej tak w ujęciu ogólnopolskim, jak i regionalnym jest znaczący.

Po wystąpieniu prof. Radosława Lolo dr Beata Michalec – adiunkt w IH AFiB Vistula – odczytała nadesłane i przekazane listy gratulacyjne, w tym adres od prezesa TNP prof. dr. hab. Zbigniewa Kruszwskiego. Czytamy w nim m.in.:

Uroczystość Jubileuszu 75-lecia urodzin i 50-lecia pracy naukowej Pana Profesora stanowi znakomitą okazję do złożenia życzeń i przypomnienia Pańskiego dorobku naukowego i publikacyjnego. Na imponującą Pańską działalność naukową składa się ponad dwadzieścia pozycji książkowych oraz kilkaset artykułów i recenzji z zakresu historii społeczno-politycznej Polski i Europy Środkowo-Wschodniej XIX i XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem walk o niepodległość, wojny polsko-bolszewickiej 1919-1920 roku, emigracji zarobkowej, skupisk polonijnych, mniejszości narodowościowo-wyznaniowych oraz dziejów Mazowsza.

Gratulując dotychczasowych osiągnięć, życzę Panu Profesorowi następnych znaczących dokonań naukowych i dydaktycznych, kolejnych lat mądrej, dającej satysfakcję i zadowolenie



Przemawia Ryszard Wojtkowski, obok – Magdalena Wiercińska, dr Tomasz Piekarski i dr Krzysztof Wiśniewski
Fot. G. Gołębiewski



Prof. Robert Litwiński (z prawej) i dr hab. prof. UMCS Marek Sioma wręczają prof. Januszowi Szczepańskiemu list gratulacyjny
Fot. G. Gołębiewski

działalności. Życzę dobrego zdrowia i wszelkiej życiowej satysfakcji.

W kolejnym punkcie programu życzenia Jubilatowi złożyli przedstawiciele archiwów państwowych: zastępca naczelnego dyrektora Archiwów Państwowych Ryszard Wojtkowski, dyrektor Archiwum Państwowego w Warszawie Magdalena Wiercińska, kierownik Oddziału w Puławach Archiwum Państwowego w Warszawie dr Krzysztof Wiśniewski oraz dr Tomasz Piekarski – dyrektor Archiwum Państwowego w Płocku. R. Wojtkowski podkreślił w swoim wystąpieniu 25 lat pracy Jubilata w charakterze dyrektora nowo otwartego wtedy archiwum w Puławach – oddziału Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy. Zaowocowało to uporządkowaniem zbiorów oraz wieloma inicjatywami naukowymi, w tym wykładami w siedzibie archiwum znanych warszawskich historyków, z czym w latach 80. wiązały się pewne problemy z cenzorami.

W imieniu pracowników Instytutu Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie głos zabrał prof. dr hab. Robert Litwiński. Mówca zwrócił uwagę na związki Jubilata z lubelską uczelnią, gdzie był wykładowcą w latach 2001–2019 i wkład w kształcenie



Wystąpienie rektora AFiB prof. Wawrzyńca Konarskiego
Fot. G. Gołębiewski

młodych historyków oraz dorobek naukowy w czasie pracy na UMCS. Na zakończenie wystąpienia Profesor otrzymał list gratulacyjny podpisany przez wszystkich pracowników Katedry Metodologii i Badań nad XIX-XX wiekiem oraz przez dr. hab. prof. UMCS Romana Wysockiego, dr. hab. prof. UMCS Marka Woźniaka oraz dr Monikę Naporę. Prof. Robertowi Litwińskiemu towarzyszyli: dr hab. prof. UMCS Marek Sioma oraz dr Ariel Orzełek.

Z kolei rektor Akademii Finansów i Biznesu Vistula prof. dr hab. Wawrzyńca Konarski zwrócił uwagę na zasługi Jubilata dla puławskiej uczelni, na rzecz utworzenia której J. Szczepański najpierw lobbował, a potem ją współtworzył i pełnił odpowiedzialne funkcje. To w czasie pracy w Akademii Humanistycznej J. Szczepański prowadził szeroko zakrojone prace badawcze, związane z historią Puław i Mazowsza.

Ponieważ działalność naukowa Profesora zaowocowała opracowaniem dziejów kilku mazowieckich miast, w uroczystości nie mogło zabraknąć ich przedstawicieli. Z gratulacjami wystąpił burmistrz Gąbina Krzysztof Jadczyk, podkreślając związki Jubilata z tym miastem. Jako nauczyciel historii pozostawił po sobie ciepłe wspomnienie uczniów, którzy – mimo upływu wielu lat – pamiętają go do dzisiaj i podkreślają jego pasję w przekazywaniu wiedzy historycznej. Jednocześnie to właśnie mieszkając w tym mieście J. Szczepański napisał doktorat, dotyczący historii Gąbina i tu zaczęła się jego przygoda z pracą naukową.

Przewodniczący Rady Gminy Bodzanów Paweł Różański przemawiał w imieniu rodzinnej miejscowości Jubilata, z którego miasto Bodzanów może być



Burmistrz Gąbina Krzysztof Jadczyk wręcza prof. Januszowi Szczepańskiemu dyplom okolicznościowy
Fot. G. Gołębiewski



Dr hab. prof. AFIb Jolanta Załęczny, dr Marta Milewska i prof. dr hab. Romuald Turkowski przekazują prof. Januszowi Szczepańskiemu Księgę Jubileuszową *Sapere auso*
Fot. G. Gołębiewski

dumne i J. Szczepański bez wątpienia należy na najwybitniejszych bodzanowian. Mimo, że spędził tam tylko dzieciństwo i lata nauki w szkole, ma dla Bodzanowa duże zasługi jako współautor opracowania *Dzieje Bodzanowa i okolic* (2018).

Z kolei burmistrz Pułtusa Wojciech Gregorczyk oraz wicestarosta powiatu pułtuskiego Beata Jóźwiak podkreślali zasługi Jubilata dla opracowania historii Pułtusa i powiatu pułtuskiego. To właśnie J. Szczepański zapoczątkował systematyczne opracowywanie dziejów miasta i najbliższej okolicy. Efektem tej pracy jest kilkadziesiąt opracowań jego autorstwa oraz innych osób. Osobiste zaangażowanie Jubilata

sprzyjało lokalizacji w Pułtusk wyższej uczelni, co znacznie podniosło rangę miasta. W okolicznościowym liście gratulacyjnym burmistrza Wojciecha Gregorczyka i przewodniczącego Rady Miejskiej Ireneusza Purgacza czytamy m.in.:

Pragniemy przede wszystkim wyrazić uznanie i podziękować za liczne osiągnięcia w pracy zawodowej, za godne podziwu dokonania i niezwykłą pracowitość Pana Profesora, czego nie da się wytłumaczyć inaczej, jak autentyczną pasją uczonego. Chylimy czoła za wyedukowanie tysięcy studentów, za formację i wspieranie dziesiątek karier naukowych znakomitych historyków.

Szczególne podziękowania składamy za pracę redakcyjną bardzo obszernej wielotomowej publikacji »Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu« oraz niezwykle cennej monografii naszego miasta „Dzieje Pułtusa. Tom II 1795–1989”, jak również za nieskrywaną miłość do starego grodu nad Narwią, o czym świadczą rozliczne odniesienia, jakie odnajdujemy w całości kształcie dorobku badawczego i literackiego Pana Profesora³.

W wystąpieniach przedstawicieli samorządów nie zabrakło osobistych dygresji i opowieści z bezpośrednich kontaktów z Profesorem. Wszyscy podkreślali jego życzliwość i wielkie zaangażowanie w zadania, których się podejmował.

Prof. J. Szczepański od 2007 r. wypromował 24 doktorów, co jest znaczącym osiągnięciem. Kilku z nich osiągnęło już tytuły profesorskie, innym doktorat otworzył nowe możliwości awansu zawodowego, czego przykładem mogą być dr hab. prof. AFIb Jolanta Załęczny, dr Marta Milewska – adiunkt na Wydziale Humanistycznym AFIb, dr Piotr Stasiak – wicedyrektor Muzeum Regionalnego w Kutnie, dr Bogumiła Zalewska-Opasińska – dyrektor Szkoły Podstawowej w Dobrzykowie w powiecie płockim, czy dr Bogumiła Umińska – kierownik Działu Historii w Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie. Wszyscy wymienieni mają w swoim dorobku znaczące publikacje naukowe. Wielu innych jest także znanymi w swoich miejscowościach regionalistami i popularyzatorami historii. W imieniu uczniów Profesora głos zabrał serocki regionalista dr Mirosław Pakuła, wypromowany w 2007 r.⁴ Podkreślał autorytet, jakim Profesor cieszy się wśród swoich doktorantów i magistrantów. Jubilat

³ Cyt. za: <https://pultusk.pl/jubileusz-75-lecia-urodzin-i-50-lecia-pracy-naukowej-profesora-janusza-szczepanskiego/>, [dostęp: 28.12.2022].

⁴ M. Pakuła napisał pracę doktorską w Akademii Humanistycznej im. A. Gieysztora w Pułtusk nt. *Garnizon i twierdza Żegrze w latach 1890–1939*, wydał kilka samodzielnych publikacji i regularnie publikuje w „Roczniku Legionowskim”.



Wystąpienie prof. Janusza Szczepańskiego
Fot. G. Gołębiewski



Jan Bolesław Nycek (w środku) przekazuje prof. J. Szczepańskiemu oprawiony artykuł z „Tygodnika Płockiego” na jego temat. Z prawej strony – przewodniczący Rady Gminy Bodzanów Paweł Różański
Fot. G. Gołębiewski



Grzegorz Gołębiewski przekazuje prof. Januszowi Szczepańskiemu upominek od TNP. Obok – dr Tomasz Piekarski
Fot. J. B. Nycek



Prof. Janusz Szczepański kroi szablą okolicznościowy tort
Fot. G. Gołębiewski

jest dla nich wzorem pracowitości i rzetelności naukowej. Na każdym etapie pracy wspierał ich swoją wiedzą i ogromnym doświadczeniem.

Po wystąpieniu dr. M. Pakuły nastąpił bardzo uroczysty moment jubileuszu, czyli zaprezentowanie i wręczenie prof. J. Szczepańskiemu Księgi Jubileuszowej. Dokonali tego członek komitetu naukowego publikacji prof. dr hab. Romuald Turkowski oraz jej naukowemu redaktorzy: dr hab. prof. AFiB Jolanta Załączny i dr Marta Milewska, adiunkt AFiB. Publikacja zawiera prezentację sylwetki prof. J. Szczepańskiego autorstwa J. Załączny, wykaz publikacji Profesora oraz wypromowanych doktorów i recenzji prac doktorskich,

sporządzony przez M. Milewską. Natomiast jej najważniejszą część stanowią 33 artykuły różnych autorów, podzielonych na części: I. - Człowiek, II. - Zbiorność, III. - Wydarzenia, IV. - Miejsca, V. - Pamięć⁵.

Jubileusz prof. J. Szczepańskiego uczciła również redakcja czasopisma „Studia Mazowieckie”. Najnowszy numer z artykułem dr hab. prof. AFiB Jolanty Załączny, poświęconym Jubilatowi zaprezentował i wręczył redaktor naczelny czasopisma dr Zbigniew Ptasiewicz z Państwowej Uczelni Zawodowej w Ciechanowie. Następnie przedstawiciele Urzędu

⁵ Dokładniejsze omówienie zawartości Księgi Jubileuszowej zob. w dalszej części artykułu.



Uczestnicy jubileuszu na sali
Fot. G. Gołębiewski

Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego wręczyli prof. J. Szczepańskiemu Medal Pamiątkowy „Pro Masovia” za wybitne zasługi oraz całokształt działalności na rzecz województwa mazowieckiego, przyznany mu przez marszałka Adama Struzika.

Po tych wszystkich wystąpieniach przemówił Jubilat dziękując zgromadzonym uczestnikom uroczystości. Do wielu z nich zwracał się imiennie, przywołując różne wydarzenia z przeszłości. Wspominał także kolejne etapy swojego życia oraz działalności zawodowej, naukowej i społecznej. Po części oficjalnej do prof. J. Szczepańskiego ustawiła się długa kolejka uczestników jubileuszu, którzy pragnęli osobiście pogratulować osiągnięć i podziękować za dotychczasową współpracę. Byli wśród nich także przedstawiciele Towarzystwa Naukowego Płockiego, którzy wręczyli Profesorowi album *Dwieście artefaktów na dwusetlecie Towarzystwa Naukowego Płockiego* w opracowaniu prof. Arkadiusza

Wagnera oraz wybrane numery „Notatek Płockich” z kilku ostatnich lat. Jan Bolesław Nyczek przekazał Jubilatowi opracowany artykuł, jaki ukazał się w „Tygodniku Płockim” w 1988 r. Jego autorka – dr Barbara Konarska-Pabiniak - przedstawiła w nim dokonania Janusza Szczepańskiego jako dyrektora archiwum w Pułtusku oraz działacza stowarzyszeń historycznych⁶.

Na zakończenie uczestnicy jubileuszu przeszli do restauracji Karmazynowej na parterze zamku, gdzie przy suto zastawionym stole wzniesiono toast na cześć Jubilata, który wygłosił krótkie wspomnieniowe przemówienie, a potem szablą pokroił okolicznościowy tort. Była to też okazja do rozmów na bardziej, bądź mniej historyczne tematy.

⁶ B. Konarska-Pabiniak, *Opłaczalny import*, „Tygodnik Płocki” 1988, nr 4 z 24 stycznia, s. 4.

Sapere auso. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Szczepańskiego, pod red. Jolanty Załączny i Marty Milewskiej, wyd. Akademia Humanistyczna w Pułtusku, Akademickie Towarzystwo Edukacyjno-Naukowe „ATENA”, Pułtusk 2022, ss. 736.

Z okazji jubileuszu staraniem Akademii Humanistycznej w Pułtusku oraz Akademickiego Towarzystwa Edukacyjno-Naukowego Atena została wydana Księga Jubileuszowa poświęcona prof. Januszowi Szczepańskiemu. Komitet naukowy tworzyli: dr hab. prof. AFiB Jolanta Załączny, prof. dr hab. Romuald Turkowski i dr hab. prof. AFiB Radosław Lolo, natomiast Księga została przygotowana redakcyjnie przez dr hab. prof. AFiB Jolantę Załączny i dr Martę Milewską. Opracowanie zostało wydane bardzo starannie w sztywnej, granatowej oprawie w formacie 24x17,5 cm.

We Wstępie autorstwa dr. hab. prof. AFiB Radosława Lolo czytamy, że Księga powstała z *inicjatywy uczniów i przyjaciół Pana Profesora. Powstała, by wyrazić wdzięczność za lata owocnej współpracy, za trud włożony w kształcenie licznej rzeszy uczniów, których wykaz zamieszczono. Powstała w uznaniu dorobku, podanego Czytelnikowi w obszernej bibliografii. W dziale Tabula Gratulatoria alfabetycznie wymienionych zostało 180 osób, które w różny sposób współpracowały i współpracują z prof. J. Szczepańskim. Wśród nich znalazło się 11 członków TNP: dr Marian Chudzyński, dr Grzegorz Gołębiowski, dr Krystyna Grochowska-Iwańska, dr Piotr Gryszpanowicz, ks. prof. dr hab. Michał Marian Grzybowski, dr hab. prof. AM Andrzej Kansy, prof. dr hab. inż. Zbigniew Kruszewski, dr Tomasz Piekarski, prof. dr hab. Anna Maria Stogowska, dr hab. prof. PUZ Leszek Zygmier i dr Mariusz Żuławnik¹.*

W dalszej części Jolanta Załączny przybliżyła sylwetkę i dokonania prof. J. Szczepańskiego zwracając uwagę tak na drogę zawodową, jak i naukową oraz działalność społeczną. Wymieniła też najważniejsze publikacje Jubilata, za które był wielokrotnie nagradzany.

Bardzo interesujący jest *Wykaz publikacji Profesora Janusza Szczepańskiego*, sporządzony przez Martę Milewską. Zawiera publikacje książkowe i inne opracowania, artykuły naukowe i publicystyczne, recenzje, redakcję książek i periodyków oraz recenzje wydawnicze. W poszczególnych kategoriach wykaz

¹ Oprócz wymienionych na liście znalazły się osoby związane z Płockiem i regionem płockim: Krzysztof Jadczyk – burmistrz Gąbina, Zdzisław Leszczyński – kierownik Muzeum Wisły Środkowej i Ziemi Wyszogrodzkiej w Wyszogrodzie, Jan Bolesław Nycek – wieloletni red. nac. „Tygodnika Płockiego”, aktualnie red. nac. gazety „Nasz Płock”, Paweł Różański – przew. Rady Gminy Bodzanów, Leonard Sobieraj – dyrektor Muzeum Mazowieckiego w Płocku, dr Bogumiła Zalewska-Opasińska – dyrektor Szkoły Podstawowej w Dobrzykowie.

SAPERE AUSO

Księga jubileuszowa
Profesora
Janusza Szczepańskiego

ma charakter chronologiczny, co bardzo ułatwia korzystanie z niego. Poza tym pozwala na całościową ocenę aktywności naukowej J. Szczepańskiego. W tym miejscu warto odnotować, że pierwsze artykuły naukowe – począwszy od 1976 r. – J. Szczepański zaczął publikować w „Notatkach Płockich” i do 1987 r. ukazało się w naszym czasopiśmie łącznie siedem artykułów oraz cztery teksty w „Tygodniku Płockim”. Poza tym wykaz pozwala wyraźnie dostrzec wymienione już wcześniej zainteresowania badawcze J. Szczepańskiego oraz ich ewolucję od neutralnej politycznie tematyki XIX-wiecznej do roku 1989, do głębszego zainteresowania wojną polsko-bolszewicką od roku 1990, choć nie był to jedyny wątek jego artykułów i opracowań. W miarę przyrostu wiedzy pojawiły się m.in. monografie dziejów mazowieckich miast.

W kolejnym rozdziale – *Kształcenie kadr naukowych* – Marta Milewska opracowała listę wypromowanych doktorów na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku. Pierwszych doktorów Jubilat wypromował w 2007 r. na obu uczelniach, a łącznie było ich 24: sześć na Akademii Humanistycznej i 18 na UMCS. W 2010 r. była

wśród nich również autorka zestawienia z pracą doktorską *Problemy ochrony zdrowia w guberni płockiej w latach 1865–1914*. Prof. J. Szczepański był również recenzentem 33 rozpraw doktorskich², w większości broniących na Akademii Humanistycznej w Pułtusku.

Po tym przedstawieniu sylwetki i aktywności naukowej Jubilata następuje zasadnicza część *Księgi Jubileuszowej*, czyli artykuły naukowe różnych autorów, zaproszonych przez komitet redakcyjny. Podzielone zostały na pięć rozdziałów tematycznych:

- I. – *Człowiek* – siedem artykułów
- II. – *Zbiorowość* – siedem artykułów
- III. – *Wydarzenia* – pięć artykułów
- IV. – *Miejsca* – osiem artykułów
- V. – *Pamięć* – sześć artykułów

Łącznie są to zatem 33 artykuły, wszystkie o tematyce historycznej w różnych jej aspektach. Dotyczą historii politycznej, społecznej, gospodarczej i wojskowej oraz postaci i wydarzeń – głównie z terenu północnego Mazowsza. W większości odnoszą się do XX w., częściowo XIX w. Jeden artykuł – Andrzeja Aksamitowskiego – poświęcony jest starożytności (bitwa pod Maratonem w 490 r. p.n.e.), cztery inne: obejmują XV–XVII w. W większości oparte są o archiwalia, źródła drukowane, pamiątniki i wspomnienia, prasę, opracowania i strony internetowe, czyli mają niezbędne atrybuty artykułu naukowego. Generalnie można stwierdzić, że cechuje je wysoki poziom naukowy i posiadają duże walory poznawcze. Na końcu *Księgi Jubileuszowej* zawiera fotografie Jubilata oraz fotokopie dokumentów z nim związanych.

Omówienie wszystkich tekstów z *Księgi* w krótkim sprawozdaniu jest niemożliwe, ograniczmy się więc do przedstawienia artykułów członków TNP: Mariana Chudzyńskiego, piszącego te słowa Grzegorza Gołębiewskiego, Leszka Zygniera i Mariusza Żuławnika. Poza tym warto odnotować dwa artykuły dotyczące regionu płockiego i Płocka: Bogumiły Zalewskiej-Opańskiej i Marty Milewskiej³.

Marian Chudzyński przybliżył sylwetkę urodzonego w 1828 r. Franciszka Dobrowolskiego, w dzieciństwie związanego z Gąbinem, bowiem rodzice kupili pobliski folwark Suchy Pień. W Gąbinie ukończył szkołę elementarną, potem płockie gimnazjum gubernialne i studia prawnicze w Moskwie. Od 1850 r. pracował w sądownictwie Królestwa Polskiego. W styczniu 1863 r. opowiedział się po stronie powstania, obejmując funkcję naczelnika cywilnego powiatu rawskiego. W kolejnych miesiącach krótko wchodził w skład dwóch powstańczych rządów, zdominowanych przez ugrupowanie czerwonych. Najpierw – od

27 maja do 10 czerwca 1863 r., gdzie odpowiadał za skarb i sprawy zagraniczne, następnie od 17 września do 17 października 1863 r., gdzie formalnie kierował Wydziałem Spraw Wewnętrznych i sprawami zagranicznymi, a faktycznie był przewodniczącym Rządu Narodowego. Po upadku tego rządu władzę nad powstaniem przejął Romuald Traugutt.

1 marca 1864 r. F. Dobrowolski został aresztowany i skazany na zesłanie do guberni woroneskiej, gdzie przebywał do września 1865 r., a więc bardzo krótko. Po powrocie z zesłania wyjechał do Drezna, gdzie zaczął pisywać do „Dziennika Poznańskiego”. Nawiązał też współpracę z Józefem Kraszewskim, który zarekomendował go na redaktora naczelnego „Dziennika Poznańskiego”. W rezultacie od 1871 r. zamieszkał w Poznaniu. W 1883 r. objął funkcję dyrektora Teatru Polskiego w Poznaniu. W stolicy Wielkopolski działał na rzecz obrony polskiej świadomości narodowej w trudnych dla Polaków latach germanizacji. Prowadził też szerszą działalność społeczną. Zmarł w 1896 r., a jego pogrzeb zgromadził kilkanaście tysięcy Polaków.

W czasach nam współczesnych o swoim rodaku pamiętał Gąbin. W 1989 r. został wybitny okolicznościowy medal, w 1996 r. Towarzystwo Miłośników Ziemi Gąbińskiej zorganizowało sesję naukową na jego temat, a w 2003 r. przygotowano poświęconą mu wystawę⁴.

Artykuł niżej podpisanego ma również charakter biograficzny i dotyczy rodzeństwa Włoczkowskich, pochodzącego ze znanej sierpeckiej rodziny. Tadeusz Włoczkowski wyróżnił się tym, że w 1920 r. ochotniczo zgłosił się do wojska i walczył na przedmościu włocławskim. Za swoją postawę w trakcie walk został odznaczony Krzyżem za Męstwo i Odwagę 206 Pułku Piechoty Armii Ochotniczej i Obrony Płocka. Jednak Krzyż za Męstwo i Odwagę miał charakter nieformalny, więc znacznie ważniejsze było odznaczenie go Krzyżem Walecznych. Nastąpiło to 10 kwietnia 1921 r. w Płocku w czasie wizyty marsz. J. Piłsudskiego. Dalsze losy T. Włoczkowskiego pozostają na razie nieznane.

Lucjan Włoczkowski w młodości związał się z PPS, uczestnicząc w czasie rewolucji 1905–1907 r. w akcjach bojowych w Zagłębiu Dąbrowskim i Warszawie. W 1908 r. zakończył działalność w PPS, dokończył studia geologiczne w Jekaterynosławiu i podjął pracę w zagłębiu naftowym w Baku. W końcu I wojny światowej został pełnomocnikiem werbunkowym 4 Dywizji Strzelców gen. Lucjana Żeligowskiego.

² Wszystkie zostały wymienione z dokładnymi danymi: autor, tytuł pracy, uczelnia, wydział, promotor.

³ Pełny wykaz autorów i tytułów zob. w aneksie.

⁴ M. Chudzyński, *Franciszek Dobrowolski, gąbinianin, członek dwóch „czerwonych” Rządów Narodowych w powstaniu styczniowym, dziennikarz i działacz kulturalny*, [w:] *Sapere auso...*, s. 123-132.

W listopadzie 1919 r. wrócił z rodziną do Polski i osiadł w Radomiu. W 1921 r. organizował ochotników do III powstania śląskiego, a w 1923 r. został dyrektorem Zarządu Związku Przemysłowców Ziemi Radomskiej. Jesienią 1933 r. – jako reprezentant Związku – wszedł w skład delegacji, która wyjechała do Związku Sowieckiego w celu nawiązania kontaktów handlowych. Od 1928 r. był prezesem radomskiego oddziału Związku Kaniowczyków i Żeligowczyków, przejawiając dużą aktywność. Z racji pełnienia tych funkcji stał się w Radomiu osobą publiczną. Za swoją działalność niepodległościową otrzymał Medal Niepodległości, a za działalność społeczną Złoty Krzyż Zasługi. Po klęsce wrześniowej 1939 r. zaangażował się w działalność konspiracyjną w organizacji Muszkieterów, a potem w Komendzie Obrońców Polski. W marcu 1943 r. został aresztowany przez Gestapo i po śledztwie wywieziony do obozu w Auschwitz, gdzie rozstrzelano go w końcu 1943 r. Podobny los spotkał jego żonę i córkę.

Martyna Włoczkowska w czasie I wojny światowej działała w Sierpcu w miejscowym oddziale Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego, założonym w 1916 r. przez Janinę Benedekównę. W 1917 r. zrezygnowała z Ligi Kobiet na rzecz Polskiej Organizacji Wojskowej. W 1920 r. pracowała w Słucku na Kresach Wschodnich, współpracując z kontrwywiadem Frontu Litewsko-Białoruskiego, a potem IV Armii. W okresie międzywojennym prowadziła – razem z siostrą Seweryną – rodzinną księgarnię w Sierpcu. Równocześnie wchodziła w skład zarządu oddziału Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet. Za swoją działalność niepodległościową została odznaczona Krzyżem POW oraz Medalem Niepodległości. W czasie okupacji niemieckiej księgarnię przejęli Niemcy, więc siostry Włoczkowskie przeniosły się do Płocka, gdzie doczekały końca wojny i potem wróciły do Sierpca. Martyna Włoczkowska zmarła w 1975 r. i została pochowana na sierpeckim cmentarzu.

Tak więc cała trójka rodzeństwa Włoczkowskich brała aktywny udział w walce o niepodległość Polski, a potem tak Lucjan, jak i Martyna wykazywali dużą aktywność społeczną na rzecz swoich środowisk lokalnych⁵.

Leszek Zygmunt w swoim tekście przedstawił inwigilację przez Służbę Bezpieczeństwa Salezjańskiego Duszpasterstwa Akademickiego „Petroklezja” w Płocku w latach 70. XX w. w czasie, kiedy kierował nim ks. Henryk Szydlik SDB. Artykuł został oparty o dokumenty SB z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej.

SDA Petroklezja prowadziło rozległą działalność, polegającą na organizacji mszy, rekolekcji, wy-

kładów, obozów, rajdów, zabaw andrzejkowych i sylwestrowych, dyskusji na spotkaniach ze studentami, itp. Uczestniczyli w nich studenci płockiej filii Politechniki Warszawskiej, słuchacze Studium Nauczycielskiego oraz młodzież płockich szkół średnich. Spotykali się w budynku parafii św. Stanisława Kostki, popularnej w Płocku „Stanisławówki”. Wszystkie formy aktywności były przedmiotem zainteresowania SB, która w szeregi Petroklezji wprowadziła swoich agentów. Efektem były raporty, dotyczące jej działalności.

Pierwszym kierownikiem SDA Petroklezja został młody kapłan ks. Henryk Szydlik, kierujący ośrodkiem do 1977 r., kiedy został przeniesiony do Warszawy. Salezianie prowadzili zajęcia w nieszablony i atrakcyjny sposób, co wpływało na ich popularność. Celem tych działań było wychowanie przyszłej młodej inteligencji w duchu katolickim, co oczywiście kolidowało z dążeniem władz do wychowania młodzieży zgodnie z ideologią komunistyczną. Działania SB miały na celu rozpracowanie działalności Petroklezji, rejestrację najbardziej aktywnych uczestników spotkań, pozyskanie informatorów i tajnych współpracowników spośród wykładowców i uczestników, nękanie organizatorów karami finansowymi przez kolegia ds. wykroczeń oraz dezintegracja duszpasterstwa przez tajnych współpracowników (TW).

Co ciekawe wśród tajnych współpracowników SB oprócz studentów było także trzech księży. W 1973 r. SB pozyskała do współpracy ks. Henryka Brunka, TW „Edek”, w latach 1972–1977 proboszcza parafii św. Stanisława Kostki. Za swoje usługi otrzymywał prezenty i paczki z kawą, koniakami, papierosami, słodyczami, itp. Swoją działalność agenturalną kontynuował także po przeniesieniu do Warszawy. Drugim z księży, pozyskanych w 1973 r. był ks. Stefan Metrycki, TW „Władek”, w latach 1971–1975 wikariusz i katecheta parafii św. Stanisława Kostki, uczestniczący także w pracach Petroklezji. Wreszcie trzecim z pozyskanych księży był kierownik Petroklezji ks. Henryk Szydlik, TW „Karol”, współpracujący z SB od 1974 r. Jak już wspomniano w latach 1970–1977 kierował SDA Petroklezja, a w latach 1977–1980 był proboszczem parafii św. Stanisława Kostki. W przeciwieństwie do dwóch pozostałych księży jegoteczka pracy zachowała się. Mimo wyjawienia w czerwcu 1980 r. biskupowi Bogdanowi Sikorskiemu swojej współpracy z SB, po przeniesieniu do Warszawy, podjął ją na nowo w latach 1982–1984. Zmarł w Płocku w 1987 r.

W zakończeniu artykułu L. Zygmunt zastanawia się na ile współpraca trzech salezjanów ze Służbą Bezpieczeństwa mogła wpłynąć na aktywność działalności Petroklezji, która po 1975 r. wyraźnie osłabła.

⁵ G. Gołębiowski, *Tadeusz, Lucjan i Martyna Włoczkowscy w służbie Rzeczypospolitej*, [w:] *Sapere auso...*, s. 133-159.

Wpływ na to mogło mieć oddanie do użytku nowego gmachu Politechniki przy ul. Łukasiewicza i w rezultacie znaczne oddalenie od Stanisławówki. Także początkowy zapał ks. H. Szydlika mocno osłabł i bardziej mu chyba wtedy zależało na uzyskaniu zgody władz na wybudowanie nowego kościoła parafialnego⁶.

W *Księdze Jubileuszowej* są jeszcze dwa teksty, których autorzy nie są wprawdzie członkami TNP, ale artykuły dotyczą historii Płocka i Mazowsza Płockiego. Warto je więc tutaj odnotować.

Bogumiła Zalewska-Opasińska przedstawiła działalność oddziału Ruchu Oporu Armii Krajowej ppor. Władysława Dubielaka „Myśliwego” w latach 1945–1947. Artykuł ma charakter źródłowy i oparty jest na dokumentach z Archiwum IPN oraz relacjach. Oddział powstał w połowie 1945 r. i działał w powiecie gostyńskim, przeprowadzając 27 akcji dywersyjnych i ekspropriacyjnych, w tym m.in. rozbicie sześciu posterunków MO i UB. W opanowanych posterunkach i urzędach gminy niszczone dokumenty, rekwirowano pieczątki, maszyny do pisania, płaszcze wojskowe, broń i amunicję. Najbardziej gorliwi funkcjonariusze i ich współpracownicy byli karani chłostą. Największą aktywność oddział przejawiał przed referendum 30 czerwca 1946 oraz wyborami do Sejmu Ustawodawczego 19 stycznia 1947 r. W dniu 15 czerwca 1946 r. oddział W. Dubielaka osłaniał antykomunistyczny wiec w Gostyninie, w nocy 2/3 sierpnia 1946 r. rozbił posterunek MO w Gąbinie, wkrótce potem w Dobrzykowie, w nocy 27/28 września 1946 r. opanował posterunek MO w Łącku, a w nocy 26/27 października 1946 r. w Radziwiu.

Jednak akcja na posterunek MO i Urząd Gminy w Łwówku 11/12 października 1946 r. doprowadziła do dekonspiracji członków oddziału i aresztowań. Próba odbicia aresztowanych kolegów w nocy z 30 listopada na 1 grudnia 1946 r. pod Golonką koło Gąbina skończyła się niepowodzeniem i śmiercią dowódcy akcji – Henryka Józwika „Groźnego”. W styczniu 1947 r. aresztowani zostali kolejni członkowie oddziału. Dowódca – W. Dubielak „Myśliwy” uciekł do Niemiec, gdzie służył w Kompaniach Wartowniczych oraz prawdopodobnie nawiązał współpracę z wywiadem brytyjskim. Aresztowany został 10 września 1954 r. w Berlinie, przewieziony do Warszawy, po krótkim śledztwie skazany na karę śmierci i stracony w październiku 1955 r. w więzieniu na ul. Rakowieckiej⁷.

⁶ L. Zygmier, *Początki Salezjańskiego Duszpasterstwa Akademickiego w Płocku w świetle dokumentów Służby Bezpieczeństwa*, [w:] *Sapere auso...*, s. 283–320.

⁷ B. Zalewska-Opasińska, *Działalność oddziału Ruchu Oporu Armii Krajowej ppor. Władysława Dubielaka „Myśliwego”*

Marta Milewska umieściła w *Księdze Jubileuszowej* artykuł na temat roli wodociągu w Płocku w walce z epidemią cholery w II połowie XIX w. i na początku XX w. Wodociąg w Płocku zaczął działać dopiero w 1892 r., od razu pozytywnie wpływając na stan zdrowotności mieszkańców. Problem jednak polegał na tym, że w 1903 r. dostęp do niego miało jedynie 26% domów w mieście. Uzupełnieniem była wprowadzenie budki wodociągowa, ale wygórowana cena wody powodowała, że część mieszkańców w dalszym ciągu czerpała wodę bezpośrednio z Wisły. Dotyczyło, to zwłaszcza nadwiślańskiej dzielnicy Rybaki. Postęp był też ograniczony z uwagi na brak kanalizacji w mieście.

Jedną z głównych chorób, trapiących płocczan była cholera. Z powodu niskiego poziomu higieny i wiedzy medycznej była to bardzo groźna choroba, prowadząca do śmierci wielu osób. Władze gubernialne próbowały temu zaradzić, jednak z dość miernym rezultatem. Dopiero zbudowanie wodociągu w końcu XIX w. nieco poprawiło sytuację⁸.

W dwóch innych artykułach pojawiają się również pewne płockie wątki. Janusz Grabowski przygotował tekst o wydatkach na żywność i napoje na dworze księcia mazowieckiego Janusza II w latach 1471–1495. Książę w 1475 r. otrzymał po bracie, który został biskupem, Płock, Płońsk, Wiznę i Zawkrze, a po śmierci w 1495 r. został pochowany w katedrze płockiej. Na podstawie zapisów w księdze skarbowej Janusza II oraz innych źródeł Autor szczegółowo przedstawił wydatki dworu książęcego na jedzenie i napoje. Dla współczesnego czytelnika może to być o tyle interesujące, że z artykułu dowiadujemy się o zwyczajach kulinarnych na książęcym dworze⁹.

Z kolei Mariusz Celmer przybliżył ruch tzw. księży-patriotów w diecezji płockiej, funkcjonujący w latach 50. XX w. Formalnie była to Główna Komisja Księży działająca przy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację – komunistycznej organizacji kombatanckiej. Ruch księży-patriotów miał zrzeszać duchownych popierających system komunistyczny w Polsce. Średnio należało do niego ok. 10% kapłanów.

W oparciu o dokumenty archiwalne z Archiwum Akt Nowych i Archiwum IPN Autor operuje konkretnymi, podając nazwiska księży z terenu diecezji płockiej, którzy współpracowali z władzami komunistycznymi. Księża pozytywnie ustosunkowani do ustroju komunistycznego brali udział w różnych akcjach

(1945–1947), [w:] *Sapere auso...*, s. 187–217.

⁸ M. Milewska, *Wodociąg w Płocku i jego znaczenie w walce z epidemiczną cholerą w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, [w:] *Sapere auso...*, s. 497–510.

⁹ J. Grabowski, *O wydatkach na żywność i napoje na dworze mazowieckim Janusza II (1471–1495)*, [w:] *Sapere auso...*, s. 469–483.

propagandowych, popierając np. plan 6-letni, kolektywizację rolnictwa, konstytucję PRL z 1952 r., nawoływali do udziału w wyborach do Sejmu, itp. Księża-patrioci mieli doprowadzić do rozbicia jedności Kościoła katolickiego, niezależnienia go od Stolicy Apostolskiej oraz ukształtowania wśród

społeczeństwa postawy aprobaty dla systemu komunistycznego w Polsce¹⁰.

Tak więc Księga Jubileuszowa zawiera różnorodny materiał, który może zainteresować szerokie grono historyków-regionalistów, w tym także interesujących się historią Płocka i Mazowsza Płockiego.

¹⁰ M. Celmer, *Ruch „księży-patriotów” na przykładzie duchowieństwa diecezji płockiej w latach 1949–1955*, [w:] *Sapere auso...*, s. 599-630.

ANEKS

Sapere auso. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Szczepańskiego, pod red. Jolanty Załęczny i Marty Milewskiej, Pułtusk 2022.

SPIS TREŚCI

1. Radosław Lolo, Wstęp
2. *Tabula gratulatoria*
3. Jolanta Załęczny, *Profesor Janusz Szczepański. Sylwetka Jubilata*
4. Wykaz publikacji Profesora Janusza Szczepańskiego, sporządziła dr Marta Milewska
 - Publikacje książkowe
 - Inne opracowania
 - Artykuły naukowe i publicystyczne
 - Recenzje
 - Redakcja książek i periodyków
 - Recenzje wydawnicze z lat 2003–2021
5. Kształcenie kadr naukowych, sporządziła dr Marta Milewska
 - Lista wypromowanych doktorów
 - Recenzje rozpraw doktorskich

I. CZŁOWIEK

1. Izabella Rusinowa, *Z Napoleonem w Egipcie*
2. Bogumiła Umińska, *Adam Dunin Mieczyński (1828–1892) – polski agronom, publicysta i działacz rolniczy*
3. Marian Chudzyński, *Franciszek Dobrowolski, gąbinianin, członek dwóch „czerwonych” Rządów Narodowych w powstaniu styczniowym, dziennikarz i działacz kulturalny*
4. Grzegorz Gołębiewski, *Tadeusz, Lucjan i Martyna Włoczkowscy w służbie Rzeczypospolitej*
5. Jan Tyszkiewicz, *Ostatnie lata życia ks. Marcelego Godlewskiego: 1937–1945*
6. Jacek Emil Szczepański, *Bracia Skonieccy – mławscy komuniści*
7. Bogumiła Zalewska-Opasińska, *Działalność oddziału Ruchu Oporu Armii Krajowej ppor. Władysława Dubielaka „Myśliwego” (1945–1947)*

II. ZBIOROWOŚĆ

1. Hubert Wajs, *„Qua patet Orbis” – XVI-wieczni podróżnicy z Korony w Nowym Świecie*
2. Zofia Chyra-Rolicz, *Rola spółdzielczości w tworzeniu własnego państwa i rozwoju cywilizacyjnym ziem polskich w XIX i XX wieku*
3. Edward Kołodziej, *Działalność komitetów obywatelskich (1914–1915) i rad opiekuńczych (1915–1918) w powiecie błońskim*
4. Henryk Gmiterek, *Wychodzenie z wojny. Dramaty i dylematy żołnierzy kompanii „Narol” Obwodu Armii Krajowej Tomaszów Lubelski*
5. Leszek Zygmier, *Początki Salezjańskiego Duszpasterstwa Akademickiego w Płocku w świetle dokumentów Służby Bezpieczeństwa*

6. Romuald Turkowski, *„Chłopi z Marszałkowskiej”. O działalności Polskiego Stronnictwa Ludowego w Warszawie i jej okolicach (1945–1949)*
7. Ariel Orzełek, *Kierownictwo Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego w latach 1957–1974. Analiza biografii i taktyki politycznej*

III. WYDARZENIA

1. Andrzej Aksamitowski, *Bitwa pod Maratonem – 490 rok p.n.e.*
2. Mirosław Nagielski, *Projekt aprowizacji wojsk koronnych autorstwa Krzysztofa Przyjemskiego z 1675 roku*
3. Lech Wyszczelski, *„Bitwa warszawska 1920 roku”. Miał bitwę, której co do nazwy, formalnie nie było*
4. Damian Szczepański, *Spór o Senat w debacie konstytucyjnej lat 1919–1921*
5. Krzysztof Wiśniewski, *Dlaczego przegraliśmy? Przyczyny klęski Polski w wojnie z Niemcami w 1939 roku oczami młodszych oficerów (relacje ppor. Władysława Kocota i kpt. Piotra Chełchowskiego)*

IV. MIEJSCA

1. Janusz Grabowski, *O wydatkach na żywność i napoje na dworze mazowieckim Janusza II (1471–1495)*
2. Radosław Lolo, *O Mateuszowym patrocinium pułtuskiej bazyliki kolegiackiej w czasach staropolskich*
3. Marta Milewska, *Wodociąg w Płocku i jego znaczenie w walce z epidemiczną cholerą w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*
4. Jacek Saramonowicz, *Opieka społeczna w Kutnie i powiecie kutnowskim w latach 1914–1939*
5. Piotr A. Stasiak, *Konsekwencje obecności Armii Czerwonej na obszarze zachodniego Mazowsza w powiatach: gostynińskim, kutnowskim i łowickim w 1945 roku*
6. Leszek Andrzej Arent, *Sytuacja gospodarcza Mławy w pierwszych latach powojennych*
7. Mariusz Żuławnik, *Polskie Stronnictwo Ludowe na ziemi ciechanowskiej w latach 1945–1947*
8. Mariusz Celmer, *Ruch „księży-patriotów” na przykładzie duchowieństwa diecezji płockiej w latach 1949–1955*

V. PAMIĘĆ

1. Adam Czesław Dobroński, *Ziemie i ziemie na Mazowszu*
2. Jan Lewandowski, *„Vivat Maj, Trzeci Maj...”. Obchody trzeciomajowe w Lublinie w 1916 r.*
3. Wiesław Jan Wysocki, *„Witam ich jako naszych Ojców i Kolegów”. Refleksje wokół szkicu Józefa Piłsudskiego „22 stycznia 1863 roku”*
4. Jolanta Załęczny, *Od obchodów o charakterze wojskowym do prezentacji wojskowej siły, czyli o jednym aspekcie świętowania rocznicy odzyskania niepodległości w II RP*
5. Bożena Józefów-Czerwińska, *Sanktuarium Matki Boskiej Kodeńskiej. Legenda i historia*
6. Beata Michalec, *Pamięć historyczna i przestrzeń miejska*

FOTOGRAFIE

ANEKS

Grzegorz Gołębiewski

**BIBLIOGRAFIA MAZOWSZA PŁOCKIEGO
ZA OKRES 1 X – 31 XII 2021 R.**

I. DZIAŁ OGÓLNY

Bibliografie

1. **BZIUK, Justyna.**: Bibliografia Mazowsza Płockiego za okres 1 X – 31 XII 2020 r. / oprac. Justyna Bziuk, Ewa Kozłowska, Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska. – X-XII 2021. // Notatki Płockie. – 2021, nr 4/269, s. 54-72
2. **Aktualności Teatru Płockiego** / red. kolegium. – 2021, [R.14], nr wrzesień-październik, listopad-grudzień. – Płock: Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego, 2021. – Niereg. – ISSN 1641-7356
3. **Aktywny Senior**: kwartalnik Stowarzyszenia na Rzecz Wspierania Aktywności Seniorów „AS”. – 2021, [R. 3], nr 5 (grudzień). – Mława: Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Aktywności Seniorów „AS”, 2021. – Kwart.
Wydanie bezpłatne.
4. **Biezuńskie Zeszyty Historyczne** / [Przewod. kolegium red. Wiktor Mieszkowski]. – 2021, nr 35(2021). – Biezuń: Muzeum Małego Miasta w Biezuńcu, Oddział Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, 2021. – Rocz. – ISSN 1231-0212
5. **Biuletyn** Informacyjny Powiatu Gostynińskiego. – 2021, [R. 11], nr 30-31. – Gostynin: Powiat Gostyniński, 2021. – Niereg. – ISSN 2084-0896
6. **Biuletyn** Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy / red. Katarzyna Kozakowska, Hubert Samul, Anna Grochowska. – 2021, nr 4. – Warszawa: Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy; Wojewódzki Urząd Pracy, 2021. – Kwart.
7. **Biuletyn** Muzealny: kwartalnik Muzeum Mazowieckiego w Płocku / redaktor naczelny Leonard Sobieraj. – 2021, [R.17], nr 57. – Płock: Muzeum Mazowieckie, 2021. – Kwart. – ISSN 1734-6835
- Secesja, Art Déco, Regionalizm. Numer jubileuszowy
8. **Czas Wisły**: oficjalny magazyn piłkarskiej Wisły Płock. – 2021, nr 155-160. – Płock: Wisła Płock S.A., 2021. – Niereg.
Gazeta bezpłatna
- 8a. **Echo Gąbina**: kwartalnik miasta i gminy Gąbin / red. zespół. – 2021, [R. 26], nr 4. – Gąbin: UMiG, 2021. – Kwart. ISSN 2354-0222
9. **Ekstra** Sierpc: Sierpc, Gozdowo, Mochowo, Rościszewo, Szczutowo, Zawidz / red. nacz. Anna Matuszewska. – 2021, [R. 5], nr 95-100. – Sierpc: Słowem namalowane Anna Matuszewska, 2021. – Dwutyg. – ISSN 2544-7114
10. **eWyszogrod.pl**: Czerwińsk, Bodzanów, Bulkowo, Mała Wieś, Młodzieszyn, Radzanowo, Wyszogrod, Zakroczym, Brochów / red. nacz. Paweł Kłobukowski. – 2021, [R. 8], nr 80-82. – Wyszogrod: Boruta Motors P. Kłobukowski, 2021. – Niereg. – ISSN 2544-476X
11. **Fundusze Europejskie na Mazowszu**: Magazyn Informacyjny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020 / red. Jerzy Gontarz, Agata Rokita. – 2021, [R.8], nr 2. – Warszawa: Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych, 2021. – Półroc. – ISSN 2391-4629
12. **Gazeta Łącka**: Informator Urzędu i Rady Gminy w Łącku / red. zespół. – 2021, [R. 27], nr 2(75). – Łąck: UG, 2021. – Niereg. – ISSN 2299-0372
13. **Gazeta** Samorządność / [red. nacz. Paweł Dąbrowski]. – 2021, nr 60-62. – Warszawa: MPGMedia, 2021. – Niereg. – ISSN 2299-7008
14. **Gazeta** Samorządowa Gminy Bodzanów / red. zespół. – 2021 [R. 7], nr grudzień. – Bodzanów: Urząd Gminy Bodzanów, 2021. – Niereg.
15. **Gazeta** Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica / redaktor naczelna Kamila Bielińska. – 2021, [R.28], nr 54. – Płock: SWPW, 2021. – Półroc. – ISSN 1425-2740
16. **Gazeta** Wyborcza / red. nacz. Adam Michnik. – 2021, nr 229-304. – Warszawa: Agora SA, 2021. – Dzień. – ISSN 0860-908X
Zawiera dod. Tygodnik Płock; red. nacz. Arkadiusz Adamkowski.
17. **Głos** Słupna: Miesięcznik Samorządowy Gminy Słupno / red. nacz. Magdalena Kubacka. – 2021, [R. 17], nr 5(79)-6(80). – Słupno: Gminny Ośrodek Kultury, 2021. – Mies. – ISSN 2544-6290
18. **GO!** miesięcznik Grupy ORLEN / redaktor naczelna Zuzanna Falzmann. – 2021, [R.4], nr 10-12. – Płock: PKN ORLEN SA, 2021. – Mies.
19. **Gość Niedzielny**: tygodnik katolicki / redaktor naczelny ks. Adam Pawlaszczyk. – 2021, R.98, nr 39-52. – Katowice: Wydawnictwo Kurii Metropolitalnej w Katowicach, 2021. – Tyg. – ISSN 0137-7604
20. **InfoPłockTV**: czytaj i oglądaj informacje z twojej gminy / redakcja Jacek Szotrowski, Paweł Brzozowski, Renata Kowalska. – 2021, R. 2, nr 13-15. Płock: SzotMediaFilm, 2021. – Mies.
21. **Informator** Gminy Mochowo: Biuletyn Samorządu Gminnego / red. zespół. – 2021, [R. 7], nr 8. – Mochowo: Urząd Gminy, 2021. – Rocz.
22. **Informator** Samorządowy Starostwa Powiatowego w Sochaczewie / red. Marcin Odolczyk, Anna Syperek, Sylwia Seklecka. – 2021, [R. 5], nr 10(48)-12(50). – Sochaczew: Starostwo Powiatowe, 2021. – Mies. – ISSN 2544-7637
23. **Inżynier** Mazowsza / Red. Krzysztof Zięba, współpraca Andrzej Papliński. – 2021, Nr 5(93)-6(94). – Warszawa: Mazowiecka Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa, 2021. – Dwumies. – ISSN 2083-0610
24. **KNC** Króluj Nam Chryste: ogólnopolski miesięcznik dla ministrantów / red. nacz. Michał Bondyra. – 2021, nr 10-12. – Poznań: Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha, 2021. – Mies. – ISSN 1732-4556
Tyt. dod.: Króluj Nam Chryste – Zawiera dod. „Pismo Duszpasterstwa Służby Liturgicznej Diecezji Płockiej”.
25. **Kurier** Gminy Bulkowo / red. zespół. – 2021 [R. 9], nr 4(34). – Bulkowo: Urząd Gminy Bulkowo, 2021. – Kwart. – ISSN 2353-2165
26. **M 4**: Międzyosiedlowy Magazyn Mieszkańców Płocka: Śródmieście, Tysiąclecie, Skarpa, Międzytorze, Podolszyce / redaktor naczelny Jan Bolesław Nycek. – 2021, [R.15], nr 2(36). – Płock: Wydawnictwo Marow Jan B. Nycek, 2021. – Niereg. – ISSN 2657-3970
27. **Mariawita**: pismo Kościoła Starokatolickiego Mariawitów / red. zespół. – 2021, [R. 63], nr 4/10-11/12. – Płock: Kościół Starokatolicki Mariawitów, 2021. – Mies. – ISSN 0209-3103
28. **Mazowiecki Rynek Pracy**: Biuletyn Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie / red. nacz. Wiesława Lipińska. – 2021, R. 17, nr 4. – Warszawa: Wojewódzki Urząd Pracy, 2021. – Kwart. – ISSN 2082-856X
29. **Mazowsze**. Serce Polski: Pismo Samorządu Województwa Mazowieckiego / red. nacz. Małgorzata Wielechowska. – 2021, nr 10-12. – Warszawa: Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, 2021. – Mies. – ISSN 2544-6738
30. **Mazowsze**: Studia Regionalne / red. nacz. Krzysztof Opolski. – 2021, nr 39. – Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, 2021. – Niereg. – ISSN 1689-4774
31. **Meritum**: Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny / red. nacz. Janina Ziętek ; Małgorzata Gasik. – 2021, nr 4. – Warszawa: Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli;

- Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów, 2021. – Kwart. – ISSN 1896-2521
32. **Merkury** / red. zespół. – 2021, nr 27. – Płock: Zespół Szkół Ekonomiczno-Kupieckich im. Ludwika Krzywickiego, 2021. – Niereg.
33. **MiastO!Żyje**: informator społeczny / oprac. Urząd Miasta Płocka. – 2021, [R. 8], nr 6-8. – Płock: Urząd Miasta, 2021. – Niereg.
34. **MiastO!Żyje**: płocki miesięcznik kulturalny / oprac. Płocki Ośrodek Kultury i Sztuki im. Themersonów i Wydział Promocji i Informacji Urzędu Miasta Płocka. – 2021, [R. 10], nr 10/11, 12/1. – Płock: Urząd Miasta, 2021. – Dwumies.
35. **Miejski Zeszyt Statystyczny** / przyg. w Referacie Strategii i Planowania w składzie: Małgorzata Kansy, Maria Sierandt, pod kier. Piotra Niestuchowskiego. – 2021, nr 28. – Płock: Urząd Miasta Płocka Wydział Rozwoju i Polityki Gospodarczej Miasta, 2021. – Rocz. – 2080-8372
36. **Miesięcznik Pasternski Płocki**: organ urzędowy Diecezji Płockiej / red. ks. Dariusz Malczyk. – 2021, [R. 106(116)], nr 10-12. – Płock: Kuria Diecezjalna Płocka, 2021. – Mies. – ISSN 0209-3642
37. **Moda na Mazowsze**: Na Filmowo / Izabela Stelmańska MROT; współpraca – redakcja Magazynu Świat, Podróże, Kultura. – 2021, [jesień]. – Warszawa: Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna, 2021. – Niereg.
38. **Nasz Gostynin**: biuletyn miejski / red. zespół. – 2021, [R. 10], nr 4(56). – Gostynin: Gmina Miasta Gostynina. Wydział Promocji Miasta i Ochrony Zdrowia 2021. – Kwart. – ISSN 2081-4364
39. **Nasz Płock**: bezpłatny magazyn mieszkańców Płocka i Mazowsza Płockiego / redaktor naczelny Jan Bolesław Nycek. – 2021, [R.18], nr 9(148)-10(149). – Płock: Wydawnictwo MAROW – Jan Bolesław Nycek, 2021. – Niereg. – ISSN 1731-5484
40. **Nasz Sierpc**: biuletyn Rady i Burmistrza / red. zespół. – 2021, nr 4. – Sierpc: Gmina Miasto Sierpc, 2021. – Kwart. – ISSN 2658-0888
41. **Nasza Gmina**: informator Gminy Stara Biała / red. zespół. – 2021, [R. 11], nr 4(41). – Stara Biała: Urząd Gminy, 2021. – Kwart.
42. **Nasza Gmina Nasze Miejsce**: biuletyn wydawany przez Gminę Mała Wieś. – 2021, [R. 9], nr 21. – Mała Wieś: [Gmina Mała Wieś], 2021. – Niereg.
43. **Nasza Gmina Radzanowo**: bezpłatny kwartalnik samorządowy / red. zespół. – 2021, [R. 11], nr 35. – Radzanowo: Urząd Gminy, 2021. – Kwart. – ISSN 2084-0853
44. **Nasza Katedra**: biuletyn Parafii św. Zygmunta w Płocku. – 2021, nr 162(214)-174(226). – Płock: Parafia św. Zygmunta, 2021. – Tyg.
45. **Nasze Korzenie**: półrocznik popularnonaukowy Muzeum Mazowieckiego w Płocku poświęcony przyrodzie, historii i kulturze północno-zachodniego Mazowsza: płockie, sierpeckie, płońskie, gostynińskie / redaktor naczelny Tomasz Kordala. – 2021, R.11, nr 19. – Płock: Muzeum Mazowieckie, 2021. – Półrocz. – ISSN 2084-2600
46. **Notatki Płockie**: kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego / [red. nac. Grzegorz Gołębiowski]. – 2021, [R. 65], nr 4/269. – Płock: TNP, 2021. – Kwart. – ISSN 0029-389X
- Streszcz. ang., pol.
47. **PetroNews** / redaktor naczelna Agnieszka Stachurska. – 2021, [R.9], nr 19-24. – Płock: Sentra Media Sp. z o.o., 2021. – Dwutyg. – ISSN 2353-0863
48. **Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny**: Archiwum Państwowe w Płocku; [redaktor naczelny Tomasz Piekarski]. – T.13 (2021). – Płock: AP, 2021. – Rocz. – ISSN 1426-4684
- Streszcz. ang., pol.
49. **Praca i Rozwój**: Biuletyn Miejskiego Urzędu Pracy w Płocku / redaktor naczelny Daniel Olender. – 2021, [R.5], nr 4. – Płock: Miejski Urząd Pracy w Płocku, 2021. – Kwart. – ISBN 978-83-947239-0-3
50. **Rocznik Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu** / [red. zespół. – T.12 (2021). – Sierpc: Muzeum Wsi Mazowieckiej, 2021. – Rocz. – ISSN 2084-2732
- Streszcz. ang.
51. **Rocznik Sierpecki**: czasopismo naukowe Pracowni Dokumentacji Dziejów Miasta Sierpc / redaktor naczelny Marcin Jędrzejak. – T. 1 (2021). – Sierpc: Pracownia Dokumentacji Dziejów Miasta Sierpc, 2021. – Rocz.
52. **Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2021** / [przewodn. zespołu red. Agnieszka Ajdyn]. – [R. 22](2021). – Warszawa: Urząd Statystyczny, 2021. – 198 s.: tab. kolor.; 24 cm. – Rocz. – ISSN 1509-9652
- Statistical Yearbook of Mazowieck Voivodship 2021 – Tekst równol. pol.-ang.
53. **Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego** / [redaktor naczelny Maciej Słodki]. – T.13 (2021). – Płock: Wydawnictwo Naukowe MUP, 2021. – Rocz. – ISSN 0860-5637
- Streszcz. ang., pol.
54. **Słowo Gozdowa**: biuletyn informacyjny Wójta i Rady Gminy Gozdowo / red. zespół. – 2021, [R. 24], nr 1-4(83). – Gozdowo: Urząd Gminy, 2021. – Niereg. – ISSN 1896-172X
55. **Ślubicki Biuletyn Informacyjny**. – 2021, [R. 7], wydanie 2021. – Ślubice: Gmina Ślubice, 2021. – Rocz.
56. **Spółeczeństwo**, Edukacja, Język = Society, Education, Language: półrocznik Wydziału Nauk Humanistycznych i Informatyki / [red. nac. Lidia Marszałek]. – T. 14/2 (2021). – Płock: Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej, 2021. – Półrocz. – ISSN 2353-1266
- Tyt. okł.: SEJ – Streszczenie angielskie, polskie.
57. **Stanisławówka**: biuletyn parafialny / red. prob. ks. Wiesław Kania, Monika Kamińska. – 2021, nr 36-48. – Płock: Parafia św. Stanisława Kostki, 2021. – Tyg.
58. **Tvoja Lokalna Kutna i Okolic** / red. prow. Krzysztof Szymański. – 2021, [R. 1], nr 7-11. – Kutno: Projekt Portal Sp. z o.o., 2021. – Tyg. – ISSN 2720-118X
59. **Tygodnik Płocki** / red. nac. Tomasz Szatkowski. – 2021, [R. 49], nr 40-52. – Płock: Tygodnik Płocki Sp. z o. o., 2021. – Tyg. – ISSN 0208-6972
60. **Wiadomości Parafialne (Płock)**: Parafia św. Krzyża w Płocku. – 2021, [R. 9], nr 38, 41. – Płock: Parafia św. Krzyża. 2021. – Tyg.
61. **Wiadomości PortalPłock** / redaktor Michał Wiśniewski. – 2021, [R.4], nr 47-50. – Płock: Local Media Group, 2021. – Mies. – ISSN 2544-9729
62. **Wiś Mazowiecka**: Miesięcznik Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego / red. nac. Wojciech Asiński. – 2021, nr 10-12. – Warszawa: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, 2021. – Mies. – ISSN 1507-4714
63. **Więści Gminne**: pismo Urzędu Gminy Bielsk. – 2021, [R. 15], nr 57. – Bielsk: Urząd Gminy, 2021. – Niereg.
64. **Więści Muzealne**: Kulturalny Magazyn Muzealny / red. zespół. – 2021, [R. 9], nr 2(20). – Sierpc: Muzeum Wsi Mazowieckiej, 2021. – Półrocz. – ISSN 2299-937X
65. **Więści znad Wisły** / red. nac. Monika Deja. – 2021, [R. 28], nr 113. – Grzybów: Stowarzyszenie „Ziarno”, 2021. – Niereg. – ISSN 1643-7810
- 65a. **Zagraj to Sam**: przeboje w zapisie nutowym / red. nac. Janusz Wiśniewski. – 2021, [R.28], nr IV(259). – Płock: Studio „Bis”, 2021. – Kwart. – ISSN 1231-0980
66. **Zeszyty Jagiellońskie**: [dokument elektroniczny]: Pismo Uczniów, Nauczycieli i Przyjaciół LO im. Króla Władysława Jagiełły w Płocku / opiekun zespołu Wiesław Kopeć. – 2021, R.20, nr 132. – Płock: LO im. Wł. Jagiełły, 2021. – Niereg.

Poszczególne okręgi i miejscowości

Ślupno (gmina)

67. **WALUŚ, Konrad Jan.**: Gromadzkie lata pięćdziesiąte XX wieku

/ Konrad Jan Waluś. – VIII-X 2021. // Głos Słupna. – 2021, nr 5(79), s. 21, il.

Podział administracyjny gminy Słupno w latach 50. XX wieku.

Bibliografie. Pamiętniki. Wspomnienia

— KARWACKA, Ewelina.: Bądźmy życzliwi i użyteczni = poz. 99
— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Materiały do biografii Adolfa, Jerzego i Liny oraz Ottona Wittenbergów w zasobie Archiwum Państwowego w Płocku = poz. 137

68. GRZYBOWSKI, Michał Marian (1937-): Duchowieństwo Diecezji Płockiej. Tom 8 / Michał Marian Grzybowski. – Płock: P.P.-H. „Drukarnia”, 2021. – 221 stron: ilustracje; 25 cm.

Bibliografia na stronach [207]-208. ISBN 978-83-948556-4-2

— Jol.: Pamięci Wojciecha Ostrzyckiego = poz. 301

— KARWACKA, Ewelina.: Srebrny świecznik Broniewskiego = poz. 279

69. KORNACKI, Andrzej: Zasłużeni dla ziemi gostynińskiej: 1800-1939 / Andrzej Kornacki, Marek Orzechowski. – Gawłów: Fundacja Ochrony Zabytków Mazowsza, 2021. – 48 stron: ilustracje; 24 cm.

Bibliografia na stronach 47-48.

70. (LESZ): Pożegnania 2021: łzy i żale/spojrzenia śmierci/przechowują się same/w pudełkach z listami/ bez znaczków (Wanda Gołębiewska, Tren XII) / (lesz), (m.a). – 26 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 43, s. 14-15, il.

Znani płocczanie zmarli pod koniec 2020 i w 2021 roku.

— NOWAK-DĄBROWSKA, Gabriela.: Dzielnica żydowska w Płocku = poz. 131

71. NOWAK-DĄBROWSKA, Gabriela: Wychodząc z niepamięci: żydowskie rodziny przedwojennego Płocka. Część 2 / Gabriela Nowak-Dąbrowska. – Płock: Fundacja Nobiscum, [2021]. – 123, [1] strona: ilustracje; 16 x 24 cm.

Bibliografia na stronie 98. ISBN 978-83-951811-5-3

— SIKORSKI, Andrzej.: Posłowie i deputowani na sejm z departamentu i województwa płockiego 1809-1831 = poz. 136

— STACHURSKA, Agnieszka.: Bezdomnym jestem 2 lata i 9 miesięcy = poz. 326

Altman, Izaak

— GAŁĘŻOWSKI, Marek: Żydzi walczący o Polskę = poz. 133

Broniewski, Władysław

72. TRAMER, Maciej: „Wszystko zmienne”: pięć szkiców o Władysławie Broniewskim / Maciej Tramer. – Wydanie I. – Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2021. – 103, [5] stron; 21 cm. – ([Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach]; 3978)

W książce wyłącznie numeracja serii. – Nota bibliograficzna na stronie [104]. Indeks. – Streszczenie w języku angielskim.

ISBN 978-83-226-4002-9 (oprawa miękka):

Chabowski, Zygmunt

73. GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego / Grzegorz Gołębiewski. – 2021. // Rocznik Sierpecki. – 2021, T. 1 (2021), s. 13-65, il.

Bibliografia

Czułowski, Eustachy

— ŁADAN, Alła.: Ostatni lot Eustachego Czułowskiego = poz. 140

Drapiewski, Władysław

74. PIĘTKA, Włodzimierz: Malarz wiary / Włodzimierz Piętka. – 12 XII 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 49, dod. Gość Płocki, nr 49/661, s. VI-VII, il.

Władysław Drapiewski – malarz, którego prace możemy znaleźć

w 27 kościołach diecezji płockiej.

Drzewoszewski, Maciej

75. (MS): Przeszedł od morza aż do Tatr: niecodzienna wyprawa płocczanina zakończona / (ms). – 26 XI 2021. // Wiadomości PortalPlock. – 2021, nr 49, s. 10, il.

Dzięgielewski, Stanisław

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

Figiel, Marian

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

Gołębiewska, Wanda

76. GAJEWSKI, Sławomir: Wanda Gołębiewska (1945-2021): nasza Wandziulka... / Sławomir Gajewski. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 92-97, il.

77. SKIERSKI, Leszek: Wyrósł nad chwał / Leszek Skierski. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 86-91, il.

Gradowski (rodzina)

78. BURZYŃSKA, Karolina: Jasieńka, Irenka i ich piękne rodziny: Ratujmy „Płockie Powązki” / Karolina Burzyńska. – 22 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 247, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 10-11, il.

Zbiórka pieniędzy na renowację nagrobków płockich dzieci: Jasieńki Gradowskiej i Irenki Tyszkii.

Gumowski, Stanisław Jan

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

Hanejko, Jakub

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Bohaterscy obrońcy Włocławka w 1920 r. we wnioskach odznaczeniowych na order Virtuti Militari i Krzyż Walecznych – suplement = poz. 89

Jastrzębski, Henryk

— SZATKOWSKA, Lena.: Pojedzie na mistrzostwa świata? = poz. 302

Karwowski, Bohdan

79. OLCZUK, Ryszard: Wychował olimpijczyków: śp. Bohdan Karwowski (1931-2021) / Ryszard Olczuk. – 28 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 52, s. 29, il.

Kempa, Janusz

— PIĘTKA, Włodzimierz.: Nie od razu jest odpowiedź = poz. 272

Kleniewski, Stanisław

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

Kowalewski, Marcin

80. KOWALEWSKI, Marcin: Ekipa króla / z Marcinem Kowalewskim rozmawia Michał Bondyra. – XI 2021. // KNC Króluj Nam Chryste. – 2021, nr 11, s. 21-23, il.

Rozmowa z M. Kowalewskim nt. muzyki, zespołu „Fragua” i problemów dzisiejszej młodzieży.

Kowalski, Kamil (ks.)

81. CZAJKOWSKI, Grzegorz.: Nasz człowiek na dalekiej Jamajce / Grzegorz Czajkowski. – XII 2021. // M 4. – 2021, nr 2(36), s. 10, il.

Ks. Kamil Kowalski – płocki misjonarz.

Krajewski, Mirosław

82. Potrójny jubileusz profesora Mirosława Krajewskiego – 75-lecie urodzin, 50-lecie pracy naukowej i 20-lecie nadania tytułu profesora. – X-XII 2021. // Notatki Płockie. – 2021, nr 4/269, s. 42-46, il.

Krasińscy (rodzina)

83. GÓRCZYK, Wojciech Jerzy.: Fundacje kościelne Krasińskich na Mazowszu: zarys problematyki / Wojciech Jerzy Górczyk. – X-XII 2021. // Notatki Płockie. – 2021, nr 4/269, s. 3-20

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim

Kruszewski, Zbigniew Paweł

84. KRUSZEWSKI, Zbigniew Paweł (1949-).: Zrobiłem, co mogłem / Zbigniew Paweł Kruszewski; rozmawiał Jan Bolesław Nycek; redakcja Małgorzata Debich, Jan Bolesław Nycek. – Wydanie pierwsze. – Płock: Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica, 2021. – 851, [4] strony: ilustracje; 25 cm.

Streszczenie w języku angielskim. ISBN 978-83-65451-43-9 (oprawa twarda)

Lachman, Wacław

85. SZATKOWSKA, Lena.: Zapomniane pieśni Wacława Lachmana / Lena Szatkowska. – 19 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 42, s. 10, il.

Zawiera rec. książki: Pieśni / Wacław Lachman, oprac. Jarosław Domagała. – Gąbin, 2021.

Litewski, Jan Hipolit

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

Milke, Wacław

— GROTH LYON, Eileen.: „An unbendable strenght in our rosary” = poz. 331

Misiak, Krzysztof

— CZAJKOWSKI, Grzegorz.: Powrót do korzeni = poz. 320

Mroczkowski, Ireneusz

86. (LESZ).: Teolog, etyk, człowiek dialogu: książka poświęcona księdzu Mroczkowskiemu / (lesz). – 9 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 45, s. 8, il.

Zawiera rec. książki: Ksiądz Profesor dr hab. Ireneusz Mroczkowski 1949-2020 / Michał Marian Grzybowski. – Płock, 2021.

Nadrowski, Lucjan

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

Oberfeld, Jan

— GAŁĘZOWSKI, Marek.: Żydzi walczący o Polskę = poz. 133

Półturzycki, Józef

87. CHMIELEWSKA, Maria.: Wspomnienie prof. Józefa Półturzyckiego / Maria Chmielewska. – 2 X 2021. // Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica. – 2021, nr 54, s. 11-12, il.

Rajkiewicz, Anoni

88. KANSY, Andrzej.: Antoni Rajkiewicz (1922-2021) – uczony i mentor / Andrzej Kansy. – 2021. // Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego. – T. 13 (2021), s. 495-498

Rohatiner, Oswald

89. GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Bohaterscy obrońcy Włocławka w 1920 r. we wnioskach odznaczeniowych na order Virtuti Militari i Krzyż Walecznych - suplement / Grzegorz Gołębiewski. – X-XII 2021. // Notatki Płockie. – 2021, nr 4/269, s. 21-27, il.

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim.

Rościszewska, Marcelina

90. GROCHOWSKA-IWAŃSKA, Krystyna.: [A było tak... Wspomnienia pogodne Marceliny Rościszewskiej-recenzja] / Krystyna Grochowska-Iwańska. – X-XII 2021. // Notatki Płockie. – 2021, nr 4/269, s. 39-41, il.

Zawiera rec. książki: A było tak... Wspomnienia pogodne Marceliny Rościszewskiej / oprac. Magdalena Bilka-Ciećwierz, Barbara Rydzewska. – Płock, 2020.

Rożniak, Stefan

91. TROJANOWSKA, Justyna.: Kapral Stefan Rożniak: z mazowieckiej wsi do armii amerykańskiej / Justyna Trojanowska. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 68-75, il.

Rycharski, Daniel

92. RYCHARSKI, Daniel.: Kropla draży Kościół / Daniel Rycharski; rozmowę przeprowadził Janusz Wróblewski. – 3-8 XI 2021. // Polityka. – 2021, nr 45, s. 36-38, il.

Rozmowa z Danielem Rycharskim – artystą sztuk wizualnych, działaczem na rzecz osób LGBT, pochodzącym ze wsi Kurówko w gminie Gozdowo.

93. SZABŁOWSKI, Stach.: Wspólna droga / Stach Szabłowski. – XII 2021. // Zwierciadło. – 2021, nr 12, s. 170-173, il.

Film „Wszystkie nasze strachy” na podstawie życia Dawida Rycharskiego - artysty sztuk wizualnych, działacza LGBT, pochodzącego ze wsi Kurówko w gminie Gozdowo.

Sochaczewski, Aleksander

— GAŁĘZOWSKI, Marek.: Żydzi walczący o Polskę = poz. 133

Sokołow, Nahum

94. KOCISZEWSKI, Jarosław.: Najważniejszy Żyd świata / Jarosław Kociszewski, Philip Earl Steele. – 6-7 XI 2021. // Rzeczpospolita (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 259, Plus Minus, nr 44, s. 32-33, il.

Nahum Sokołow (1859-1963) – płocczanin żydowskiego pochodzenia, pionier hebrajskojęzycznego dziennikarstwa, lider ruchu syjonistycznego.

Stabholz, Aleksander

— GAŁĘZOWSKI, Marek.: Żydzi walczący o Polskę = poz. 133

Staszewski, Kazimierz

95. GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Kazimierz Jan Franciszek Staszewski / Piotr Gryszpanowicz; [tłumaczenie z języka rosyjskiego dr Elżbieta Woźniak]. – Wydanie I. – Płock: Archiwum Państwowe w Płocku, 2021. – 99, [1] strona: faksymilia, fotografie, mapy, portrety; 29 cm.

Bibliografia na stronie [100]. – Część tekstu w przekładzie z języka rosyjskiego. ISBN 978-83-64798-14-6 (oprawa twarda)

Steckiewicz, Władysław

— STECKIEWICZ, Władysław.: Mazowiecka sztuka ludowa = poz. 145

Sylwesterzak, Katarzyna

96. **CZAJKOWSKI, Grzegorz.**: Z Podolszc w szeroki świat / Grzegorz Czajkowski. – XII 2021. // M 4. – 2021, nr 2(36), s. 13, il. Dwie dekady istnienia w Płocku Akademii Cheerleaders.

Synoradzki, Michał

97. **DAŁEK, Elżbieta.**: Michał Synoradzki (1857-1922) – epigon, kustosze, neosarmata... / Elżbieta Dałek; Bogdan Mazan (Uniwersytet Łódzki). – 2021. // W: Biezuńskie Zeszyty Historyczne. – 2021, nr 35, s. 1-319, fot., il.

Bibliografia s. 295-317. Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dra hab. Bogdana Mazana w Zakładzie Literatury Pozytywnego i Młodej Polski Uniwersytetu Łódzkiego.

Szala, Marek

98. **SZALA, Marek.**: W teatrze trzeba robić szybko... / Marek Szala, rozmowę przeprowadziła Lena Szatkowska. – 6 VII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 43, s. 17, il.

Rozmowa z Markiem Szalą, kierownikiem Pracowni Malarsko-Modelarskiej w płockim teatrze.

Świdarska, Wanda

99. **KARWACKA, Ewelina.**: Bądźmy życzliwi i użyteczni: Wandy Świdarskiej wspomnienia o powstaniu i przesłanie / Ewelina Karwacka. – 08 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 235, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 6, fot., il.

Tencer, Paweł

100. **BRUDNOWSKI, J.**: Powiatowy Kącik Artystyczny: Paweł Tencer / J. Brudnowski. – XII 2021. // Biuletyn Informacyjny Powiatu Gostynińskiego. – 2021, nr 31, s. 14-15, il.

Paweł Tencer (1950-2016) – gostyniński malarz, współzałożyciel Gostynińskiego Towarzystwa Popierania Twórczości Plastycznej.

Themerson, Franciszka

— **Kryzys**, katastrofa, apokalipsa = poz. 101

Themerson, Stefan

101. **Kryzys**, katastrofa, apokalipsa : refleksje interdyscyplinarne / redakcja naukowa: Anna Suwalska-Kotecka i Jakub Ligor; Mazowiecka Uczelnia Publiczna w Płocku. – Płock: Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, 2021. – 196 stron: ilustracje; 24 cm.

Bibliografie, netografie przy pracach. – Część prac w języku angielskim. Wstęp także w języku angielskim. ISBN 978-83-66277-26-7 (oprawa miękka)

Thun, Tadeusz Ignacy de

— **GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.**: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

Tyszka (rodzina)

— **BURZYŃSKA, Karolina.**: Jasienka, Irenka i ich piękne rodziny = poz. 78

Wakulski, Franciszek Ksawery

102. **(EG).**: Pochodził z Gostynina: budowniczy Centralnej Kolei Transandyjskiej / (eg). – 16 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 46, s. 12, il.

Wizyta praprawnuka Franciszka Ksawerego Wakulskiego w Gostyninie.

103. **KONARSKA-PABINIĄK, Barbara.**: Niezwykłe dokonania gostynianina w Peru: Franciszek Ksawery Wakulski (1842-1925) / Barbara Konarska-Pabiniak. – XII 2021. // Nasz Płock. – 2021, nr 10(149), s. 12, il.

Budowniczy peruwiańskiej kolei transandyjskiej.

Wegert, Adam

104. **CYBULSKI, Tomasz.**: Zapomniany biskup z Mazowsza / Tomasz Cybulski. – 2021. // Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny. – T.13 (2021), s. 43-61, il.

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim. Urodzony w Gostyninie ewangelicki ksiądz Adam Wegert.

Wittek, Maria

105. **WEBER, Maria.**: Komendantka: o gen. Marii Wittek / Maria Weber. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, 2021. – 264 strony: ilustracje; 21 cm.

Bibliografia na stronach 243-254. Indeks. ISBN 978-83-7901-306-7

Włóczkowska, Martyna

— **STANISZEWSKA, Magdalena.**: Księgarskie tradycje przedwojennego Sierpca – rodzina Włóczkowskich = poz. 106

Włóczkowska, Seweryna

— **STANISZEWSKA, Magdalena.**: Księgarskie tradycje przedwojennego Sierpca – rodzina Włóczkowskich = poz. 106

Włóczkowski, Arnold

106. **STANISZEWSKA, Magdalena.**: Księgarskie tradycje przedwojennego Sierpca – rodzina Włóczkowskich / Magdalena Staniszevska. – 2021. // Rocznik Sierpecki. – 2021, T. 1 (2021), s. 67-88, il.

Wybult, Witold

107. **WYBULT, Witold.**: Otwarte okiennice / z Witoldem Wybultem rozmawia Włodzimierz Piętko. – 28 XI 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 47, dod. Gość Płocki, nr 47/659, s. IV, il.

Rozmowa z W. Wybultem – prawnikiem, społecznikiem i diecezjalnym koordynatorem 44. synodu diecezjalnego.

Zglenicki, Witold

108. **Ignacy Łukasiewicz:** Prometeusz na ludzką miarę / Piotr Franaszek, Paweł Grata, Anna Kozicka-Kołaczowska, Mariusz Ruszel, Grzegorz Zamoyski. – Wydanie pierwsze. – Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2021. – 246, [1] strona, [24] strony tablic: faksymilia, fotografie, ilustracje, portrety; 22 cm. – (Biografie Sławnych Ludzi)

Bibliografia na stronach 217-235. Indeksy. ISBN 978-83-8196-351-0 Zawiera także biografię absolwenta płockiego Gimnazjum Gubernialnego, Witolda Zglenickiego.

— **STOGOWSKA, Anna Maria.**: Kolekcja Gustawa Zielińskiego (1809-1881) w zbiorach Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego = poz. 342

Zieliński, Janusz

— **Prof. Janusz Zieliński z Nagrodą Marszałka** = poz. 242

Ziemkiewicz, Sylwester

— **ZIEMKIEWICZ, Sylwester.**: Współpraca to klucz do sukcesu = poz. 249

Żarkowska, Danuta

109. **KONARSKA-PABINIĄK, Barbara.**: Uczyła, jak kochać Gostynin : Danuta Żarkowska (1928-2021) / Barbara Konarska-Pabiniak. – XI 2021. // Nasz Płock. – 2021, nr 9(148), s. 10, il.

Żerdziwski, Tadeusz (ks.)

110. **Żegnamy** śp. Ks. Tadeusza Żerdziewskiego / opracowanie M. Świerzyńska. – 2021. // Echo Gąbina. – 2021, nr 4, s. 30-31, il.

Ks. Tadeusz Żerdziński (1954-2021) – wieloletni proboszcz parafii św. Wawrzyńca w Czerminie.

II. ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE

Geologia

— BURZYŃSKA, Karolina.: Sporu ze skarpą w tle ciąg dalszy = poz. 221

Hydrologia. Meteorologia. Klęski elementarne

111. GAJEWSKI, Sławomir.: Małej Rosicy czar / Zbigniew Grabowski. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 4-7, il.

112. KARWACKA, Ewelina.: Traktujcie nas poważnie!: młodzież krzyczy do dorosłych / Ewelina Karwacka. – 22 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 247 dod. Tygodnik Płock, s. 1, 8, il. Młodzieżowy Strajk Klimatyczny w Płocku.

113. MIECZNIK, Tomasz.: Wiśła niepokorna / fotografie Tomasz Miecznik, Jan Waćkowski; redakcja Małgorzata Rostowska. – Wydanie I. – Płock: Otomiasto.com, 2021. – 143, [1] strona: ilustracje; 28 cm.

ISBN 978-83-959942-2-7 Dot. powodzi w 1982 i w 2010 roku.

— ROKITA, Marek.: Miasto rzecze – rzeka miastu = poz. 243

114. WERESZCZYŃSKA, Joanna.: Co dalej ze Stupianką? / Joanna Wereszczyńska. – VIII-IX 2021. // Głos Stupna. – 2021, nr 5(79), s. 7, il.

Straty po nawalnicy i powodzi w lipcu 2021 r. w gminie Stupno.

Roślinność. Zwierzęta

— BURZYŃSKA, Karolina.: Miasto zwraca się ku zielonej stronie mocy? = poz. 219

115. BURZYŃSKA, Karolina.: Ptasię budziki, czyli za pan brat z przyrodą: Jar Brzeźnicy / Karolina Burzyńska. – 12 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 263, dod. Tygodnik Płock, s. 4-5, il.

— GAJEWSKI, Sławomir.: Małej Rosicy czar = poz. 111

116. KELMAN, Krzysztof.: Czas na całoroczne zwiedzanie pod dachem!: płockie zoo spółką / Krzysztof Kelman; rozmawiała Karolina Burzyńska. – 03 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 281, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 6-7, fot.

Rozmowa z prezesem zarządu płockiego ZOO - Krzysztofem Kelmanem.

— LEWANDOWSKA, Anna.: Policjant zabierał szpadle = poz. 129

117. RANISZEWSKA, Dorota.: Zoo Płock: chroni fascynuje uczy inspiruje / tekst Dorota Raniszewska, Krzysztof Kelman, Bogdan Koczyk; zdjęcia Ewa Ablewska i inni. – Płock: Towarzystwo Przyjaciół Miejskiego Ogrodu Zoologicznego w Płocku, 2021. – 86 stron: ilustracje; 24 cm.

Tytuł z okładki. – Na okładce: Rok założenia 1951. – Książka w języku polskim i angielskim.

118. ZOO Płock 1951-2021. – Płock: Unigraf, Miejski Ogród Zoologiczny w Płocku, [2021]. – [21] stron: ilustracje; 30 cm.

Brak autorów tekstu i zdjęć.

Ochrona środowiska. Ekologia

— BURZYŃSKA, Karolina.: Miasto zwraca się ku zielonej stronie mocy? = poz. 219

— BURZYŃSKA, Karolina.: Nowe zeroemisyjne autobusy - elektryczne czy wodorowe? = poz. 183

— BURZYŃSKA, Karolina.: Ptasię budziki, czyli za pan brat z przyrodą = poz. 115

— Ekologiczny projekt Blue Bridge = poz. 154

— GAJEWSKI, Sławomir.: Małej Rosicy czar = poz. 111

— KARWACKA, Ewelina.: Traktujcie nas poważnie! = poz. 112

— KARWACKA, Ewelina.: Zupa bez pasternaku? O nie! = poz. 181

— LEWANDOWSKA, Anna.: Drugie życie wiślanej wody = poz. 191

— LEWANDOWSKA, Anna.: Policjant zabierał szpadle = poz. 129

— OBAJTEK, Daniel.: Mały atom przybliży Orlen do neutralności klimatycznej = poz. 161

— PAWLAK, Maciej.: Polskie koncerny inwestują w zielone projekty = poz. 167

— PIĘTKA, Włodzimierz.: Smutna wizytówka = poz. 192

— PŁOŃSKA, Monika.: Przyjęliśmy Strategię Zrównoważonego Rozwoju = poz. 170

Geografia. Krajoznawstwo. Turystyka

119. GAŚSIOROWSKI, Paweł Bogdan.: Z dziejów sierpeckiego PTTK / Paweł Bogdan Gąsiorowski. – 2021. // Rocznik Sierpecki. – 2021, T. 1 (2021), s. 141-151, il.

Bibliografia

120. KLIMEK, Paweł.: Rowerem po Mazowszu Płockim / tekst i zdjęcia: Paweł Klimek; Samorząd Województwa Mazowieckiego. – Płock: Płocka Lokalna Organizacja Turystyczna, [2021]. – 63 strony: fot. kolor.; 21 cm. – (Mazowsze, Serce Polski)

Publikacja sfinansowana została ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego w ramach zadania na 2021 rok pn.: Rowerem po Mazowszu Płockim. ISBN 978-83-955790-3-5

— **Moda** na Mazowsze: Na Filmowo = poz. 37

— (ms.): Przeszedł od morza aż do Tatr = poz. 75

121. RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Czyli kolejna edycja Festiwalu Zorzy Polarnej: całkiem duży kawałek Skandynawii w Płocku / Teresa Radwańska-Justyńska. – 7 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 49, s. 28, il.

Jubileusz dziesięciolecia organizacji Festiwalu Zorzy Polarnej w Płocku.

III. LUDNOŚĆ

Demografia

122. LEWANDOWSKA, Anna.: Podczas spisów zawsze trochę kłamaliśmy: 100 i 200 lat temu, czyli płocczanie piśmienni i niepiśmienni / Anna Lewandowska. – 08 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 235, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4-5, il.

IV. HISTORIA

Nauki pomocnicze: archiwistyka heraldyka

123. BAŃKA, Krystyna.: Działalność Archiwum Państwowego w Płocku w roku 2020 / Krystyna Bańska. – 2021. // Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny. – T.13 (2021), s. 155-170, il.

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Materiały do biografii Adolfa, Jerzego i Liny oraz Ottona Wittenbergów w zasobie Archiwum Państwowego w Płocku = poz. 137

124. JĘDRZEJAK, Marcin.: Heraldyka samorządowa miasta i gmin powiatu sierpeckiego / Marcin Jędrzejak. – 2021. // Rocznik Sierpecki. – 2021, T. 1 (2021), s. 153-173, il.

Bibliografia

— PAJOR, Elżbieta.: Echa stanu wojennego w zbiorach Archiwum Państwowego w Płocku Oddział w Kutnie = poz. 143

Archeologia

125. Badania archeologiczne w dolinie Wisły na Mazowszu / pod redakcją Wojciecha Borkowskiego. – Warszawa: Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, 2021. – 291 strony: ilustracje (w tym kolorowe); 31 cm. – (Warszawskie Materiały Archeologiczne, ISSN 0137-3455 ; 16)

Druk dwuszpaltowy. – Bibliografia przy artykułach. – Streszczenia angielskie przy artykułach. ISBN 978-83-959534-7-7

126. KARWACKA, Ewelina.: Płocczanie (prawie) tysiąc lat temu: Muzeum Mazowieckie zaprasza / Ewelina Karwacka. – 19 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 269, dod. Tygodnik Płock, s. 6-7, il.

Czerwińsk nad Wisłą

- 127. KALBARCZYK, Maciej.** Tam, gdzie pachną truskawki / Maciej Kalbarczyk. – 17 X 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 18, dod. Gość Płocki, nr 18/631, s. I, il.

Gostynin

- NOWOGÓRSKI, Przemysław.: Tradycja Kultu Świętego Jakuba Większego Apostoła w Gostyninie = poz. 338

Kosino

- GRABOWSKI, Zbigniew.: Dawne siedziby ziemiańskie w okolicach Płocka = poz. 310

Płock

- 128. BILSKA-CIEĆWIERZ, Magdalena.** X wieków Płocka: dzieje i ekspozycja historyczno-regionalna Muzeum Mazowieckiego w Płocku / redaktor naczelny Leonard Sobieraj; redaktorzy nauki Tomasz Kordala, Barbara Rydzewska; redaktor prowadzący Zbigniew Chlewiński; autorzy tekstów Magdalena Bilka-Ciećwierz [et al.]. – Wydanie I. – Płock: Muzeum Mazowieckie w Płocku, 2021. – 351, [1] strona: fotografie; 29 cm.

Publikacja z okazji 200-lecia istnienia Muzeum Mazowieckiego.

– Bibliografia na stronach 346-351. ISBN 978-83-64676-55-0

– GRABOWSKI, Zbigniew.: Dawne siedziby ziemiańskie w okolicach Płocka = poz. 310

– KARWACKA, Ewelina.: Płocczanie (prawie) tysiąc lat temu = poz. 126

- 129. LEWANDOWSKA, Anna.** Policjant zabierał szpadle: tak płocczanie drzewa sadzili / Anna Lewandowska. – 15 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 241, dod. Tygodnik Płock, s. 6, il.

Obchody 100. rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki w 1917 r. w Płocku – sadzenie drzew przy ul. 3 Maja przez uczniów I Gimnazjum Polskiego (obecnej Jagiellonki).

- 130. LEWANDOWSKA, Anna.** Spacer sentymentalny w czasie i przestrzeni: nowa książka o Płocku, którego już nie ma / Anna Lewandowska. – 17 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 293, dod. Tygodnik Płock, s. 6-7, il.

Zawiera rec. książki: Dzielnica żydowska w Płocku: Synagoga - Niecała - Jerozolimska - Szeroka - Tylina / Gabriela Nowak-Dąbrowska. – Płock, 2021.

- 131. NOWAK-DĄBROWSKA, Gabriela.** Dzielnica żydowska w Płocku: Synagoga - Niecała - Jerozolimska - Szeroka - Tylina: przewodnik = The Jewish district of Płock: the guidebook / Gabriela Nowak-Dąbrowska; [tłumaczenie z języka polskiego na angielski: Piotr Dąbrowski, tłumaczenie z języka hebrajskiego na angielski: Pnina Stern]. – Płock: Fundacja Nobiscum, 2021. – 309, [1] strona: fotografie, portrety; 22 cm. – Tyt. równol.: Jewish district of Płock: – Bibliografia na stronach 294-309. – Tekst równoległy w języku polskim i w przekładzie angielskim. Część tekstu w przekładzie z języka hebrajskiego. ISBN 978-83-951811-6-0

Radzanowo

- GRABOWSKI, Zbigniew.: Dawne siedziby ziemiańskie w okolicach Płocka = poz. 310

Sanniki

- 132. SOBOCIŃSKI, Krzysztof.** Sanniki i ich mieszkańcy w latach niepodległości i okupacji 1918-1955. T. 2, 1939-1944 / Krzysztof Sobociński. – Sanniki: Europejskie Centrum Artystyczne im. Fryderyka Chopina, 2021. – 533 strony : faksymilia, fotografie, portrety; 24 cm.

ISBN 978-83-926600-9-5

Sierpc

- STANISZEWSKA, Magdalena.: Księgarskie tradycje przedwojennego Sierpca – rodzina Włoczkowskich = poz. 106

Opracowania według okresów

Historia 1795-1918 r.

- 133. GAŁĘZOWSKI, Marek (1972-).** Żydzi walczący o Polskę: zapomniani obrońcy Rzeczypospolitej / Marek Gałęzowski. – Wydanie I. – Kraków: Znak Horyzont, 2021. – 397, [2] strony: faksymilia, fotografie, ilustracje, portrety; 24 cm. – Bibliografia, notografia na stronach 379-388. Indeks. ISBN 978-83-240-5718-4
- GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: [Ewangelicy na terenie województwa/guberni płockiej w latach 1815-1914 - recenzja] = poz. 329
- GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

– GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka = poz. 224

– KONARSKA-PABINIAK, Barbara.: Niezwykłe dokonania gostynianina w Peru = poz. 103

– KUŹNIEWSKA, Zofia.: Opieka medyczna podczas epidemii cholery na terenie guberni płockiej w Królestwie Polskim w okresie Powstania Listopadowego = poz. 256

- 134. LESZCZYŃSKI, Zdzisław (1956-).** Ziemia Płocka a czas niepodległości : ocalić od zapomnienia! / tekst: Zdzisław Leszczyński, Lech Łukaszeński; opieka nad projektem, projekt graficzny: Marcin Groszewski, Tomasz Nowacki. – Wydanie pierwsze. – Gąbin : Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Rozwoju Północnego Mazowsza”, [b.r.]. – 62 strony: ilustracje; 21 cm. – (Mazowsze, Serce Polski)

ISBN 978-83-956047-0-6

- 135. LESZCZYŃSKI, Zdzisław (1956-).** Żydzi ziemi płockiej na przełomie XIX i XX w i ich stosunek do idei odzyskania niepodległości przez Polskę / tekst: Zdzisław Leszczyński; opieka nad projektem: Marcin Groszewski; projekt graficzny: Tomasz Nowacki. – Wydanie pierwsze. – Gąbin: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Rozwoju Północnego Mazowsza”, [b.r.]. – 42 strony: ilustracje; 21 cm. – (Mazowsze, Serce Polski).

- 136. SIKORSKI, Andrzej.** Posłowie i deputowani na sejm z departamentu i województwa płockiego 1809-1831 / Andrzej Sikorski. – 2021. // Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny. – T.13 (2021), s. 9-42

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim. Zawiera 29 biografii.

Historia 1918-1939 r.

- **Budownictwo mieszkaniowe Płocka (1918-1939)** = poz. 147
- GAŁĘZOWSKI, Marek.: Żydzi walczący o Polskę = poz. 133
- GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Bohaterscy obrońcy Włocławka w 1920 r. we wnioskach odznaczonych na order Virtuti Militari i Krzyż Walecznych – suplement = poz. 89

– GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

– GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka = poz. 224

– GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka = poz. 225

– GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka = poz. 226

– GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka = poz. 227

– GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka = poz. 228

– KACPRZAK, Michał.: II Gimnazjum Polskie w Płocku 1915-1921,

- czyli jak powstała Małachowianka = poz. 270
- LESZCZYŃSKI, Zdzisław.: Ziemia Płocka a czas niepodległości = poz. 134
 - LESZCZYŃSKI, Zdzisław.: Żydzi ziemi płockiej na przełomie XIX i XX w i ich stosunek do idei odzyskania niepodległości przez Polskę = poz. 135
 - SOBOCIŃSKI, Krzysztof.: Sanniki i ich mieszkańcy w latach niepodległości i okupacji 1918-1955 = poz. 132
 - WEBER, Michał.: Sierpecki węzeł kolejowy – rozwój i dzieje linii w dwudziestolecie międzywojennym = poz. 185

Historia 1939-1945 r.

- CHUDZYŃSKI, Marian.: Sytuacja Kościoła Katolickiego w powiecie gostyńskim podczas okupacji niemieckiej w latach 1939-1945 = poz. 327
 - GAŁĘZOWSKI, Marek.: Żydzi walczący o Polskę = poz. 133
 - 137. GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.:** Materiały do biografii Adolfa, Jerzego i Liny oraz Ottona Wittenbergów w zasobie Archiwum Państwowego w Płocku / Grzegorz Gołębiewski. – 2021. // Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny. – T.13 (2021), s. 109-128, il.
- Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim.
- GROTH LYON, Eileen.: „An unbendable strenght in our rosary” = poz. 331
 - KARWACKA, Ewelina.: Bądźmy życzliwi i użyteczni = poz. 99
 - 138. LAZAROWSKI, Dariusz.:** Eksterminacja ludności gminy Szczutowo w latach II wojny światowej / Dariusz Lazarowski. – 2021. // Rocznik Sierpecki. – 2021, T. 1 (2021), s. 133-140, il.

Bibliografia

- 139. LAZAROWSKI, Dariusz.:** Wykolejenie pociągu na linii Sierpc – Rypin w 1943 r. / Dariusz Lazarowski. – 2021. // Rocznik Sierpecki. – 2021, T. 1 (2021), s. 125-131, il.

Bibliografia

- Działania dywersyjne Gwardii Ludowej pod dowództwem Włodzimierza Ziemiennickiego ps. „Żelazny”.
- 140. ŁADAN, Alła.:** Ostatni lot Eustachego Czułowskiego / Alła Ładan. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 76-78, il.
- Dot. członka załogi radzieckiego samolotu bombowego PE-2 z czasów II wojny światowej odnalezionego w Kamionie.
- SOBOCIŃSKI, Krzysztof.: Sanniki i ich mieszkańcy w latach niepodległości i okupacji 1918-1955 = poz. 132

Historia 1944-1989 r.

- GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Materiały do biografii Adolfa, Jerzego i Liny oraz Ottona Wittenbergów w zasobie Archiwum Państwowego w Płocku = poz. 137
 - KOZANECKI, Jarosław.: Nadzór Służby Bezpieczeństwa nad współpracą Płocka i Darmstadt w latach 1988-1990 = poz. 196
 - 141. KOZANECKI, Jarosław.:** Pierwsze dni czasu represji: kalendarium: 40 lat temu. Stan wojenny w Płocku / Jarosław Kozanecki. – 10 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 287, dod. Tygodnik Płock, s. 8-9, il.
 - 142. KOZANECKI, Jarosław.:** 13 grudnia 1981 roku / Jarosław Kozanecki. – XII 2021. // Nasz Płock. – 2021, nr 10(149), s. 9, il.
- Rozmowa z działaczem NSZZ „Solidarność”.
- 143. PAJOR, Elżbieta.:** Echa stanu wojennego w zbiorach Archiwum Państwowego w Płocku Oddział w Kutnie / Elżbieta Pajor. – 2021. // Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny. – T.13 (2021), s. 129-151, il.
- Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim.
- PAWŁOWSKA, Hanna.: Dlaczego nie lubię szpilek = poz. 347
 - SOBOCIŃSKI, Krzysztof.: Sanniki i ich mieszkańcy w latach niepodległości i okupacji 1918-1955 = poz. 132

V. ETNOGRAFIA

Zagadnienia ogólne

- 144. SKIERKOWSKI, Władysław (1886-1941).:** Życie codzienne

Kurpiów / ks. Władysław Skierkowski; [redakcja: Monika Kozłowska, Maria Samsel]. – Ostrołęka: Miejska Biblioteka Publiczna im. W. Gomułkiego w Ostrołęce: Stowarzyszenie Przyjaciół Bibliotek i Książki w Ostrołęce: Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce, 2021. – 199 stron : fotografie, ilustracja, portrety; 25 cm.

Bibliografia na stronach 194-195.

ISBN 978-83-957989-9-3 (oprawa twarda ; SPBiK) – ISBN 978-83-953620-8-8 (oprawa twarda ; MKK)

Sztuka ludowa

- 145. STECKIEWICZ, Władysław.:** Mazowiecka sztuka ludowa / ze zbiorów dra Władysława Steckiewicza; redakcja Milena Gurdajarszewska; fotografie Jan Waćkowski, Jacek Czuryło. – Płock: nakład autora, [2021]. – 115, [1] strona: ilustracje kolorowe; 22 cm.

Obyczaje. Obrzędy

- CIESZYŃSKA, Justyna.: Boże Narodzenie na Mazowszu = poz. 291

VI. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE

Zagadnienia ogólne

- BURZYŃSKA, Karolina.: Przewodnik po budżecie Płocka 2022 = poz. 220
- NOWAKOWSKI, Andrzej.: W przyszłym roku możemy stracić 50 mln zł = poz. 240

Statystyka

- 146. BURZYŃSKA, Karolina.:** Jak wirus wpłynął na rynek pracy: zatrudnienie - statystyki / Karolina Burzyńska. – 19 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 269, dod. Tygodnik Płock, s. 3, il.
- LEWANDOWSKA, Anna.: Podczas spisów zawsze trochę kłamałmy = poz. 122
- ŁOTOCKA, Magdalena.: VII edycja badania Barometr zawodów – prognoza na 2022 r. = poz. 204
- **Rocznik** Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2021 = poz. 52

Inwestycje. Budownictwo

- a.m.: Inwestycje na terenie Gminy Łąck w 2021 roku = poz. 216
 - 147. Budownictwo** mieszkaniowe Płocka (1918-1939) / Piotr Gryspanowicz, Piotr Wiliński; Politechnika Warszawska. – [Płock]: Politechnika Warszawska. Wydział Budownictwa Mechaniki i Petrochemii. Instytut Budownictwa, [2021]. – 304 strony: faksymilia, fotografie, ilustracje, plany; 29 cm.
- Miejsce i rok wydania na podstawie serwisu e-ISBN. – Bibliografia, wykaz aktów prawnych na stronach 301-302.
- ISBN 978-83-946540-5-4 (oprawa twarda)
- 148. Budynek** po byłej szkole podstawowej w Ostrowach na nowo tętni życiem. – XII 2021. // Słowo Gozdowa. – 2021, nr 1-4(83), s. 5-7, il.
- Otwarcie Środowiskowego Domu Samopomocy i Warsztatu Terapii Zajęciowej w Ostrowach.
- DANIELUK, Jacek.: Ponad 230 milionów złotych na inwestycje = poz. 222
 - 149. GUZANEK, Regina.:** Realizacja inwestycji w 2021 / Regina Guzanek. – XII 2021. // Gazeta Samorządowa Gminy Bodzanów. – 2021, nr grudzień, s. 2, il.
- Inwestycje w gminie Bodzanów.
- 150. Inwestycje.** – XII 2021. // Słowo Gozdowa. – 2021, nr 1-4(83), s. 33-37, il.
- Podsumowanie inwestycji w gminie Gozdowo w 2021 r.
- **Inwestycje** 2021 = poz. 229
 - **Inżynier** Mazowsza = poz. 23
 - KACPRZAK, Adam.: Wydatki na zadania inwestycyjne na 2022 r. = poz. 231

- KUBACKA, Magdalena.: Zadania inwestycyjne – zmiany i dotacje = poz. 233
 - LEWANDOWSKA, Anna.: Drugie życie wiślanej wody = poz. 191
 - 151. Na tropie** inwestycji w Sierpcu. – 24 XII 2021. // Nasz Sierpc. – 2021, nr 4, s. 19-26, il. – (Miejskie inwestycje)
 - NOWAKOWSKI, Andrzej.: Miliard złotych po raz piąty = poz. 239
 - 152. Pozyskane** środki / Inwestycje. – XII 2021. // Słubicki Biuletyn Informacyjny. – 2021, wydanie 2021, s. 4-13, il.
- Inwestycje w Gminie Słubice.
- ROKITA, Marek.: Miasto rzece – rzeka miastu = poz. 243
 - WERESZCZYŃSKA, Joanna.: Gmina Słupno liderem w pozyskiwaniu dotacji – 13.453.987,00 zł na inwestycje w gminie = poz. 246

Automatyzacja. Informatyka. Internet

- KOWALSKI, Artur.: Orlen stawia na cyfryzację = poz. 159
- **Redakcja.**: Innowacyjny system nawigacyjno-informacyjny we Włodkowicu = poz. 258
- ZIELIŃSKI, Artur.: Współpraca przynosi efekty = poz. 247

Energetyka. Gazownictwo

- BARTOSZEWICZ, Artur.: Polacy chcą zielonej energii = poz. 153
- **Elektryk** wjeżdża do naszej codzienności = poz. 155
- **Energia** zdecyduje o rozwoju = poz. 156
- KORYCKI, Łukasz.: Wodór to przyszłość nie tylko energetyki = poz. 158
- OBAJTEK, Daniel.: Efekt skali zapewni opłacalność inwestycji w wiatraki na Bałtyku = poz. 160
- OBAJTEK, Daniel.: Mały atom przybliży Orlen do neutralności klimatycznej = poz. 161
- OBAJTEK, Daniel.: Szef Orlenu o tym, co walka z inflacją ma do fuzji z Lotosem = poz. 162
- OBAJTEK, Daniel.: Wytrzymają ci, którzy podejmują decyzje, by iść do przodu = poz. 163
- OBAJTEK, Daniel.: Szef Orlenu o tym, co walka z inflacją ma do fuzji z Lotosem = poz. 164
- OLESIŃSKI, Robert.: Dla PKN Orlen transformacja energetyczna jest nieuchronna i z tej drogi już nie ma odwrotu = poz. 165
- PAWLAK, Maciej.: Polskie koncerny inwestują w zielone projekty = poz. 167
- PĄCZKOWSKI, Krzysztof.: Kierunek: paliwa przyszłości = poz. 168
- PIEKARZ, Dawid.: Potrójna fuzja: wielkie zbieranie sił = poz. 169
- POCHŁOPIEŃ, Jacek.: Neutralny wzrost Orlenu = poz. 171
- SAWICKI, Bartłomiej.: Mały atom – duże marzenie = poz. 176

Przemysł chemiczny

- Ignacy Łukasiewicz = poz. 108

Polski Koncern Naftowy ORLEN SA

- 153. BARTOSZEWICZ, Artur.**: Polacy chcą zielonej energii / Artur Bartoszewicz; dodatek powstał we współpracy z PKN ORLEN. – 17-23 XI 2021. // Gazeta Polska. – 2021, nr 46, s. 84-87, il.
- PKN ORLEN koncernem multienergetycznym. Zgoda Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Lotosu na fuzję z PKN ORLEN
- 154. Ekologiczny** projekt Blue Bridge. – XI 2021. // MiastO!Żyje Informator Społeczny. – 2021, nr 7, s. 10-11, il.
- Projekt wykorzystania odzyskanej wody w przemyśle w ramach gospodarki obiegu zamkniętego.
- 155. Elektryk** wjeżdża do naszej codzienności: paliwa przyszłości / materiał powstał we współpracy z PKN Orlen. – 16 XII 2021. // Rzeczpospolita (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 292, s. A23, il.

- 156. Energia** zdecyduje o rozwoju / partnerem publikacji jest Grupa LOTOS. – 08 - 10 X 2021. // Puls Biznesu (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 195, s. 1, 11, il.

Nowy multikoncern, nowe paliwa, nowe wyzwania : Kongres 590. Konsolidacja sektora energetycznego.

- 157. FURMAN, Tomasz.**: Koncerny inwestują miliardy w rafinerie i petrochemię / Tomasz Furman. – 30 XII 2021 - 02 I 2022. // Parkiet (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 300, s. 11, il.

- 158. KORYCKI, Łukasz.**: Wodór to przyszłość nie tylko energetyki: debata „Pulsu Biznesu” / debatę prowadził Łukasz Korycki, opracował Krzysztof Polak ; partner debaty ORLEN. – 22 XII 2021. // Puls Biznesu (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 245, s. 16-17, fot.

- 159. KOWALSKI, Artur.**: Orlen stawia na cyfryzację / Artur Kowalski; materiał powstał przy współpracy z PKN ORLEN. – 10 XII 2021. // Nasz Dziennik (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 286, s. 5, il.

- 160. OBAJTEK, Daniel.**: Efekt skali zapewni opłacalność inwestycji w wiatraki na Bałtyku / Daniel Obajtek; rozmawiał Michał Niewiadomski, notował Grzegorz Balawender. – 08 X 2021. // Rzeczpospolita (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 235, s. A1, A27, fot.

Planowanie budowy farm wiatrowych na Bałtyku wspólnie z Estonią, Litwą i Łotwą, rozwój energetyki jądrowej we współpracy z firmą Synthos.

- 161. OBAJTEK, Daniel.**: Mały atom przybliży Orlen do neutralności klimatycznej / Daniel Obajtek ; rozmawiał Bartłomiej Sawicki. – 15 XII 2021. // Rzeczpospolita (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 291, s. A23, fot.

Współpraca Orlenu z Synthos Green Energy w projekcie budowy małych reaktorów jądrowych (Small Modular Reactors).

- 162. OBAJTEK, Daniel.**: Szef Orlenu o tym, co walka z inflacją ma do fuzji z Lotosem / Daniel Obajtek; rozmawiała Magdalena Graniszewska. – 25 XI 2021. // Puls Biznesu (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 226, s. 1, 4-5, fot., il.

Orlen bije fuzją w inflację. Negocjacje w sprawie wdrożenia środków zaradczych, antymonopolowych narzuconych przez Komisję Europejską.

- 163. OBAJTEK, Daniel.**: Wytrzymają ci, którzy podejmują decyzje, by iść do przodu / Daniel Obajtek; rozmawiali Michał Karnowski, Maciej Wośko. – 20-26 XII 2021. // Sieci. – 2021, nr 51, s. 40-43, il.

Rozmowa z prezesem PKN ORLEN, Danielem Obajtkiem, o polityce energetycznej i tworzeniu koncernu multienergetycznego.

- 164. OBAJTEK, Daniel (1976-).**: Szef Orlenu o tym, co walka z inflacją ma do fuzji z Lotosem / Daniel Obajtek; rozmowę przeprowadziła Magdalena Graniszewska. – 25 XI 2021. // Puls Biznesu. – 2021, nr 226, s. 4-5, il.

- 165. OLESIŃSKI, Robert.**: Dla PKN Orlen transformacja energetyczna jest nieuchronna i z tej drogi już nie ma odwrotu / Robert Olesiński. – 13-19 XII 2021. // Sieci. – 2021, nr 50, s. 112-115, il.

Budowa polskiego koncernu multienergetycznego.

- 166. ORLEN** w 2021 roku. – 23 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 47, s. 19-22, il.

Innowacje, inwestycje oraz mecenat PKN ORLEN w 2021 roku.

- 167. PAWLAK, Maciej.**: Polskie koncerny inwestują w zielone projekty / Maciej Pawlak. – 20 X 2021. // Gazeta Polska. – 2021, nr 42, s. 54-56, il.

- 168. PĄCZKOWSKI, Krzysztof.**: Kierunek: paliwa przyszłości / Krzysztof Pączkowski. – XI 2021. // Gazeta Bankowa. – 2021, nr 11, s. 42-44, il.

Budowa koncernu multienergetycznego – inwestycje w odnawialne źródła energii i wodór, planowanie budowy hubów wodorowych w Polsce, na Słowacji i w Czechach.

- 169. PIEKARZ, Dawid.**: Potrójna fuzja: wielkie zbieranie sił / Dawid Piekarz. – 22 XII 2021 - 02 I 2022. // Gazeta Polska. – 2021, nr 51-52, s. 74-77, il.

Tworzenie koncernu multienergetycznego po fuzji PKN ORLEN z Lotosem i PGNiG.

170. PŁOŃSKA, Monika: Przyjęliśmy Strategię Zrównoważonego Rozwoju / Monika Płońska. – XII 2021. // GO!. – 2021, nr 12, s. 24-25, il.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju na lata 2021-2023 zintegrowana ze strategią ORLEN 2030 i strategią dekarbonizacji do 2050 roku.

171. POCHŁOPIEŃ, Jacek: Neutralny wzrost Orlenu / Jacek Pochłopięć. – X 2021. // Forbes. – 2021, nr 10, s. 242-243, fot.

Transformacja energetyczna: energetyka zeroemisyjna, inwestycje w odnawialne źródła energii oraz inwestycje petrochemiczne.

172. [POL]: Multienergetyczny koncern stawia czoła wyzwaniom zielonej rewolucji / [POL]; partnerem publikacji jest PKN ORLEN. – 11 X 2021. // Puls Biznesu (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 196, s. 1, 12-13, il.

173. Prezesi Orlenu, Lotosu i PGNiG podpisali umowę społeczną ze związkowcami. – XII 2021. // Solidarność Polskiej Chemii. – 2021, nr 12, s. 8-9, il.

174. PRZEMYŃSKI, Jan: Fani motorsportu zachwyceni, a to jeszcze nie koniec... / Jan Przemyski. – 22 XII 2021 – 02 I 2022. // Gazeta Polska. – 2021, nr 51-52, s. 114-118, il.

ORLEN sponsorem polskich kierowców rajdowych i zawodników Formuły 1.

175. Rok 2021 – [r]okiem ORLENU. – XII 2021. // GO!. – 2021, nr 11, s. 4, il.

Podsumowanie działalności PKN ORLEN w 2021 roku.

176. SAWICKI, Bartłomiej: Mały atom – duże marzenie / Bartłomiej Sawicki; materiał powstał przy współpracy z PKN ORLEN. – 14 XII 2021. // Rzeczpospolita (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 290, s. A20, il.

Współpraca Orlenu z Synthos Green Energy w projekcie budowy małych reaktorów jądrowych (Small Modular Reactors).

177. STACHURSKA, Agnieszka: Mazowiecka Dolina Wodiorowa coraz bliżej: podpisano porozumienia / Agnieszka Stachurska. – 4 XI 2021. // PetroNews. – 2021, nr 21, s. 4, il. – (ORLEN Bez Tajemnic). – (ORLEN Bez Tajemnic)

Podpisanie listu intencyjnego w płockiej siedzibie PKN ORLEN.

178. 3 lata gwarancji dla pracowników Lotosu po fuzji z Orlenem. – XI 2021. // Solidarność Polskiej Chemii. – 2021, nr 11, s. 8, il.

Rzemiosło

179. KARWACKA, Ewelina: Głośnie auto, peleryna i... zaczynamy strzyżenie / Ewelina Karwacka. – 31 XII 2021- 02 I 2022. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 304, dod. Tygodnik Płock, s. 5, il.

Salon fryzjerski „Forma i Kolor” w Płocku przy ul. Swojskiej.

Rolnictwo

— **Wież** Mazowiecka = poz. 62

Ogrodnictwo

— **KARWACKA, Ewelina:** Zupa bez pasternaku? O nie! = poz. 181

Leśnictwo. Łowiectwo

— **BURZYŃSKA, Karolina:** Ptasia budziki, czyli za pan brat z przyrodą = poz. 115

180. Chronione dobro lasu: rezerwat, park krajobrazowy, pomniki przyrody. – 23 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 47, s. 13, il.

Lasy rezerwatowe w Nadleśnictwie Płock.

Handel

181. KARWACKA, Ewelina: Zupa bez pasternaku? O nie! / Ewelina Karwacka. – 26 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021,

nr 275, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 6, il.

Owoce i warzywa – tylko prosto z pola. Płockie sklepy z żywnością ekologiczną.

Gastronomia

— **Gmina Bodzanów** – klimat i smak kulinarnej tradycji = poz. 198

Finanse. Budżet

— **BURZYŃSKA, Karolina:** Budżetowy kartel obywatelski = poz. 217

— (jac): Płocczanie wybrali 15 projektów = poz. 230

— **KACPRZAK, Adam:** Wydatki na zadania inwestycyjne na 2022 r. = poz. 231

— **KWIATKOWSKI, Marek:** Fundusz sołecki pozwala na zrównoważony rozwój gminy = poz. 234

— **NOWAKOWSKI, Andrzej:** Miliard złotych po raz piąty = poz. 239

— **PIĘTKA, Włodzimierz:** Cieszą oko i serce = poz. 313

— **WERESZCZYŃSKA, Joanna:** Gmina Słupno liderem w pozyskiwaniu dotacji – 13.453.987,00 zł na inwestycje w gminie = poz. 246

Komunikacja. Transport. Łączność

— a.m.: Inwestycje na terenie Gminy Łąck w 2021 roku = poz. 216

182. BURZYŃSKA, Karolina: Baza PKS do rozbiórki? / Karolina Burzyńska. – 31 XII 2021- 02 I 2022. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 304, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4, il.

Sprzedaż bazy autobusowej firmie Invest Bud Development Waldemar Nowak.

183. BURZYŃSKA, Karolina: Nowe zeroemisyjne autobusy – elektryczne czy wodorowe? komunikacja miejska / Karolina Burzyńska. – 03 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 281, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 3, il.

— **KONARSKA-PABINIAK, Barbara:** Niezwykłe dokonania gościnianina w Peru = poz. 103

— **LAZAROWSKI, Dariusz:** Wykolejenie pociągu na linii Sierpc – Rypin w 1943 r. = poz. 139

— **MARCINIAK, Jola:** Mieszkańcy widzą co innego... = poz. 236

— **MAT:** Jedzie pociąg z daleka i... zatrzymuje się w Sierpcu = poz. 237

— **Regionalne** Muzeum Poczty w Płocku = poz. 297

184. STACHURSKA, Agnieszka: Kiedy powstanie kolejowa obwodnica towarowa Płocka? / Agnieszka Stachurska. – 19 X 2021. // PetroNews. – 2021, nr 19, s. 9, 11, il.

M.in. nowa linia kolejowa nr 5 związana z CPK oraz modernizacja linii nr 33.

185. WEBER, Michał: Sierpecki węzeł kolejowy – rozwój i dzieje linii w dwudziestolecu międzywojennym / Michał Weber. – 2021. // Rocznik Sierpecki. – 2021, T. 1 (2021), s. 89-123, il.

Bibliografia

Gospodarka komunalna. Pożarnictwo

— **BURZYŃSKA, Karolina:** Jasieńka, Irenka i ich piękne rodziny = poz. 78

186. BURZYŃSKA, Karolina: Jesteście wielcy!: podarowaliście ponad 45,5 tys. zł: rewelacja! Ratujmy Płockie Powązki / Karolina Burzyńska. – 05 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 258, dod. Tygodnik Płock, s. 3, il.

Zbiórka pieniędzy na renowację nagrobków płockich dzieci: Irenki Tyszk i Jasieńki Gradowskiej.

— **KELMAN, Krzysztof:** Czas na całoroczne zwiedzanie pod dachem! = poz. 116

187. KINALSKA, Eliza: Tytani pracy z Gąbina: w tym roku interweniowali już ponad 550 razy / Eliza Kinalska. – 7 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 49, s. 25, il. – (Druhowie Bohaterowie)

Ochotnicza Straż Pożarna z Gąbina.

188. KINALSKA, Eliza.: W Sobowie służą strażacy z pasją: dbają o bezpieczeństwo od 103 lat / Eliza Kinalska. – 16 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 46, s. 15, il. – (Druhowie Bohaterowie) Ochotnicza Straż Pożarna w Sobowie.

189. KINALSKA, Eliza.: W tym roku interweniowali już blisko 200 razy: na strażaków ze Słupna zawsze można liczyć / Eliza Kinalska. – 23 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 47, s. 27, il. – (Druhowie Bohaterowie)

190. KINALSKA, Eliza.: Zawsze na służbie: strażacy z Ciachcina / Eliza Kinalska. – 2 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 44, s. 15, il. – (Druhowie Bohaterowie)

191. LEWANDOWSKA, Anna.: Drugie życie wiślanej wody: Szukamy Złotych Gwiazd / Anna Lewandowska. – 26 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 275, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4-5, il.

Inwestycje Wodociągów Płockich.

192. PIĘTKA, Włodzimierz.: Smutna wizytówka: krajobraz po wszystkich świętych / Włodzimierz Piętko. – 14 XI 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 45, dod. Gość Płocki, nr 45/657, s. VII, il. Dot. problemu segregacji śmieci na cmentarzach w Płocku i w diecezji płockiej.

193. SAP.: Współcześni Herosi: strażacy z Bielska / sap. – 9 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 45, s. 15, il. – (Druhowie Bohaterowie)

Ochotnicza Straż Pożarna w Bielsku (zawiera czarno-białe zdjęcie pierwszych druhów).

Gospodarka mieszkaniowa

— BURZYŃSKA, Karolina.: Sporó ze skarpą w tle ciąg dalszy = poz. 221

194. LEWANDOWSKA, Anna.: Pożenione dwie idee: płocki program mieszkaniowy / Anna Lewandowska. – 26 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 275, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 3, il. Na start, czyli pożenione dwie idee

VII. ZAGADNIENIA POLITYCZNE I SPOŁECZNE

Zagadnienia ogólne

195. DRAGAN, Wanda.: W uznaniu zasług / Wanda Dragan. – XI 2021. // Gazeta Samorządność (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 61, s. 10, il.

Nadanie pośmiertne tytułu Honorowego Obywatelstwa Gminy Iłów państwu Ryszardowi i Karolinie Kaczorowski, ostatniej parze prezydenckiej II RP na Uchodźstwie.

196. KOZANECKI, Jarosław.: Nadzór Służby Bezpieczeństwa nad współpracą Płocka i Darmstadt w latach 1988-1990 / Jarosław Kozanecki. – X-XII 2021. // Notatki Płockie. – 2021, nr 4/269, s. 28-38, il.

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim. Zawiera m.in. tekst porozumienia o partnerskiej współpracy Płocka i Darmstadt.

— KOZANECKI, Jarosław.: Pierwsze dni czasu represji: kalendarium = poz. 141

— NOWAKOWSKI, Andrzej.: W przyszłym roku możemy stracić 50 mln zł = poz. 240

— PIETRZAK, Krzysztof.: Wieloletnia praca organiczna = poz. 241

— SIKORSKI, Andrzej.: Posłowie i deputowani na sejm z departamentu i województwa płockiego 1809-1831 = poz. 136

Unia Europejska. Fundusze wspólnotowe

— Fundusze Europejskie na Mazowszu = poz. 11

— LEWANDOWSKA, Anna.: Fundusze unijne robią cudowną robotę = poz. 208

Partie polityczne

197. KALUKIN, Rafał.: Pawlak na miętko / Rafał Kalukin. – 15-20

XII 2021. // Polityka. – 2021, nr 51, s. 20-22, il.

Waldemar Pawlak przewodniczącym Rady Naczelnej Polskiego Stronnictwa Ludowego.

Organizacje społeczne

198. Gmina Bodzanów – klimat i smak kulinarnej tradycji. – XII 2021. // Gazeta Samorządowa Gminy Bodzanów. – 2021, nr grudzień, dod. „Smaki Ziemi Bodzanowskiej”, s. 1-2, il.

Realizacja projektu „Smaki Ziemi Bodzanowskiej”.

— GÓRALSKI, Wojciech.: Akcja Katolicka jako kościelne stowarzyszenie wiernych świeckich w diecezji płockiej – wczoraj, dziś, jutro = poz. 330

199. MAKOWSKA, Agnieszka.: Partnerstwo w Grzybowie na rzecz małej i dużej Ojczyzny / Agnieszka Makowska. – 2021 // Wieści znad Wisły. – 2021, nr 113, s. 38-40, il.

Podsumowanie projektu „Partnerstwo w Grzybowie na Rzecz Małej i Dużej Ojczyzny” realizowanego przez Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne „Ziarno”.

— RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Czyli kolejna edycja Festiwalu Zorzy Polarnej = poz. 121

200. ŻAGLEWSKA, Mirosława.: Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Sokół w Bodzanowie: budujemy społeczny kapitał / Mirosława Żaglewska. – XII 2021. // Gazeta Samorządowa Gminy Bodzanów. – 2021, nr grudzień, s. 12-13, il.

Harcerstwo

201. MAŁECKA, Agnieszka.: Nie spoczną na laurach: 1. Zlot Federacji Harcerskiej „Zarzewie” / Agnieszka Małecka. – 17 X 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 41, dod. Gość Płocki, nr 41/653, s. IV, il.

Nadanie sztandaru maszewskiej drużynie harcerskiej oraz przyjęcie imienia Marynarzy Floty II Rzeczypospolitej Marynarki Wojennej II RP.

Polityka społeczna

— BURZYŃSKA, Karolina.: Budżetowy kartel obywatelski = poz. 217

— (jac.): Płocczanie wybrali 15 projektów = poz. 230

— LEWANDOWSKA, Anna.: Podczas spisów zawsze trochę kłamałimy = poz. 122

— LEWANDOWSKA, Anna.: Pożenione dwie idee = poz. 194

202. SZOCHNER-SLEMIŃSKA, Magdalena.: Trzy miliony dla mieszkańców na usługi społeczne / Magdalena Szochner-Sleminińska. – VIII-X 2021. // Głos Słupna. – 2021, nr 5(79), s. 5, il. Projekt pilotażowy „Centrum Usług Społecznych w Gminie Słupno”.

Praca. Bezrobocie

— **Biuletyn** Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy = poz. 6

— BURZYŃSKA, Karolina.: Jak wirus wpłynął na rynek pracy = poz. 146

203. LEWANDOWSKA, Danuta.: Podsumowanie realizacji zadań określonych w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 1842 z późn. zm.) / Danuta Lewandowska. // Praca i Rozwój. – 2021, nr 4, s. 5-15, il.

204. ŁOTOCKA, Magdalena.: VII edycja badania Barometr zawodów - prognoza na 2022 r. / Magdalena Łotocka. – X-XII 2021. // Biuletyn Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy. – 2021, nr 4, s. 7-9, il.

205. MUCHAMETCZYN, Ewa.: Duże zapotrzebowanie pracodawców : barometr zawodów 2022 w subregionie płockim / Ewa Muchametczyn. – X-XII 2021. // Mazowiecki Rynek Pracy. – 2021, nr 4(102), s. 14-15, il.

206. OBREŃBSKA, Nina.: Ogólna sytuacja na rynku pracy

w mieście Płocku w I półroczu 2021 / Nina Obrębska. // Praca i Rozwój. – 2021, nr 2/3, s. 5-12, il.

207. OBRĘBSKA, Nina.: Podsumowanie panelu ekspertów w ramach badania Barometr Zawodów. Miasto Płock / Nina Obrębska. // Praca i Rozwój. – 2021, nr 4, s. 26-27, il.

7. edycja badania pn. Barometr Zawodów.

– **Prezisi** Orlenu, Lotosu i PGNiG podpisali umowę społeczną ze związkowcami = poz. 173

– **STACHURSKA, Agnieszka.**: Szpital wojewódzki z groźbą zamknięcia oddziałów = poz. 255

Opieka społeczna

– **Budynek** po byłej szkole podstawowej w Ostrowach na nowo tętni życiem = poz. 148

208. LEWANDOWSKA, Anna.: Fundusze unijne robią cudowną robotę: Szukamy Złotych Gwiazd / Anna Lewandowska. – 29 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 253, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4-5, il.

Prywatny DPS „Mecenat” w Płocku.

209. LEWANDOWSKA, Anna.: Im rodzice mieszkania nie kupią: Choinka Dobroczyńców / Anna Lewandowska. – 03 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 281, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4-5, il.

Pomóżmy im pomagać.

Zbiórka pieniędzy w ramach akcji „Choinka Dobroczyńców” na zakup mieszkania na życiowy start dla wychowanków domu dziecka.

210. LEWANDOWSKA, Anna.: W jedności serc siła: Choinka Dobroczyńców / Anna Lewandowska. – 10 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 287, dod. Tygodnik Płock, s. 5, il.

Zbiórka pieniędzy w ramach akcji „Choinka Dobroczyńców” na zakup mieszkania na życiowy start dla wychowanków domu dziecka.

211. PIĘTKA, Włodzimierz.: Miliony do zwrotu: wyrok sądu apelacyjnego / Włodzimierz Piętko. – 10 X 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 40, dod. Gość Płocki, nr 40/653, s. VII, il.

Dot. sprawy nieprawidłowo wykorzystanych przez płocki Caritas funduszy z PFRON w latach 2006-2007.

– **Redakcja.**: Innowacyjny system nawigacyjno-informacyjny we Włodkowcu = poz. 258

– **SZOCHNER-SLEMIŃSKA, Magdalena.**: Trzy miliony dla mieszkańców na usługi społeczne = poz. 202

Związki zawodowe

– **KOZANECKI, Jarosław.**: 13 grudnia 1981 roku = poz. 142

– **Prezisi** Orlenu, Lotosu i PGNiG podpisali umowę społeczną ze związkowcami = poz. 173

– **3 lata** gwarancji dla pracowników Lotosu po fuzji z Orlenem = poz. 178

Zagadnienia socjologiczne

212. Kalendarium 2021 r.: kolejny rok z pandemią / opracowanie (jac). – 28 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 52, s. 9, il.

Najważniejsze wydarzenia 2021 roku w Płocku.

– **Kryzys**, katastrofa, apokalipsa = poz. 101

213. MILKE, Tadeusz.: Aktywność lokalna młodzieży jako przejaw społeczeństwa obywatelskiego: przypadek płocki / Tadeusz Milke. W: Społeczeństwo obywatelskie. Historia, teoria, praktyka Warszawa, 2021. s. 299-322

– **OLESZCZYK, Michał.**: Swój pośród obcych, obcy wśród swoich = poz. 322

– **RONDUDA, Łukasz.**: Bojownik = poz. 323

– **RONDUDA, Łukasz.**: Sklejanie Polski krzyżem i tęczę = poz. 324

– **RYCHARSKI, Daniel.**: Wszystkie nasze strachy = poz. 325

– **SZABŁOWSKI, Stach.**: Wspólna droga = poz. 93

214. WHITE, Anna.: Płock as a city of „immigration” and „emigration”

in 2019 / Anna White. – 2021. // Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego. – T. 13 (2021), s. 359-380, il.

Bibliografia – Streszczenie w języku polskim. Dot. imigracji pracowników ukraińskich (artykuł w języku angielskim).

Patologia społeczna

– **BURZYŃSKA, Karolina.**: Poprosił: zamów za niego mszę = poz. 250

– **NYKIEL, Marzena.**: Zdemaskowane znieśławienie = poz. 251

– **OLESZCZYK, Michał.**: Swój pośród obcych, obcy wśród swoich = poz. 322

– **RONDUDA, Łukasz.**: Bojownik = poz. 323

– **RONDUDA, Łukasz.**: Sklejanie Polski krzyżem i tęczę = poz. 324

– **RYCHARSKI, Daniel.**: Wszystkie nasze strachy = poz. 325

Uroczystości. Obchody. Miejsca pamięci narodowej

215. DRAGAN, Wanda.: Wyjątkowe obchody Narodowego Święta Niepodległości w Iłowie / Wanda Dragan. – XII 2021. // Gazeta Samorządność (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 62, s. 16, il.

– (eg).: Byli z tych stron = poz. 264

– (ek).: 17 tablic, które przypominają o historii = poz. 261

– **GRYSZPANOWICZ, Piotr.**: Historia tablic pamiątkowych na płockim ratuszu = poz. 223

VIII. ZAGADNIENIA PRAWNO-ADMINISTRACYJNE

Samorząd terytorialny

216. A.M.: Inwestycje na terenie Gminy Łąck w 2021 roku / a.m. – XII 2021. // Gazeta Łącka. – 2021, nr 2(75), s. 3-6, il.

217. BURZYŃSKA, Karolina.: Budżetowy kartel obywatelski: jak oświata ogrywa płocczan / Karolina Burzyńska. – 10 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 287, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 6-7, il.

Przewaga szkół w głosowaniu nad projektami z Budżetu Obywatelskiego.

218. BURZYŃSKA, Karolina.: Kiedyś była tam cukrownia, teraz auta będą jeździć bokiem? / Karolina Burzyńska. – 22 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 247, dod. Tygodnik Płock, s. 3, il.

219. BURZYŃSKA, Karolina.: Miasto zwraca się ku zielonej stronie mocy: drzewa zarabiają miliony złotych / Karolina Burzyńska. – 01 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 229, dod. Tygodnik Płock, s. 6-7, il.

Spotkanie mieszkańców Płocka z prezydentem, Andrzejem Nowakowskim i architektem krajobrazu, wykładowcą w Katedrze Architektury Krajobrazu SGGW – Marzeną Suchocką.

220. BURZYŃSKA, Karolina.: Przewodnik po budzie Płocka 2022 / Karolina Burzyńska. – 19 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 269, dod. Tygodnik Płock, s. 4-5, il.

221. BURZYŃSKA, Karolina.: Sporu ze skarpą w tle ciąg dalszy / Karolina Burzyńska. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 253, dod. Tygodnik Płock, s. 10-11, il.

Problem z pozwoleniem na budowę apartamentowców na skarpie przy ul. Piekarskiej w Płocku.

222. DANIELUK, Jacek.: Ponad 230 milionów złotych na inwestycje: co znajdziemy w projekcie budżetu Płocka na 2022 rok? / Jacek Danieluk. – 14 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 50/51, s. 8, il.

– **DRAGAN, Wanda.**: W uznaniu zasług = poz. 195

– **Ekologiczny** projekt Blue Bridge = poz. 154

223. GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Historia tablic pamiątkowych na płockim ratuszu / Piotr Gryszpanowicz. – 2021. // Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny. – T.13 (2021), s. 83-94, il.

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim.

224. GRYSZPANOWICZ, Piotr.: Księgi obrad Rady Miejskiej Mia-

- sta Płocka. T. 1, [1915, 1916, 1917, 1918, 1919] / zebrał i przygotował Piotr Gryszpanowicz; Archiwum Państwowe w Płocku. – Wydanie I. – Płock: Archiwum Państwowe w Płocku, 2021. – 427 stron: faksymilia, plany; 30 cm.
Tytuł tomu na grzbiecie. ISBN 978-83-64798-12-2
- 225. GRYSZPANOWICZ, Piotr.**: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka. T. 2, [1920, 1921, 1922] / zebrał i przygotował Piotr Gryszpanowicz; Archiwum Państwowe w Płocku. – Wydanie I. – Płock: Archiwum Państwowe w Płocku, 2021. – 492 stron: faksymilia; 30 cm.
Tytuł tomu na grzbiecie. ISBN 978-83-64798-12-2
- 226. GRYSZPANOWICZ, Piotr.**: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka. T. 3, [1923, 1924, 1925, 1926] / zebrał i przygotował Piotr Gryszpanowicz; Archiwum Państwowe w Płocku. – Wydanie I. – Płock: Archiwum Państwowe w Płocku, 2021. – 509 strony: faksymilia, plany; 30 cm.
Tytuł tomu na grzbiecie. ISBN 978-83-64798-12-2
- 227. GRYSZPANOWICZ, Piotr.**: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka. T. 4, [1927, 1928, 1929, 1930, 1931] / zebrał i przygotował Piotr Gryszpanowicz; Archiwum Państwowe w Płocku. – Wydanie I. – Płock: Archiwum Państwowe w Płocku, 2021. – 562 stron: faksymilia; 30 cm.
Tytuł tomu na grzbiecie. ISBN 978-83-64798-12-2
- 228. GRYSZPANOWICZ, Piotr.**: Księgi obrad Rady Miejskiej Miasta Płocka. T. 5, [1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939] / zebrał i przygotował Piotr Gryszpanowicz; Archiwum Państwowe w Płocku. – Wydanie I. – Płock: Archiwum Państwowe w Płocku, 2021. – 524 strony: faksymilia; 30 cm.
Tytuł tomu na grzbiecie. ISBN 978-83-64798-12-2
- GUZANEK, Regina.: Realizacja inwestycji w 2021 = poz. 149
— **Inwestycje.** = poz. 150
- 229. Inwestycje** 2021. – X-XII 2021. // Nasz Gostynin. – 2021, nr 4(56), s. 4-5, il.
Podsumowanie inwestycji w Gostyninie.
- 230. (JAC).**: Płocczanie wybrali 15 projektów: Budżet Obywatelski Płocka po raz dziesiąty / (jac). – 5 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 40, s. 7, il.
- Wyniki dziesiątej edycji BOP.
— JĘDRZEJAK, Marcin.: Heraldyka samorządowa miasta i gmin powiatu sierpeckiego = poz. 124
- 231. KACPRZAK, Adam.**: Wydatki na zadania inwestycyjne na 2022 r. / Adam Kacprzak. – XII 2021. // Nasza Gmina Nasze Miejsce. – 2021, nr 21, s. 5, il.
Dot. gminy Mała Wieś.
— **Kalendarium** = poz. 276
- 232. KINALSKA, Eliza.**: O sytuacji w rolnictwie: XXIX sesja rady Powiatu Płockiego / Eliza Kinalska. – 26 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 43, s. 21, il.
- 233. KUBACKA, Magdalena.**: Zadania inwestycyjne – zmiany i dotacje / Magdalena Kubacka. – XI-XII 2021. // Głos Słupna. – 2021, nr 6(80), s. 3, il.
Podsumowanie inwestycji w gminie Słupno w 2021 r.
- 234. KWIATKOWSKI, Marek.**: Fundusz sołecki pozwala na zrównoważony rozwój gminy / Marek Kwiatkowski. – XII 2021. // Gazeta Samorządowa Gminy Bodzanów. – 2021, nr grudzień, s. 4-6, il.
Fundusz sołecki w gminie Bodzanów.
- 235. LEWANDOWSKA, Anna.**: Czy zmienią się prezydenci miast?: prognoza wyborcza na 2023 rok / Anna Lewandowska. – 17 XII 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 293, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4-5, il.
Czwarta kadencja Andrzeja Nowakowskiego?
— LEWANDOWSKA, Anna.: Pożenione dwie idee = poz. 193
- 236. MARCINIAK, Jola.**: Mieszkańcy widzą co innego...: burmistrz: przebudowa skrzyżowania poprawi bezpieczeństwo w Drobinie / Jola Marciniak. – 7 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 49, s. 14, il.
Kontrowersje wokół inwestycji na skrzyżowaniu ulic w Drobinie.
- 237. MAT.**: Jedzie pociąg z daleka i... zatrzymuje się w Sierpcu / MAT. – 21 XII 2021. // Ekstra Sierpc. – 2021, nr 100, s. 1, 14, il.
Nowe połączenie kolejowe Katowice – Gdynia Główna przez Sierpc.
- 238. (MW).**: Płocczanie wybrali radnych osiedlowych / (mw). – 29 X 2021. // Wiadomości PortalPłock. – 2021, nr 48, s. 6-8, il.
Zawiera listy kandydatów na radnych osiedlowych i listy osób, które weszły w skład rad osiedlowych.
— **Na tropie** inwestycji w Sierpcu = poz. 151
- 239. NOWAKOWSKI, Andrzej.**: Miliard złotych po raz piąty / z Andrzejem Nowakowskim rozmawia Jan Bolesław Nycek. – XII 2021. // Nasz Płock. – 2021, nr 10(149), s. 5, il.
Rozmowa z prezydentem Płocka nt. budżetu i inwestycji miejskich.
- 240. NOWAKOWSKI, Andrzej.**: W przyszłym roku możemy stracić 50 mln zł: „Polski ład” – co oznacza dla Płocka / Andrzej Nowakowski; rozmawiała Karolina Burzyńska. – 15 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 241, dod. Tygodnik Płock, s. 4-5, il.
- 241. PIETRZAK, Krzysztof.**: Wieloletnia praca organiczna: lokalni liderzy MWS / Krzysztof Pietrzak; rozmawiał Dominik Łęzak. – XI 2021. // Gazeta Samorządność (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 61, s. 8, fot.
Rozmowa z przewodniczącym Mazowieckiej Wspólnoty Samorządowej i koordynatorem MWS w powiecie płockim – K. Pietrakiem.
— **Pozyskane środki** / Inwestycje = poz. 152
- 242. Prof. Janusz Zieliński** z Nagrodą Marszałka. – 26 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 43, s. 25, il.
Laureaci Nagrody Marszałka Województwa Mazowieckiego, m.in. Janusz Zieliński.
- 243. ROKITA, Marek.**: Miasto rzece – rzeka miastu / Marek Rokita. – VI-XII 2021. // Fundusze Europejskie na Mazowszu. – 2021, nr 2, s. 25-27, il.
Rewitalizacja nabrzeża wiślanego w Płocku.
- 244. Spółki** miejskie - podsumowanie 2021 r. – X-XII 2021. // Nasz Gostynin. – 2021, nr 4(56), s. 7-8
Spółki miejskie w Gostyninie.
— STACHURSKA, Agnieszka.: Kiedy powstanie kolejowa obwodnica torowa Płocka? = poz. 184
- 245. STRUŻIK, Adam.**: A Struzik: 20 lat pracy dla wspólnoty mazowieckiej / Adam Struzik; rozmawiała MWS. – XII 2021. // Gazeta Samorządność (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 62, s. 13, fot.
Rozmowa z Marszałkiem Województwa Mazowieckiego, A. Struzikiem.
— WALUŚ, Konrad Jan.: Gromadzkie lata pięćdziesiąte XX wieku = poz. 67
— WERESZCZYŃSKA, Joanna.: Co dalej ze Słupianką? = poz. 114
- 246. WERESZCZYŃSKA, Joanna.**: Gmina Słupno liderem w pozyskiwaniu dotacji – 13.453.987,00 zł na inwestycje w gminie / Joanna Wereszczyńska. – VIII-IX 2021. // Głos Słupna. – 2021, nr 5(79), s. 3, il.
- 247. ZIELIŃSKI, Artur.**: Współpraca przynosi efekty / z Arturem Zielińskim rozmawia Jan B. Nycek. – XII 2021. // M 4. – 2021, nr 2(36), s. 6-7, il.
Rozmowa z zastępcą prezydenta Płocka ds. rozwoju i inwestycji.
- 248. ZIEMKIEWICZ, Sylwester.**: Chcę być starostą, który jest blisko ludzi... / Sylwester Ziemkiewicz, rozmowę przeprowadziła Eliza Kinalska. – 12 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 41, s. 7, il.
Rozmowa z nowo wybranym starostą płockim Sylwestrem Ziemkiewiczem.
- 249. ZIEMKIEWICZ, Sylwester.**: Współpraca to klucz do sukcesu / z Sylwestrem Ziemkiewiczem rozmawia Jan Bolesław Nycek. – XII 2021. // Nasz Płock. – 2021, nr 10(149), s. 7, il.

Rozmowa z nowo wybranym starostą plockim.

Wybory samorządowe

— LEWANDOWSKA, Anna.: Czy zmieniać się prezydenci miast? = poz. 235

Sądownictwo. Prokuratura

250. BURZYŃSKA, Karolina.: Poprosił: zamów za niego mszę: zaczął się proces w głośnej sprawie zabójstwa dostawcy pizzy / Karolina Burzyńska. – 17 XII 2021. // *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 293, dod. Tygodnik Płock, s. 8-11, il.

251. NYKIEL, Marzena.: Zdemaskowane znieśławienie / Marzena Nykiel. – 27 XII 2021 – 09 I 2022. // *Sieci* - 2021/2022, nr 52, s. 46-48, il.

Uniewinnienie księdza podejrzanego o molestowanie Marka Lisińskiego, byłego prezesa Fundacji „Nie lękajcie się” pomagającej ofiarom molestowania przez duchownych.

— PIĘTKA, Włodzimierz.: Miliony do zwrotu = poz. 211

— STANUSZKIEWICZ-CEGŁOWSKA, Blanka.: Znaleźiska w tapczanach, stoikach, piwnicach... = poz. 252

Policja. Bezpieczeństwo publiczne

— BURZYŃSKA, Karolina.: Poprosił: zamów za niego mszę = poz. 250

— KOZANECKI, Jarosław.: Pierwsze dni czasu represji: kalendarium = poz. 141

252. STANUSZKIEWICZ-CEGŁOWSKA, Blanka.: Znaleźiska w tapczanach, stoikach, piwnicach...: narkotykowe zagłębienie w Płocku i okolicach? / Blanka Stanuszkiewicz-Cegłowska. – 30 XI 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 48, s. 5, il.

Policyjne zatrzymania związane z narkotykami w Płocku i okolicach.

IX. WOJSKO

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Bohaterscy obrońcy Włocławka w 1920 r. we wnioskach odznaczeniowych na order Virtuti Militari i Krzyż Walecznych – suplement = poz. 89

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Kawalerowie orderu Virtuti Militari, odznaczeni za walki w latach 1914-1921, pochodzący z Sierpca i powiatu sierpeckiego = poz. 73

— KOZANECKI, Jarosław.: Pierwsze dni czasu represji: kalendarium = poz. 141

— KUŹNIEWSKA, Zofia.: Opieka medyczna podczas epidemii cholery na terenie guberni płockiej w Królestwie Polskim w okresie Powstania Listopadowego = poz. 256

— ŁADAN, Ałta.: Ostatni lot Eustachego Czułowskiego = poz. 140

— WEBER, Maria.: Komendantka = poz. 105

X. OCHRONA ZDROWIA

Śłużba zdrowia. Szpitalnictwo

253. KARWACKA, Ewelina.: Druga młodość Syreny 104 / Ewelina Karwacka. – 31 XII 2021- 02 I 2022. // *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 304, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 6-7, il.

Czujemy się znów jak 18-latkowie! Reaktywacja płockiej kapeli punkowej „Syrena 104”, założonej w 1988 r.

254. KARWACKA, Ewelina.: Zapelnia się szpital, a szkoły wręcz przeciwnie – pustoszeją: koronawirus / Ewelina Karwacka. – 10 XII 2021. // *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 287, dod. Tygodnik Płock, s. 1, il.

COVID-19 w Płocku – sytuacja w szpitalu tymczasowym.

255. STACHURSKA, Agnieszka.: Szpital wojewódzki z groźbą zamknięcia oddziałów: zbliża się termin wypowiedzenia 22 lekarzy / Agnieszka Stachurska. – 7 X 2021. // *PetroNews*. – 2021, nr 19, s. 1, 11, il.

Kryzys kadrowy i postulaty lekarzy Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Płocku.

Higiena

— KARWACKA, Ewelina.: Zapelnia się szpital, a szkoły wręcz przeciwnie – pustoszeją = poz. 254

256. KUŹNIEWSKA, Zofia.: Opieka medyczna podczas epidemii cholery na terenie guberni płockiej w Królestwie Polskim w okresie Powstania Listopadowego / Zofia Kuźniewska. – 2021. // *Spółeczeństwo, Edukacja, Język*. – T.14/2 (2021), s. 31-40

Bibliografia. – Streszczenie w języku angielskim.

XI. NAUKA OŚWIATA KULTURA

Szkolnictwo wyższe

Mazowiecka Uczelnia Publiczna

257. SEWERYNIAK, Henryk.: Pontificale Plocense I – odzyskany skarb z czasów „kiedy katedry były białe, a filozofowie jaśni”: wykład wygłoszony 8 X 2021 roku podczas inauguracji Roku Akademickiego Mazowieckiej Uczelni Publicznej / Henryk Seweryniak. – 2021. // *Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego*. – T. 13 (2021), s. 499-507

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim

Politechnika Warszawska

— Prof. Janusz Zieliński z Nagrodą Marszałka = poz. 242

Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica

— **Badania** społeczne studenckich kół naukowych = poz. 259

— CHMIELEWSKA, Maria.: Wspomnienie prof. Józefa Półturzyckiego = poz. 87

258. REDAKCJA.: Innowacyjny system nawigacyjno-informacyjny we Włodkowicu / Redakcja. – 2 X 2021. // *Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica*. – 2021, nr 54, s. 7, il.

Znaczniki dźwiękowe wspierające osoby niewidome i słabowidzące na terenie uczelni.

Organizacje naukowe

259. Badania społeczne studenckich kół naukowych: edycja II / redakcja naukowa Krzysztof Buczkowski, Paweł Kaczmarczyk; Mazowiecka Uczelnia Publiczna w Płocku. – Płock: Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, 2021. – 578 stron: faksymilia, fotografie, ilustracje, wykresy; 24 cm.

Bibliografie, netografie przy pracach. – Jedna praca w języku angielskim. Streszczenia w języku angielskim przy większości prac i streszczenie w języku polskim przy jednej pracy. ISBN 978-83-66277-23-6 (oprawa miękka)

Towarzystwo Naukowe Płockie

260. GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: [Między edukacją a nauką: memoriale liber ofiarowane Profesorowi Mirosławowi Krajewskiemu – recenzja] / Grzegorz Gołębiowski. – X-XII 2021. // *Notatki Płockie*. – 2021, nr 4/269, s. 47-53, il.

Zawiera rec. książki: Między edukacją a nauką: memoriale liber ofiarowane Profesorowi Mirosławowi Krajewskiemu / red. Iwona E. Zielińska. – Dobrzyń, 2021.

— KANSY, Andrzej.: Antoni Rajkiewicz (1922-2021) – uczony i mentor = poz. 88

— KRUSZEWSKI, Zbigniew Paweł: Zrobiłem, co mogłem = poz. 84

— **Potrójny** jubileusz profesora Mirosława Krajewskiego – 75-lecie urodzin, 50-lecie pracy naukowej i 20-lecie nadania tytułu profesora = poz. 82

— STOGOWSKA, Anna Maria.: Kolekcja Gustawa Zielińskiego (1809-1881) w zbiorach Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego = poz. 342

Szkolnictwo

261. (EK): 17 tablic, które przypominają o historii : opowiadają historie żołnierzy wykłetych / (ek). – 12 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 41, s. 14, il.

Projekt „Jesteśmy wdzięczni bohaterom - żołnierzom niezłomnym” upamiętniający żołnierzy obwodu „Rybitwa” dowodzonego przez ppor. Władysława Dubielaka. Zawiera listę nazwisk 17 odsłoniętych tablic.

Szkolnictwo podstawowe

262. ADAMCZYK, Małgorzata: Szkoła Podstawowa im. Powstańców Styczniowych w Ligowie / Małgorzata Adamczyk, [et. al.]. – XII 2021. // Informator Gminy Mochowo. – 2021, nr 8, s. 21-24, il.

Wydarzenia mające miejsce w Szkole Podstawowej w Ligowie.

263. DOMAŃSKA, Renata: Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Bożewie / Renata Domańska. – XII 2021. // Informator Gminy Mochowo. – 2021, nr 8, s. 18-21, il.

Wydarzenia mające miejsce w Szkole Podstawowej w Bożewie.

264. (EG): Byli z tych stron: „Jedynka” uczciła żołnierzy niezłomnych / (eg). – 12 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 41, s. 12, il.

Uroczyste odsłonięcie tablic żołnierzy niezłomnych w Gostyninie.

265. GABRYCHOWICZ, Edyta: Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Mochowie / Edyta Gabrychowicz. – XII 2021. // Informator Gminy Mochowo. – 2021, nr 8, s. 21-24, il.

Wydarzenia mające miejsce w Szkole Podstawowej w Mochowie.

266. GIERA, Iwona: Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Gozdowie / Iwona Giera, [et. al.]. – XII 2021. // Słowo Gozdowa. – 2021, nr 1-4(83), s. 16-22, il.

Ważniejsze wydarzenia w Szkole Podstawowej w Gozdowie w 2021 r.

267. IWAŃSKA, Arleta: Kolejny rok za nami: funkcjonowanie Zespołu Placówek Oświatowych w Bodzanowie / Arleta Iwańska. – XII 2021. // Gazeta Samorządowa Gminy Bodzanów. – 2021, nr grudzień, s. 16-17, il.

268. RUTKOWSKA, Martyna: W szkole w Ciesłach aktywnie działamy i czas miło spędzamy / Martyna Rutkowska. – XII 2021. // Gazeta Samorządowa Gminy Bodzanów. – 2021, nr grudzień, s. 18, il.

269. SYCH, Wioletta: Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lelicach / Wioletta Sych, Krzysztof Józwiak. – XII 2021. // Słowo Gozdowa. – 2021, nr 1-4(83), s. 22-26, il.

Ważniejsze wydarzenia w Szkole Podstawowej w Lelicach w 2021 r.

Szkolnictwo ogólnokształcące

270. KACPRZAK, Michał (1977-): II Gimnazjum Polskie w Płocku 1915-1921, czyli jak powstała Małachowianka / Michał Kacprzak. – Płock: Towarzystwo Wychowanków, Wychowawców i Przyjaciół Gimnazjum i Liceum im. Marszałka Stanisława Małachowskiego, 2021. – 244 strony: ilustracje, 24 cm.

ISBN 978-83-62201-12-9

— KARWACKA, Ewelina.: Traktujcie nas poważnie! = poz. 112

271. LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. MARSZAŁKA STANISŁAWA MAŁACHOWSKIEGO (Płock): Małachowianka: Powrót zegara słonecznego 20 września 2019 r. / konsultacja Katarzyna Góralska, Tadeusz Zombirt; zebrał i opracował Marek Chojnacki. – Płock: Art Line, 2021. – 36 stron: ilustracje, 29 cm.

Alma Mater Plocensis ISBN 978-83-62201-11-2

272. PIĘTKA, Włodzimierz: Nie od razu jest odpowiedź: edukacja w regionie / Włodzimierz Piętko. – 10 X 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 40, dod. Gość Płocki, nr 40/653, s. V, il.

Prof. Janusz Kempa – nauczanie fizyki w klasie akademickiej LO im. St. Małachowskiego.

273. SZATKOWSKA, Lena: IV E ze szkoły Broniewskiego: Jagiellończycy kontynuują spotkania absolwentów / Lena Szatkowska.

– 28 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 52, s. 17, il.
Spotkanie absolwentów Jagiellonki z 1973 roku.

Kształcenie ustawiczne

274. Podsumowanie projektu LOWE / UG Sierpc. – 9 XI 2021. // Ekstra Sierpc. – 2021, nr 97, s. 9, il.

Podsumowanie projektu Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji: nowe oblicze edukacji dla dorosłych,,.

Opieka nad dzieckiem i młodzieżą

— IWAŃSKA, Arleta.: Kolejny rok za nami = poz. 267

— LEWANDOWSKA, Anna.: Im rodzice mieszkania nie kupią = poz. 209

— LEWANDOWSKA, Anna.: W jedności serc siła = poz. 210

Kultura-zagadnienia ogólne

275. Materialne i niematerialne dziedzictwo Mazowsza: aspekty ochrony i promocji / pod redakcją Radosława Lolo i Krzysztofa Wiśniewskiego; Państwowa Uczelnia Zawodowa im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie. Pracownia Badań nad Dziejami Północnego Mazowsza, Archiwum Państwowe w Warszawie. Oddział w Pułtusk. – Ciechanów: Państwowa Uczelnia Zawodowa im. Ignacego Mościckiego; Pułtusk: Archiwum Państwowe w Warszawie. Oddział w Pułtusk, 2021. – 216 stron: faksymilia, fotografie, ilustracje; 24 cm.

Rozdziały lub artykuły tej książki skatalogowano pod własnymi tytułami. Dostępne pod tytułem pracy zbiorowej. – Bibliografia, netografia na stronach 173-203. Indeksy. ISBN 978-83-61852-57-5 (oprawa miękka; PUZ w Ciechanowie)

— **MiastO!Żyje** = poz. 34

Towarzystwa regionalne

— KRUSZEWSKI, Zbigniew Paweł.: Zrobiłem, co mogłem = poz. 84

Imprezy kulturalne

— DRAGAN, Wanda.: Wyjątkowe obchody Narodowego Święta Niepodległości w Iłowie = poz. 215

276. Kalendarium: kalendarium selektywne za miesiące wrzesień-listopad 2021 r. / opracowanie Pracownia Dokumentacji Dziejów Miasta Sierpc. – 24 XII 2021. // Nasz Sierpc. – 2021, nr 4, s. 44-47. – (Kalendarium)

Ważniejsze wydarzenia w Sierpcu od września do listopada 2021 r.

— RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Czyli kolejna edycja Festiwalu Zorzy Polarnej = poz. 121

— ŻAGLEWSKA, Mirosława.: Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Sokół w Bodzanowie = poz. 200

Muzea i wystawy

Muzeum Diecezjalne im. bł. abpa A. J. Nowowiejskiego

— SZATKOWSKA, Lena.: Papież Polak, który uczył wolności = poz. 341

Muzeum Małego Miasta (Biezuń)

277. RAD: Zajrzyjcie do Biezuń: tak wyglądało życie lekarza lub poety w małym miasteczku / rad. – 7 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 49, s. 24, il.

Etapy rewitalizacji budynków Muzeum Małego Miasta w Biezuńiu.

Muzeum Mazowieckie

— BILSKA-CIEĆWIERZ, Magdalena.: X wieków Płocka = poz. 128

278. Galeria płocczan XX wieku. Galeria Themersonów: z Płocka i dla Płocka / opracowanie (Iesz). – 7 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 49, s. 13, il.

Ekspozycja „Z Płocka i dla Płocka. Galeria płocczan XX wieku.

Galeria Themersonów”.

— KARWACKA, Ewelina.: Płocczanie (prawie) tysiąc lat temu = poz. 126

279. KARWACKA, Ewelina.: Srebrny świecznik Broniewskiego: Galeria Wielkich Płocczan / Ewelina Karwacka. – 05 XI 2021. // *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 258, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4-5, il.

Stała ekspozycja „Z Płocka i dla Płocka. Galeria Płocczan XX w. Galeria Themersonów” w kamienicy przy ul. Kolegialnej 6 (Muzeum Mazowieckie).

280. KORDALA, Tomasz.: X wieków Płocka: Płock w przestrzeni kulturowej Mazowsza, Polski, Europy / Tomasz Kordala, Barbara Rydzewska. – XII 2021. // *Biuletyn Muzealny*. – 2021, nr 57, s. 3, il.

Autorem tekstu dotyczącego części archeologicznej wystawy jest T. Kordala, zaś autorką tekstu dotyczącego części historycznej B. Rydzewska.

281. SOBIERAJ, Leonard.: Jesteśmy dumni z nowej wystawy art déco, zapraszamy na kolejne / Leonard Sobieraj, rozmowę przeprowadziła Lena Szatkowska. – 5 X 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 40, s. 15, il.

Dot. otwartych i planowanych wystaw w placówkach podległych Muzeum Mazowieckiemu.

282. SOBIERAJ, Leonard.: Oni rozsławili Płock / Leonard Sobieraj, rozmawiała Lena Szatkowska. – 7 XII 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 49, s. 12, il.

Rozmowa z dyrektorem Muzeum Mazowieckiego dot. ekspozycji „Z Płocka i dla Płocka. Galeria płocczan XX wieku. Galeria Themersonów”.

— SOBOCINSKI, Michał.: Kocie legendy i opowieści, które w tej książce udało się zmieścić = poz. 308

283. SZADKOWSKA, Małgorzata.: Sztuka dwudziestolecia międzywojennego – art déco: pamięci prof. Ireny Huml / Małgorzata Szadkowska. – XII 2021. // *Biuletyn Muzealny*. – 2021, nr 57, s. 5, il.

284. SZATKOWSKA, Lena.: Gala z okazji 200-lecia Muzeum Mazowieckiego / Lena Szatkowska. – 19 X 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 42, s. 11, il.

285. SZATKOWSKA, Lena.: 200 lat Muzeum Mazowieckiego: znakomici płocczanie XX wieku / Lena Szatkowska. – 16 XI 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 46, s. 11, il.

Wernisaż wystawy „Z Płocka i dla Płocka. Galeria płocczan XX wieku. Galeria Themersonów”.

286. 200 lat Muzeum Mazowieckiego w Płocku. – 5 X 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 40, s. 16-17, il.

Historia Muzeum Mazowieckiego, podległe placówki i wydarzenia jubileuszowe.

Muzeum Wisły Środkowej i Ziemi Wyszogrodzkiej

287. LESZCZYŃSKI, Zdzisław.: Muzeum Wisły Środkowej w Wyszogrodzie: oddział Muzeum Mazowieckiego w Płocku / Zdzisław Leszczyński. – XII 2021. // *Biuletyn Muzealny*. – 2021, nr 57, s. 11, il.

Muzeum Wsi Mazowieckiej

288. ASZTEMBORSKI, Jarosław.: Konferencja naukowa w skansenie / Jarosław Asztemborski. – 2021. // *Więści Muzealne*. – 2021, nr 2(20), s. 4-5, il.

Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Przyszłość naszego dziedzictwa” w ramach obchodów 50-lecia Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu.

289. ASZTEMBORSKI, Jarosław.: Sierpeckie muzeum kończy 50 lat / Jarosław Asztemborski. – 2021. // *Więści Muzealne*. – 2021, nr 2(20), s. 2-3, il.

290. CIESZYŃSKA, Justyna.: Jubileusz świętowaliśmy ze zwiędzającymi / Justyna Cieszyńska, Jarosław Asztemborski. – 2021. //

Więści Muzealne. – 2021, nr 2(20), s. 6-7, il.

291. CIESZYŃSKA, Justyna.: Boże Narodzenie na Mazowszu / Justyna Cieszyńska, Ewa D. Rutkowska, Danuta Krześniak, Robert Rumiński. – 21 XII 2021. // *Ekstra Sierpc*. – 2021, nr 100, s. 13, il. Wystawa w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu.

292. Cztery pory roku w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu = Four seasons of the year in Museum of The Mazovian Countryside in Sierpc / [redakcja: Bogusława Trojanowska; tłumaczenia: I. Lis-Lemańska, M. Błaszczak; fotografie Adam Łukawski, Dariusz Krześniak, Piotr Tyburski, Piotr Łukawski, Aneta Piotrowska]. – Sierpc: Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, [2021]. – 176 stron: fotografie; 31 cm.

Rok wydania na podstawie treści książki. – Tekst równoległe w języku polskim i w przekładzie angielskim.

ISBN 978-83-63381-20-2 (oprawa twarda)

293. DOMAŃSKA, Jolanta (etnografia).: 50 lat Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu / autorzy tekstów: Jolanta Domańska, Martyna Grabowska, Jerzy Piotrowski, Joanna Rumińska, Anna Rzeszotarska, Joanna Szewczykowska, Beata Turek; fotografie: Zbigniew Dobrowolski i inni; redakcja Bogusława Trojanowska, Jolanta Domańska; Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu. – Sierpc: Muzeum Wsi Mazowieckiej, 2021. – 248 stron: ilustracje; 27 cm.

Tyt. nagł.: Pięćdziesiąt lat Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu ISBN 978-83-63381-21-9

294. MAT.: Muzeum Małego Miasta w Bieżuniu jak nowe / MAT. – 2021 // *Ekstra Sierpc*. – 2021, nr 99, s. 1, 8-9, il.

Oficjalne otwarcie Muzeum Małego Miasta w Bieżuniu po remoncie.

295. PIOTROWSKI, Jerzy.: Otwarcie obiektów w Bieżuniu / Jerzy Piotrowski. – 2021. // *Więści Muzealne*. – 2021, nr 2(20), s. 12-12, il.

Oficjalne otwarcie Muzeum Małego Miasta w Bieżuniu po remoncie.

296. RAD.: Kolędnicy, szopkarze i karnawał: zajrzyjcie pod muzealne strzechy / rad. – 28 XII 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 52, s. 13, il.

Otwarcie wystawy „Boże Narodzenie na Mazowszu” podsumowującej obchody jubileuszu 50-lecia Muzeum Wsi Mazowieckiej.

Regionalne Muzeum Poczty

297. Regionalne Muzeum Poczty w Płocku. – Płock: Regionalne Muzeum Poczty w Płocku, [2021]. – Teka (16 kart); 11x15 cm.

Skansen Osadnictwa Nadwiślańskiego

298. LICA-KACZAN, Magdalena.: Skansen Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wiączeminiu Polskim: oddział Muzeum Mazowieckiego w Płocku / Magdalena Lica-Kaczan. – XII 2021. // *Biuletyn Muzealny*. – 2021, nr 57, s. 12, il.

Kultura fizyczna. Sport

— BURZYŃSKA, Karolina.: Kiedyś była tam cukrownia, teraz auta będą jeździć bokiem? = poz. 218

299. CZAJKOWSKI, Grzegorz.: Wielka handballowa uczta w Płocku / Grzegorz Czajkowski. – XII 2021. // *Nasz Płock*. – 2021, nr 10(149), s. 14, il.

Płock ogłoszony Miastem Gospodarzy Mistrzostw Świata w Piłce Ręcznej.

— CZAJKOWSKI, Grzegorz.: Z Podolszyc w szeroki świat = poz. 96

300. JOL.: Kronikarz Kruszewski: trybuna wschodnia stadionu oddana dla kibiców / Jol. – 7 XII 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 49, s. 37, il.

Kalendarium ważnych wydarzeń związanych z płockim stadionem.

301. JOL.: Pamięci Wojciecha Ostrzyckiego: na pływalni

Jagiellonka odświeżona została tablica / Jol. – 7 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 49, s. 37, il.

M.in. wspomnienia płockich zawodników o trenerze Wojciechu Ostrzyckim.

— Kalendarium = poz. 276

— (ms.): Przeszedł od morza aż do Tatr = poz. 75

— OLCZUK, Ryszard.: Wychował olimpijczyków = poz. 79

— PRZEMYŃSKI, Jan.: Fani motorsportu zachwyceni, a to jeszcze nie koniec = poz. 174

302. SZATKOWSKA, Lena.: Pojedzie na mistrzostwa świata?: Henryk Jastrzębski spławikowym mistrzem Polski / Lena Szatkowska. – 12 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 41, s. 16, il.

Henryk Jastrzębski – utytułowany wędkarz, konstruktor Bizonów w płockiej FMŻ, absolwent Technikum Ekonomicznego i Politechniki Warszawskiej.

303. WĄSOWSKI, Maciej.: Wisła nie jest moim sufitem / Maciej Wąsowski. – 16-17 X 2021. // Przegląd Sportowy. – 2021, nr 242, s. 19, il.

Damian Rasak, defensywny pomocnik w Wiśle Płock.

XIII. LITERATURA PIĘKNA

Historia literatury. Życie literackie

— DAŁEK, Elżbieta.: Michał Synoradzki (1857-1922) – epigon, kustosz, neosarmata = poz. 97

304. GARKOWSKA, Małgorzata.: Marzyłam, żeby w mojej książce był Płock: nowa powieść Małgorzaty Garkowskiej / Małgorzata Garkowska; rozmawiała Anna Lewandowska. – 01 X 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 229, dod. Tygodnik Płock, s. 1, 4-5, fot.

Zawiera recenzję książki: Dzwony o zmierzchu. Wbrew wszystkiemu / Małgorzata Garkowska. – Bielsko-Biała, 2021.

— Kryzys, katastrofa, apokalipsa = poz. 101

305. LEWANDOWSKA, Anna.: Porwanie: kto ma déjà vu?: nowa książka Jacka Ostrowskiego / Anna Lewandowska. – 05 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 258, dod. Tygodnik Płock, s. 7, il.

Artykuł zawiera fragm. książki „Porwanie”. Zawiera recenzję książki: Porwanie / Jacek Ostrowski. – Warszawa, 2021.

— TRAMER, Maciej.: „Wszystko zmienne” = poz. 72

Poezja

— GAJEWSKI, Sławomir.: Wanda Gołębiewska (1945-2021) = poz. 76

306. KLIČKA, Barbara (1981-).: Allel / Barbara Klička. – Wrocław: Wydawnictwo i, Jacek Bierut, 2021. – 36, [12] stron; 21 cm. ISBN 978-83-959149-3-5

307. „O Liść Dębu”: wiersze nagrodzone : XXXIII edycja Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Władysława Broniewskiego „O Liść Dębu”/ opracowanie redakcyjne Joanna Banasiak. – Płock: Książka Płocka im. Władysława Broniewskiego, 2021. – 79, [1] strona: ilustracje; 20 x 21 cm.

Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Władysława Broniewskiego „O Liść Dębu”, edycja 33 – Tyt. okł.: O Liść Dębu 2021 ISBN 978-83-66228-17-7

— SKIERSKI, Leszek.: Wyrosnąć ponad chwast = poz. 77

308. SOBOCIŃSKI, Michał.: Kocie legendy i opowieści, które w tej książce udało się zmieścić / tekst Michał Sobociński; ilustracje (kot Kołodziej) Natalia Jarząbkowska ; projekt graficzny Sylwia Pogodzińska. – Płock: Muzeum Mazowieckie, 2021. – 32 strony: ilustracje; 30 cm.

Kot Kołodziej i pradawna osada – Tajemnica zaginionej bransolety – Koci bohater i krwiożercza wataha wilków – Kot Kołodziej i pradawna osada; Tajemnica zaginionej bransolety; Koci bohater i krwiożercza wataha wilków. ISBN 978-83-64676-57-4

Proza

— GARKOWSKA, Małgorzata.: Marzyłam, żeby w mojej książce był Płock = poz. 304

— LEWANDOWSKA, Anna.: Porwanie : kto ma déjà vu? = poz. 305

309. MICHALSKA, Jolanta.: Przygoda w lesie i inne opowiadania / Jolanta Michalska, il. Justyna Szychowska. – Płock: nakład autora, 2021. – 122, [1] strona: ilustracje; 26 cm. ISBN 978-83-962521-0-4

XIV. SZTUKA

Architektura. Urbanistyka

— BURZYŃSKA, Karolina.: Sporu ze skarpą w tle ciąg dalszy = poz. 221

— GÓRCZYK, Wojciech Jerzy.: Fundacje kościelne Krasieńskich na Mazowszu = poz. 83

310. GRABOWSKI, Zbigniew.: Dawne siedziby ziemiańskie w okolicach Płocka. część siódma / Zbigniew Grabowski. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 28-37, il.

Bibliografia. Historia dworów w Ciechomicach, Kosinie i Radzanowie.

311. LASEK, Piotr.: Zamek w Płocku – zarys dziejów budowlanych / Piotr Lasek. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 14-19, il.

— LEWANDOWSKA, Anna.: Spacer sentymentalny w czasie i przestrzeni = poz. 130

312. LEWANDOWSKA, Anna.: Tak utraciliśmy wielki skarb: kuczka z Tumskiej / Anna Lewandowska. – 19 XI 2021. // Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 269, dod. Tygodnik Płock, s. 1, il.

313. PIĘTKA, Włodzimierz.: Cieszą oko i serce. cz. 1: ratowanie zabytków / Włodzimierz Piętko, Ilona Krawczyk-Krajczyńska. – 19 XII 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 50, dod. Gość Płocki, nr 50/662, s. V, il.

Dot. remontu kopuły w płockiej katedrze i neobarokowego ołtarza w kościele w Sarbiewie.

— SEWERYNIAK, Henryk.: [Miejsce, które ratuje: prostota franciszkańska i rokokowa ekspresja w założeniu pielgrzymkowym w Ratowie nad Wkrą – recenzja] = poz. 340

— SZATKOWSKA, Lena.: Papież Polak, który uczył wolności = poz. 341

Malarstwo. Rzeźba. Galerie

— BRUDNOWSKI, J.: Powiatowy Kącik Artystyczny = poz. 100

314. (LESZ).: Cztery dekady dialogu: w Płockiej Galerii Sztuki / (lesz). – 12 X 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 41, s. 10, il. Wystawa „4x10. Sztuka wokół nas” w Płockiej Galerii Sztuki w ramach obchodów 40-lecia istnienia placówki.

315. MAŁECKA, Agnieszka.: Z Bożym „paliwem”: artyści w sanktuarium maryjnym / Agnieszka Małeczka. – 3 X 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 39, dod. Gość Płocki, nr 39/652, s. VIII, il. Plener malarski w sierpeckim klasztorze na wzgórzu Loret.

— PIĘTKA, Włodzimierz.: Malarz wiary = poz. 74

316. SZATKOWSKA, Lena.: Opowiadanie światów: wystawa płockiego środowiska artystycznego w PGS / Lena Szatkowska. – 28 XII 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 52, s. 10, il.

Wystawa zbiorowa płockich artystów „Rzeczywiste/Wyobrażone” w Płockiej Galerii Sztuki wieńcząca obchody 40-lecia istnienia placówki.

317. Widoki Płocka w sztuce. – Płock: Regionalne Muzeum Poczty w Płocku, [2021]. – Teki (16 kart); 11x15 cm.

Sztuka stosowana

— LEWANDOWSKA, Anna.: Tak utraciliśmy wielki skarb = poz. 312

- STECKIEWICZ, Władysław.: Mazowiecka sztuka ludowa = poz. 145
- SZADKOWSKA, Małgorzata.: Sztuka dwudziestolecia międzywojennego – art déco = poz. 283

Zabytki. Ochrona zabytków

- a.m.: Inwestycje na terenie Gminy Łąck w 2021 roku = poz. 216
- BURZYŃSKA, Karolina.: Jasieńka, Irenka i ich piękne rodziny = poz. 78
- BURZYŃSKA, Karolina.: Jesteście wielcy!: podarowaliście ponad 45,5 tys. zł: rewelacja! = poz. 186
- KALBARCZYK, Maciej.: Tam, gdzie pachną truskawki = poz. 127
- LASEK, Piotr.: Zamek w Płocku - zarys dziejów budowlanych = poz. 311
- MAT.: Muzeum Małego Miasta w Bieżuniu jak nowe = poz. 294
- PIĘTKA, Włodzimierz.: Cieszą oko i serce = poz. 313
- PIOTROWSKI, Jerzy.: Otwarcie obiektów w Bieżuniu = poz. 295

Teatr

- 318. MORYC, Jakub.:** Ile z papieru jest w nas? / Jakub Moryc. – 23 XI 2021. // *PetroNews*. – 2021, nr 22, s. 14, il.
- Zawiera rec. przedstawienia: *Papierowy kochanek* / Jerzy Szaniawski; reż. Paweł Paszta; Teatr Dramatyczny, Płock.
- SZALA, Marek.: W teatrze trzeba robić szybko... = poz. 98
- 319. SZATKOWSKA, Lena.:** Mokrowiecki jak Osterwa: premiera „Papierowego kochanka” w teatrze płockim / Lena Szatkowska. – 23 XI 2021. // *Tygodnik Płocki*. – 2021, nr 47, s. 10, il.
- Zawiera rec. przedstawienia: *Papierowy kochanek* / Jerzy Szaniawski; reż. Paweł Paszta; Teatr Dramatyczny, Płock.

Muzyka

- 320. CZAJKOWSKI, Grzegorz.:** Powrót do korzeni / Grzegorz Czajkowski. – XI 2021. // *Nasz Płock*. – 2021, nr 148, s. 4, il.
- Nowa płyta G. Misiaka pt. „Kod genetyczny”.
- KOWALEWSKI, Marcin.: Ekipa króla = poz. 80
- 321. LACHMAN, Wacław (1880-1963).:** Pieśni / Wacław Lachman; opracowanie muzyczne Jarosław Domagała. – Gąbin: Gąbińskie Stowarzyszenie Kulturalne, 2021. – 36 stron; 24 cm. ISBN 978-83-960989-0-0
- LELEŃ, Andrzej.: Rozmowa dr Elżbiety Grzybowskiej, rzeczniczka prasowego Kurii Diecezjalnej w Płocku z ks. kan. dr Andrzejem Leleniem = poz. 334
- MAŁECKA, Agnieszka.: To słodkie zobowiązanie... = poz. 337
- SZATKOWSKA, Lena.: Zapomniane pieśni Wacława Lachmana = poz. 85

Film

- 322. OLESZCZYK, Michał.:** Swój pośród obcych, obcy wśród swoich / Michał Oleszczyk; rozmawiał Łukasz Adamski. – 16-17 X 2021. // *Rzeczpospolita* (Wyd. elektroniczne). – 2021, nr 242, Plus Minus nr 41, s. 26-27, il.
- Rozmowa z Michałem Oleszczykiem, współautorem scenariusza filmu „Wszystkie nasze strachy” nagrodzonego na festiwalu filmowym w Gdyni „Złotymi Lwami”.
- 323. RONDUDA, Łukasz.:** Bojownik / Łukasz Ronduda; rozmawiał Arkadiusz Gruszczyński. – 10 X 2021. // *Tygodnik Powszechny*. – 2021, nr 41, s. 64-68, il.
- Rozmowa z Łukaszem Rondudą, reżyserem filmu o homofobii, nietolerancji i wykluczeniu homoseksualistów „Wszystkie nasze strachy”.
- 324. RONDUDA, Łukasz.:** Sklejanie Polski krzyżem i tęczę: zwycięzca festiwalu w Gdyni już w kinach / Łukasz Ronduda, Łukasz Gutt; rozmawiał Dawid Dróżdż. – 05 XI 2021. // *Gazeta Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2021, nr 258, s. 18-19, il.
- Rozmowa z Łukaszem Rondudą i Łukaszem Guttem, reżyserami

filmu o homofobii, nietolerancji i wykluczeniu homoseksualistów „Wszystkie nasze strachy”.

- 325. RYCHARSKI, Daniel.:** Wszystkie nasze strachy / Daniel Rycharski; rozmawiał Tomasz Barański. – 28 XI 2021. // *Angora*. – 2021, nr 48, s. 54-55, fot.

Rozmowa z Danielem Rycharskim, artystą ze wsi Kurówko w gminie Gozdowo, bohaterem filmu „Wszystkie nasze strachy”.

- SZABŁOWSKI, Stach.: Wspólna droga = poz. 93

Fotografia

- 326. STACHURSKA, Agnieszka.:** Bezdolnym jestem 2 lata i 9 miesięcy: byłem dziennikarzem... / Agnieszka Stachurska. – 7 X 2021. // *PetroNews*. – 2021, nr 19, s. 14, il. – (Portret Sugestyny)
- Dziennikarz Jacek D. w cyklu fotograficznym Sylwestra Nesteruka.

XV. ZAGADNIENIA WYZNANIOWE

- 327. CHUDZYŃSKI, Marian.:** Sytuacja Kościoła Katolickiego w powiecie gostyńskim podczas okupacji niemieckiej w latach 1939-1945 / Marian Chudzyński. – 2021. // *Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny*. – T.13 (2021), s. 63-81, il.
- Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim.
- CYBULSKI, Tomasz.: Zapomniany biskup z Mazowsza = poz. 104
- 328. CZAJKOWSKI, Grzegorz.:** Jubileusz parafii Matki Bożej Fatimskiej: z udziałem bp. Romana Marcinkowskiego / Grzegorz Czajkowski. – XI 2021. // *Nasz Płock*. – 2021, nr 9(148), s. 8, il.
- 30. rocznica powstania parafii na Międzytorzu.
- CZAJKOWSKI, Grzegorz.: Nasz człowiek na dalekiej Jamajce = poz. 81
- 329. GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.:** [Ewangelicy na terenie województwa/guberni płockiej w latach 1815-1914 – recenzja] / Grzegorz Gołębiewski. – 2021. // *Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego*. – T. 13 (2021), s. 453-463, il.
- Zawiera recenzję książki: *Ewangelicy na terenie województwa / guberni płockiej w latach 1815-1914* / Krzysztof Kłodawski. – Płock, 2020.
- 330. GÓRALSKI, Wojciech.:** Akcja Katolicka jako kościelne stowarzyszenie wiernych świeckich w diecezji płockiej – wczoraj, dziś, jutro / Wojciech Góralski. – XI 2021. // *Miesięcznik Pastorski Płocki*. – 2021, nr 11, s. 1031-1038, il.
- Bibliografia
- Wystąpienie na sympozjum z okazji 25-lecia wznowienia Akcji Katolickiej w diecezji płockiej, Dom Polonii, Pułtusk, 27 listopada 2021 r.
- GÓRCZYK, Wojciech Jerzy.: Fundacje kościelne Krasińskich na Mazowszu = poz. 83
- 331. GROTH LYON, Eileen.:** „An unbendable strenght in our rosary”: religious life in the Gusen Concentration Camp / Eileen Groth Lyon. – X 2021. // *Church History and Religious Culture*. – T. 101 (2021), z. 4, s. 546-579, il.
- Wacław Milke i Władysław Gębik w niemieckim obozie koncentracyjnym.
- GRZYBOWSKI, Michał Marian.: Duchowieństwo Diecezji Płockiej = poz. 68
- KALBARCZYK, Maciej.: Tam, gdzie pachną truskawki = poz. 127
- KOWALEWSKI, Marcin.: Ekipa króla = poz. 80
- 332. KRUPNIEWSKI, Sebastian.:** Stulecie Franciszkańskiego Zakonu Świeckich w Płockiej Farze / autor tekstu Sebastian Krupniewski; redakcja Leszek Krupniewski; fotografie Cezary Jurkiewicz. – Płock: Stowarzyszenie Nasza Fara, 2021. – 144 strony; [46] stron tablic: ilustracje; 24 cm. ISBN 978-83-932127-0-5
- 333. KUĆKO, Wojciech.:** Opis i znaczenie herbu diecezji płockiej

/ Wojciech Kućko. – XI 2021. // Miesięcznik Pastorski Płocki. – 2021, nr 11, s. 1072-1073, il.

Zawiera kolorowy rysunek herbu.

334. LELEŃ, Andrzej. Rozmowa dr Elżbiety Grzybowskiej, rzecznika prasowego Kurii Diecezjalnej w Płocku z ks. kan. dr Andrzejem Leleniem / Andrzej Leleń, rozmawiała Elżbieta Grzybowska. – X 2021. // Miesięcznik Pastorski Płocki. – 2021, nr 10, s. 940-942

Festiwal Muzyki Jednogłosowej w Płocku.

335. LIBERA, Piotr. Rozmowa redaktora Katolickiej Agencji Informacyjnej Krzysztofa Tomasika z biskupem płockim Piotrem Liberą / Piotr Libera, rozmawiał Krzysztof Tomasik. – X 2021. // Miesięcznik Pastorski Płocki. – 2021, nr 10, s. 937-940

336. LIBERA, Piotr. Rozmowa redaktora naczelnego Katolickiej Agencji Informacyjnej Marcina Przeciszewskiego z biskupem płockim Piotrem Liberą / Piotr Libera, rozmawiał Marcin Przeciszewski. – X 2021. // Miesięcznik Pastorski Płocki. – 2021, nr 10, s. 929-937

337. MAŁECKA, Agnieszka. To słodkie zobowiązanie...: muzyka i liturgia / Agnieszka Małeczka. – 21 XI 2021. // Gość Niedzielny. – 2021, nr 46, dod. Gość Płocki, nr 46/658, s. V, il.

Początki nowego chóru przy kościele na Górkach specjalizującego się w muzyce liturgicznej.

— MAŁECKA, Agnieszka.: Z Bożym „paliwem” = poz. 315

338. NOWOGÓRSKI, Przemysław. Tradycja Kultu Świętego Jakuba Większego Apostoła w Gostyninie / Przemysław Nowogórski. – XII 2021. // Nasze Korzenie. – 2021, nr 19, s. 20-27, il.

— NYKIEL, Marzena.: Zdemaskowane znieśławienie = poz. 251

339. Oświadczenia 2008–2021 / Rada Społeczna przy Biskupie Płockim; redakcja Elżbieta Grzybowska; słowo wstępne Piotr Libera. – Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2021. – 116 stron; 20 cm.

ISBN 978-83-66171-68-8

— PIĘTKA, Włodzimierz.: Malarz wiary = poz. 74

— RYCHARSKI, Daniel.: Kropla drąży Kościół = poz. 92

340. SEWERYNIAK, Henryk. [Miejsce, które ratuje : prostota franciszkańska i rokokowa ekspresja w założeniu pielgrzymkowym w Rátowie nad Wkrą - recenzja] / Henryk Seweryniak. – 2021. // Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego. – T. 13 (2021), s. 473-485

Zawiera recenzję książki: Miejsce, które ratuje : prostota franciszkańska i rokokowa ekspresja w założeniu pielgrzymkowym w Rátowie nad Wkrą / red. nauk. Michał Wardzyński. – Warszawa, 2020.

— SEWERYNIAK, Henryk.: Pontificale Plocense I – odzyskany skarb z czasów „kiedy katedry były białe, a filozofowie jaśni” = poz. 257

— SZABŁOWSKI, Stach.: Wspólna droga = poz. 93

341. SZATKOWSKA, Lena. Papież Polak, który uczył wolności: nowa wystawa w Muzeum Diecezjalnym / Lena Szatkowska. – 2 XI 2021. // Tygodnik Płocki. – 2021, nr 44, s. 10, il.

Nowa wystawa stała „Uczył nas wolności. Jan Paweł II w Płocku”; pielgrzymka papieska w 1991 r.

— WYBULT, Witold.: Otwarte okiennice = poz. 107

— Żegnamy śp. Ks. Tadeusza Żerdziewskiego = poz. 109

XVI. KSIĄŻKA I CZYTELNICTWO. BIBLIOTEKI

Biblioteki naukowe

342. STOGOWSKA, Anna Maria. Kolekcja Gustawa Zielińskiego (1809-1881) w zbiorach Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego / Anna Maria Stogowska. – 2021. // Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego. – T. 13 (2021), s. 277-302, il.

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim. Zawiera czarno-białe zdjęcia zabudowań i darczyńców.

Biblioteki publiczne

343. JACHURA, Barbara. Dziennikarstwo, literatura i kino w Bibliotece Centrum Kultury w Bodzanowie / Barbara Jachura. – XII 2021. // Gazeta Samorządowa Gminy Bodzanów. – 2021, nr grudzień, s. 14, il.

Działalność Biblioteki Centrum Kultury w Bodzanowie w 2021 r.

344. KALKOWSKA, Agnieszka. Gminna Biblioteka Publiczna w Mochowie / Agnieszka Klakowska. – XII 2021. // Informator Gminy Mochowo. – 2021, nr 8, s. 35-38, il.

Działalność GBP w Mochowie w 2021 r.

Książnica Płocka im. Władysława Broniewskiego

345. BANASIAK, Joanna. Między słowami: Biblioteka Powiatowa w Płocku (1946-1975) w kronikarskim zapisie / Joanna Banasiak. – 2021. // Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego. – T. 13 (2021), s. 13-33

Bibliografia – Streszczenie w języku angielskim.

— GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: [Ewangelicy na terenie województwa/guberni płockiej w latach 1815-1914 – recenzja] = poz. 329

Księgarstwo

— STANISZEWSKA, Magdalena.: Księgarskie tradycje przedwojennego Sierpca – rodzina Włoczkowskich = poz. 106

Dziennikarstwo. Czasopiśmiennictwo

346. GRYSZPANOWICZ, Piotr. 50 lat Tygodnika Płockiego / Piotr Gryspanowicz, Piotr Szatkowski. – Płock: Tygodnik Płocki, 2021. – 149 [2] strony: fotografie, faksymile, rysunki; 29 cm.

347. PAWŁOWSKA, Hanna. Dlaczego nie lubię szpilek: zapiski prowincjonalnego pismaka. (5) / Hanna Pawłowska. – VI 2021 // Nasz Płock. – 2021, nr 9(148), s. 12, il.

Zawiera fragment książki Hanny Pawłowskiej – byłej dziennikarki „Tygodnika Płockiego”. Dot. „gospodarskiej” wizyty sekretarza KC PZPR Zbigniewa Michałka w czerwcu 1988 roku w okręgu płockim.

INDEKS OSOBOWY

a.m. 216

Ablewska, Ewa 117

Adamczyk, Małgorzata 262

Adamkowski, Arkadiusz 16

Adamski, Łukasz 322

Ajdyn, Agnieszka 52

Asiński, Wojciech 62

Asztemborski, Jarosław 288-9, 290

Balawender, Grzegorz 160

Banasiak, Joanna 307, 345

Bańka, Krystyna 123

Barański, Tomasz 325

Bartoszewicz, Artur 153

Bednarz-Gajus, Milena 262, 265

Bielicka, K. 266

Bielińska, Kamila 15

Bilska-Ciećwierz, Magdalena 128

Błaszczak, Małgorzata 292

Bondyra, Michał 24, 80

Borkowski, Wojciech 125

Brudnowski, J. 100

Brzozowski, Paweł 2

Buczkowski, Krzysztof 259
 Burzyńska, Karolina 78, 115-116, 146, 182-3, 186, 217-21, 240, 250
 Bziuk, Justyna 1
 Cegłowska, Blanka. zob. Stanuszkiewicz-Cegłowska, Blanka.
 Chlewiński, Zbigniew 128
 Chmielewska, Maria 87
 Chojnacki, Marek 271
 Chrzanowska, Jolanta 262, 265
 Chudzyński, Marian 327
 Ciećwierz, Magdalena. zob. Biłska-Ciećwierz, Magdalena.
 Cieszyńska, Justyna 290-291
 Cybulski, Tomasz 104
 Czajkowski, Grzegorz 81, 96, 299, 320, 328
 Czuryło, Jacek 145
 Datek, Elżbieta 97
 Danieluk, Jacek 222
 Dąbrowska, Gabriela. zob. Nowak-Dąbrowska, Gabriela.
 Dąbrowski, Paweł 13
 Dąbrowski, Piotr 131
 Debich, Małgorzata 84
 Deja, Monika 65
 Dobrowolski, Zbigniew 293
 Domagała Jarosław 321
 Domańska, Jolanta 293
 Domańska, Renata 263
 Dragan, Wanda 195, 215
 Dróżdź, Dawid 324
 Dzikowska, E. zob. Jęczarek-Dzikowska, E.
 (eg). 102, 264
 (ek). 261
 Falzmann, Zuzanna 18
 Franaszek, Piotr 108
 Furman, Tomasz 157
 Fuz, Katarzyna. zob. Stołoska-Fuz, Katarzyna.
 Gabrychowicz, Edyta 265
 Gajewski, Sławomir 76, 111
 Gajus, Milena zob. Bednarz-Gajus, Milena
 Gałazka, Tomasz Jacek 346
 Gałęzowski, Marek 133
 Garkowska, Małgorzata 304
 Gasik, Małgorzata 31
 Gąsiorowski, Paweł Bogdan 119
 Giera, Iwona 266
 Gołębiewska, Elżbieta 334
 Gołębiewski, Grzegorz 46, 73, 89, 137, 260, 329
 Gontarz, Jerzy 11
 Góralska, Katarzyna 271
 Góralski, Wojciech 330
 Górczyk, Wojciech Jerzy 83
 Grabowska, Martyna 293
 Grabowski, Zbigniew 310
 Graniszewska, Magdalena 162, 164
 Grata, Paweł 108
 Grochowska, Anna 6
 Grochowska-Iwańska, Krystyna 90
 Groszewski, Marcin 134-5
 Groth Lyon, Eileen 331
 Gruszczyński, Arkadiusz 323
 Gryspanowicz, Piotr 95, 147, 223-8, 346
 Grzybowska, Elżbieta 339
 Grzybowski, Michał Marian 68
 Gurda-Jaroszewska, Milena 145
 Guzanek, Regina 149
 Iwańska, Arleta 267
 Iwańska, Krystyna. zob. Grochowska-Iwańska, Krystyna.
 (jac). 212, 230
 Jachura, Barbara 343
 Jagodzińska, Małgorzata 266
 Jaroszewska, Milena. zob. Gurda-Jaroszewska, Milena.
 Jarząbkowska, Natalia 308
 Jemioł, Anna 266
 Jęczarek-Dzikowska, E 266
 Jędrzejak, Marcin 51, 124
 Jol. 300-1
 Józwiak, Krzysztof 269
 Jurkiewicz, Cezary 332
 Justyńska, Teresa. zob. Radwańska-Justyńska, Teresa.
 Kacprzak, Adam 231
 Kacprzak, Michał 270
 Kaczan, Magdalena. zob. Lica-Kaczan, Magdalena.
 Kaczmarczyk, Paweł 259
 Kalbarczyk, Maciej 127
 Kalkowska, Agnieszka 344
 Kalukin, Rafał 197
 Kamińska, Monika 57
 Kania, Wiesław 57
 Kansy, Andrzej 88
 Kansy, Małgorzata 35
 Karnowski, Michał 163
 Karwacka, Ewelina 99, 112, 126, 179, 181, 253-4, 279
 Kelman, Krzysztof 116-117
 Kinałska, Eliza 187-90, 232, 248
 Klicka, Barbara 306
 Klimek, Paweł 120
 Kłobukowski, Paweł 10
 Kociszewski, Jarosław 93
 Koczyk, Bogdan 117
 Kołaczewska, Anna. zob. Kozicka-Kołaczewska, Anna.
 KołECKA, Anna zob. Suwalska-KołECKA, Anna
 Konarska-Pabiniak, Barbara 103, 109
 Kopeć, Wiesław 66
 Kopka, Mariola 266
 Kordala, Tomasz 45, 128, 280
 Kornacki, Andrzej 69
 Korycki, Łukasz 158
 Kowalewski, Marcin 80
 Kowalska, Grażyna 262, 265
 Kowalska, Iwona. zob. Typiak-Kowalska, Iwona.
 Kowalska, Renata 20
 Kowalski, Artur 159
 Kozakowska, Katarzyna 6
 Kozanecki, Jarosław 141-2, 196
 Kozicka-Kołaczewska, Anna 108
 Kozłowska, Ewa 1
 Kozłowska, Monika Katarzyna 144
 Krajczyńska, Ilona. zob. Krawczyk-Krajczyńska, Ilona.
 Krawczyk-Krajczyńska, Ilona 313
 Krupniewski, Leszek 332
 Krupniewski, Sebastian 332
 Kruszewski, Zbigniew Paweł 84
 Krześniak, Dabuta 291
 Krześniak, Dariusz 292
 Kubacka, Magdalena 17, 233
 Kućko, Wojciech 333
 Kuźniewska, Zofia 256
 Kwiatkowski, Marek 234
 Lachman, Wacław 321
 Lasek, Piotr 311
 Lazarowski, Dariusz 138-9
 Leliń, Andrzej 334
 Lemańska, Izabela. zob. Lis-Lemańska, Izabela.

- (lesz). 70, 86, 314
 Leszczyński, Zdzisław 134-5, 287
 Lewandowska, Anna 122, 129-30, 191, 194, 208-10, 235, 304-5, 312
 Lewandowska, Danuta 203
 Libera, Piotr 335-6, 339
 Lica-Kaczan, Magdalena 298
 Ligor, Jakub 101
 Lipińska, Wiesława 28
 Lis-Lemańska, Izabela 292
 Lolo, Radosław 275
 Ładan, Alła 140
 Łęzak, Dominik 241
 Łotocka, Magdalena 204
 Łukaszewski, Lech 134
 Łukawski, Adam 292
 Łukawski, Piotr 292
 Makowska, Agnieszka 199
 Malczyk, Dariusz 36
 Malinowska, Lidia 266
 Małecka, Agnieszka 201, 315, 337
 Marciniak, Jola 236
 Marszałek, Lidia 56
 MAT. 237, 294
 Matuszewska, Anna 9
 Mazan, Bogdan 97
 Mazurska, Wiesława 1
 Michalska, Jolanta 309
 Michnik, Adam 16
 Miecznik, Tomasz 113
 Miecznikowski, Zbigniew 128
 Mieszkowski, Wiktor 4
 Milke, Tadeusz 213
 Moryc, Jakub. 318
 (ms). 75
 Muchametczyn, Ewa 205
 (mw). 238
 Niesłuchowski, Piotr 35
 Niewiadomski, Michał 160
 Nowacki, Tomasz 134-5
 Nowak-Dąbrowska, Gabriela 71, 131
 Nowakowska, Anna 346
 Nowakowski, Andrzej 128, 239-40
 Nowogórski, Przemysław 338
 Nycek, Jan Bolesław 26, 39, 84, 142, 239, 247, 249
 Nykiel, Marzena 251
 Obajtek, Daniel 160-4
 Obrębska, Nina 206-7
 Odolczyk, Marcin 22
 Olczuk, Ryszard 79
 Olender, Daniel 49
 Olesiński, Robert 165
 Oleszczyk, Michał 322
 Opolski, Krzysztof 30
 Orzechowski, Marek 69
 Ossowski, Dariusz 346
 Pabiniak, Barbara. zob. Konarska-Pabiniak, Barbara.
 Pajor, Elżbieta 143
 Papliński, Andrzej 23
 Pawlak, Maciej 167
 Pawłaszczuk, Adam 19
 Pawłowska, Hanna 347
 Pączkowski, Krzysztof 168
 Piekarski, Tomasz 48
 Piekarczy, Dawid 169
 Pietrzak, Krzysztof 241
 Piętka, Włodzimierz. 74, 107, 192, 211, 272, 313
 Piotrowska, Aneta 292
 Piotrowski, Jerzy 293, 295
 Płońska, Monika 170
 Pochłopeń, Jacek 171
 Pogodzińska, Sylwia 308
 [POL]. 172
 Przeciszewski, Marcin 336
 Przemyński, Jan 174
 Puchalska, Alicja 128
 rad. 277, 296
 Radwańska-Justyńska, Teresa 121
 Raniszewska, Dorota 117
 Redakcja 258
 Rochowicz, Marlena 262, 265
 Rokita, Agata 11
 Rokita, Marek 243
 Ronduda, Łukasz 323-4
 Rostowska, Małgorzata 113
 Rumińska, Joanna 293
 Rumiński, Robert 291
 Ruszel, Mariusz 108
 Rutkowska, Ewa D 291
 Rutkowska, Martyna. 268
 Rycharski, Daniel 92, 325
 Rydzewska, Barbara 128, 280
 Rzeszotarska, Anna 293
 Samsel, Maria 144
 Samul, Hubert 6
 sap. 193
 Sawicki, Bartłomiej 161, 176
 Sekelecka, Sylwia 22
 Seweryniak, Henryk 257, 340
 Sierandt, Maria 35
 Sikorski, Andrzej 136
 Skierkowski, Władysław 144
 Skierski, Leszek. 77
 Słemińska, Magdalena. zob. Szochner-Słemińska, Magdalena.
 Słemińska, Magdalena Szochner- 201
 Słodki, Maciej 53
 Sobieraj, Leonard 7, 128, 281-2
 Sobociński, Krzysztof 132
 Sobociński, Michał 308
 Stachurska, Agnieszka 47, 177, 184, 255, 326
 Staniszevska, Magdalena 106
 Stanuszkiewicz-Cegłowska, Blanka 252
 Steckiewicz, Władysław 145
 Steele, Philip Earl 93
 Stelmańska, Izabela 37
 Stern, Pnina 131
 Stogowska, Anna Maria 342
 Stołoska-Fuz, Katarzyna 128
 Struzik, Adam 128, 245, 346
 Suwalska-Kołecka, Anna 101
 Sych, Wioletta 269
 Syperek, Anna 22
 Szabłowski, Stach 93
 Szadkowska, Małgorzata 283
 Szala, Marek 98
 Szatkowska, Lena
 Szatkowska, Lena. 85, 98, 273, 281, 284-5, 302, 316, 319, 341
 Szatkowski, Tomasz 59, 346
 Szewczykowska, Joanna 293
 Szochner-Słemińska, Magdalena 202
 Szotrowski, Jacek 20
 Szychowska, Justyna 309

Szymański, Krzysztof 58
 Świerzyńska, M. 110
 Tomasik, Krzysztof 335
 Tramer, Maciej 72
 Trojanowska, Bogusława 292-3
 Trojanowska, Justyna 91
 Tryka, Grażyna 128
 Turek, Beata 293
 Tyburski, Piotr 292
 Typiak-Kowalska, Iwona 1
 Waćkowski, Jan 113, 145, 346
 Wadowska, J. 266
 Waluś, Konrad Jan 67
 Wąsowski, Maciej 303
 Weber, Maria 105
 Weber, Michał 185
 Wereszczyńska, Joanna 114, 246
 White, Anna 214
 Wielechowska, Małgorzata 29
 Wiliński, Piotr 147
 Wiśniewska, Irena 262, 265
 Wiśniewski, Janusz 65a
 Wiśniewski, Krzysztof 275
 Wiśniewski, Michał 61

Wośko, Maciej 163
 Woźniak, Elżbieta 95
 Woźnicki, Krzysztof 262, 265
 Wróblewski, Janusz 92
 Wybułt, Witold 107
 Zamoyski, Grzegorz 108
 Zieliński, Artur 247
 Ziemkiewicz, Sylwester 248-9
 Zięba, Krzysztof 23
 Ziętek, Janina 31
 Zombirt, Tadeusz 271
 Żaglewska, Mirosława 200

Powyższy wybór jest częścią Bibliografii Mazowsza Płockiego w całości dostępnej online na stronie www.ksiaznicaplocka.pl

Opracowanie:

Justyna Bziuk, Ewa Kozłowska,
 Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska

Książnica Płocka im. Władysława Broniewskiego

09-400 Płock, ul. Kościuszki 6
 Tel. (024) 268 00 21 lub (024) 268 00 25
 e-mail: dib@ksiaznicaplocka.pl

NASI AUTORZY

KRZYSZTOF BUCZKOWSKI

- dr nauk humanistycznych, socjolog, ekonomista, założyciel Centrum Innowacji Społeczeństwa Informacyjnego, nauczyciel akademicki związany z Politechniką Warszawską i Akademią Mazowiecką w Płocku, w latach 2010–2012 wiceprezydent miasta Płocka ds. komunalnych, obecnie wiceprezes Wodociągów Płockich Sp. z o.o., członek TNP

GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI

- dr nauk humanistycznych, nauczyciel historii w III LO w Płocku, wykładowca w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, wiceprezes Towarzystwa Naukowego Płockiego, redaktor naczelny „Notatek Płockich”

STANISŁAW PAWLAK

- mgr inż. elektryk, były radny Miasta Łęczycy oraz wicedyrektor w Zespole Szkół Zawodowych w Łęczycy, autor lub współautor wielu publikacji dotyczących tego miasta, przewodniczący łęczyckiego Oddziału Towarzystwa Naukowego Płockiego

MICHAŁ SOKOLNICKI

- magister historii, absolwent Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, emerytowany funkcjonariusz policji

Autorki Bibliografii

- Justyna Bziuk, Ewa Kozłowska,
 Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska